

JAARSTUKKEN 2023

INHOUDSOPGAVE – JAARSTUKKEN 2023

1	JAARVERSLAG: PARAGRAFEN	6
1.1	Inleiding	6
1.2	Verslaggeving	7
1.3	Ontwikkelingen in het verslagjaar	8
1.4	Exploitatieresultaat 2023	17
1.5	Incidentele baten en lasten	21
1.6	Uitgaven direct ten laste van voorzieningen	22
1.7	Waterschapsbelastingen	23
1.8	Weerstandvermogen	25
1.9	Risicoparagraaf	30
1.10	Financiering	33
1.11	Subsidieparagraaf	35
1.12	Klimaatparagraaf	36
1.13	Verbonden partijen	39
1.14	Bedrijfsvoering	40
1.15	Privacy FG jaarverslag 2023 in het kader van de AVG	44
1.16	Openbaarheidsparagraaf 2023 in het kader van de Wet open overheid	45
1.17	EMU-saldo	48
1.18	Bestemming van het exploitatieresultaat 2023	49
2	JAARVERSLAG: PROGRAMMAVERANTWOORDING	50
2.1	Inleiding programma's	50
2.2	Programma Waterveiligheid	52
2.3	Programma Watersysteem	56
2.4	Programma Waterketen	63
2.5	Programma Wegen	69
2.6	Programma Middelen	73
2.7	Dekkings- en financieringsmiddelen	83
JAARREKENING		
3	EXPLOITATIETREKING NAAR PROGRAMMA'S	84
3.1	Recapitulatie programmakosten	84
3.2	Begrotingsrechtmatigheid	85
3.3	Topinkomens	86
4	TOELICHTING NAAR KOSTENDRAGERS	87
4.1	Watersysteem	87
4.2	Zuivering	88
4.3	Wegen	89
5	REKENING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTENSOORTEN	90
5.1	Algemeen	90
6	BALANS	91
6.1	Balans	91
6.2	Toelichting op de balans	92
7	CONTROLEVERKLARING	108
8	BESLUIT TOT VASTSTELLING EN GOEDKEURING	115

BIJLAGEN

- 1 Staat van immateriële vaste activa
- 2 Staat van materiële vaste activa
- 3 Staat van financiële vaste activa
- 4 Staat van reserves en voorzieningen inclusief toelichting
- 5 Staat van vaste schulden
- 6 Berekening van het rente- omslagpercentage
- 7 Staat van personeelslasten
- 8 Staat van personele sterkte
- 9 Mutaties ten laste van post onvoorzien
- 10 Liquiditeitspositie en renterisico
- 11 Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten
- 12 Toelichting investeringen per programma/beheerproduct
- 13 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken
- 14 Overzicht exploitatiekosten per beleidsveld
- 15 Overzicht investeringen per beleidsveld
- 16 Overzicht mandatering kredietverlening investeringen 2023 / kredietaanvragen 2023
- 17 Verbonden partijen
- 18 Sisa
- 19 Kota
- 20 Overzicht resultaat afgeronde projectfasen HWBP m.i.v. 2023

JAARVERSLAG

JAARVERSLAG: PARAGRAFEN

1.1 Inleiding

Hierbij bieden wij u de jaarstukken 2023 aan van Waterschap Rivierenland. De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Met het jaarverslag legt het College van Dijkgraaf en Heemraden verantwoording af aan het Algemeen Bestuur over de realisatie van de in de programma-begroting opgenomen doelstellingen en maatregelen van het afgelopen jaar met daaraan gekoppeld de verantwoording van de kosten en opbrengsten en de financiële positie van het waterschap.

Waterschap Rivierenland (WSRL) is een organisatie die tot taak heeft zorg te dragen voor het regionale watersysteem in het riviereengebied, zoals de zorg voor een goede waterkwaliteit en waterkwantiteit en bescherming tegen rivierwater. Daarnaast draagt waterschap Rivierenland zorg voor de regionale wegen buiten de bebouwde kom in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden.

Het waterschap voert deze taken uit met aandacht voor kwaliteit. De missie van het waterschap sluit daarop aan:

Waterschap Rivierenland zorgt voor veilige dijken en een evenwichtig watersysteem.

Het waterschap is daarbij in staat om realistische doelen te stellen en om deze – in samenwerking met burgers en andere overheden – tot uitvoering te brengen op een wijze die past binnen de gestelde randvoorwaarden (waaronder kwaliteit, kosten, duurzaamheid, efficiëntie, effectiviteit etc.). Daarbij hanteert het waterschap de kernwaarden bekwaam, betrokken en betrouwbaar.

Bekwaam

De kernwaarde *bekwaam* refereert aan expertise, deskundigheid en vakmanschap. Een vakmanschap dat bij de waterschappen door de eeuwen heen is gegroeid en tot op de dag van vandaag onderhouden wordt met ervaren, gespecialiseerde en goed opgeleide medewerkers. Bekwaam betekent ook: met kennis van zaken op zoek gaan naar nieuwe oplossingen, gebruik makend van de middelen die tot je beschikking staan.

Betrokken

De kernwaarde *betrokken* omvat veel: oog hebben voor andere belangen, samenwerken, meebewegen met ontwikkelingen, rekening houden met de toekomst. Met daarbij steeds onze kerntaken voor ogen. Qua persoonlijke inzet betekent het: werken vanuit je hart, met af en toe een stapje extra.

Betrouwbaar

De kernwaarde *betrouwbaar* verwijst naar: doe wat je zegt en zeg wat je doet. Het is heel vanzelfsprekend en basaal, en juist daarom is het nodig om er elke keer weer bij stil te staan.

1.2. Verslaggeving

Presentatie

De jaarrekening 2023 is opgesteld conform de verslaggevingsregels van waterschappen zoals vastgelegd in het Waterschapsbesluit en uitgewerkt in de Regeling Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW).

Leeswijzer

De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Daarnaast vormen de controleverklaring van de accountant en het besluit tot vaststelling en goedkeuring van het Algemeen Bestuur onderdelen van de jaarverslaggeving.

Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat enerzijds uit een aantal verplichte paragrafen (hoofdstuk 1) en uit de programmaverantwoording (hoofdstuk 2). De verplichte paragrafen bevatten onder meer een toelichting op ontwikkelingen in 2023 en op het exploitatieresultaat 2023. Tevens geven de paragrafen inzicht in incidentele baten en lasten, de inzet van reserves en voorzieningen en de waterschapbelastingen. Tot slot wordt ingegaan op het weerstandsvermogen, risico's, financiering, subsidie, klimaat, verbonden partijen, bedrijfsvoering, AVG, openbaarheid en EMU. De programmaverantwoording bevat de verantwoording over de realisatie van het programmaplan uit de begroting en de financiële verantwoording.

Jaarrekening

Dit deel bestaat uit een overzicht van de exploitatierekening naar programma's inclusief rechtmatigheidsanalyse (hoofdstuk 3), de toelichting op de kostendragers (wettelijke taken, hoofdstuk 4), de rekening naar kosten- en opbrengstsoorten (hoofdstuk 5) en de balans met toelichting (hoofdstuk 6).

Controleverklaring

In hoofdstuk 7 is de controleverklaring opgenomen met daarin het oordeel dat de jaarstukken een getrouw beeld geven van de grootte en de samenstelling van de financiële positie per 31 december 2023, de baten en lasten over 2023 en dat in overeenstemming met de rechtmatigheidsgrondslagen is gehandeld.

Besluit tot vaststelling en goedkeuring

In hoofdstuk 8 is het besluit tot vaststelling en goedkeuring van de jaarrekening 2023 opgenomen.

Bijlagen

In dit deel is een aantal bijlagen opgenomen waarmee de cijfers uit deze jaarrekening nader zijn onderbouwd.

1.3 Ontwikkelingen in het verslagjaar

Oorlog in Oekraïne en Gaza

De oorlog in Oekraïne woedt nog altijd voort. Sinds 7 oktober 2023 is het conflict in Gaza en Israël erbij gekomen. Beide conflicten veroorzaken veel menselijk leed. In Nederland heeft de oorlog in Oekraïne geleid tot prijsstijgingen van met name energie, voedsel en grondstoffen. Veel Europese landen waren voor hun energievoorziening afhankelijk van Rusland. Deze afhankelijkheid wordt steeds verder afgebouwd. Waterschap Rivierenland heeft geen contract met Gazprom. Onze leverancier is Greenchoice. De oorlog in Gaza leidt ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening tot disrupties in het transport van goederen over internationale vaarwegen (Rode Zee) met spanningen in het Midden-Oosten en prijsstijgingen tot gevolg. Hoe de situatie zich zal ontwikkelen is onzeker.

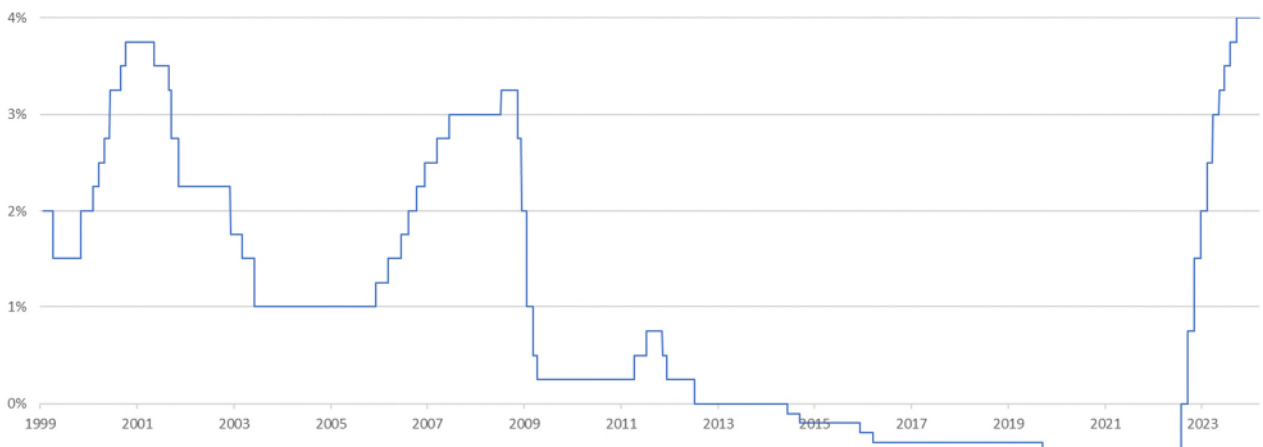
Cyberveiligheid

Sinds de start van de oorlog in Oekraïne zijn we extra waakzaam op het gebied van cyberveiligheid. Verschillende internationale hackersgroepen mengen zich in de oorlog, al dan niet gesteund door staten. Russische hackpogingen zijn aan de orde van de dag. Daarnaast zijn ook criminele hackersgroepen actief. In totaal vinden er wel 10.000 hackpogingen per kwartier plaats door uiteenlopende actoren. Het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) houdt het dreigingsbeeld in de gaten en onderstreept de noodzaak om alert te blijven. Cyberveiligheid heeft daarom continu onze aandacht.

Hoge inflatie en rentestijgingen

In 2022-2023 kampten Nederland, de Eurozone en veel andere landen wereldwijd met hoge inflatie als gevolg van o.a. de Coronacrisis en de oorlog in Oekraïne. Om deze te bestrijden zijn de centrale banken hun rente gaan verhogen. Ten tijde van het opstellen van de begroting (in augustus 2022) was de depositorente bij de Europese Centrale Bank (ECB) nog 0%. Na de zomer heeft de ECB haar rente meerdere malen kort achter elkaar in relatief grote stappen verhoogd. Onderstaande grafiek toont de steile renteontwikkeling eind 2022 en 2023 met maar liefst 10 rentestappen in 1 jaar tijd. De inflatie is inmiddels gedaald tot ca. 3%. De verwachting is dat de rente in de loop van 2024 -2025 weer zal dalen. Voor het effect op WSRL verwijzen we naar paragraaf 1.10 Financiering.

Grafiek met historische Europese rentestanden

In bovenstaande grafiek ziet u het historisch verloop van de depositorente van de Europese centrale Bank

Waterschapsverkiezingen 2023

Op 15 maart 2023 vonden de waterschapsverkiezingen plaats. Met een opkomst van ruim 57% in het rivierengebied, was de opkomst hoger dan in 2019 en 2015. Het daaropvolgend formatieproces heeft geleid tot een nieuw bestuursprogramma "Aan de slag met water", dat op 31 mei 2023 door het Algemeen Bestuur is aangenomen. Tevens zijn op 31 mei 2023 de nieuwe heemraden gekozen uit het Algemeen Bestuur. Het bestuursprogramma bouwt voort op onze bestaande kaders, zoals de

Watervisie en het WBP en biedt aanvullend kaders voor de huidige bestuursperiode. Het bestuursprogramma wordt uitgevoerd door het nieuwe College van Dijkgraaf en Heemraden.

Impact val kabinet-Rutte IV en Tweede Kamerverkiezingen

Op 7 juli 2023 bood minister-president Rutte aan de Koning het ontslag aan van het kabinet. Daarmee was het kabinet-Rutte IV gevallen. Op 22 november 2023 vonden vervolgens verkiezingen plaats voor de Tweede Kamer. Ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening zijn de landelijke partijen bezig met de formatie. Dit leidt tot enige onzekerheid met betrekking tot de landelijke koers van een aantal thema's, die voor waterschappen van belang zijn, zoals stikstof, natuur, landbouw, klimaat en "Water en Bodem Sturend". In de tussentijd zit het waterschap natuurlijk niet stil. We blijven actief optrekken met provincies en via de Unie om onze opgaven te blijven agenderen en uit te voeren. De wateroverlast rond de jaarwisseling heeft ertoe geleid dat de wateropgaven ook in Den Haag weer op het netvlies zijn komen te staan.

Implementatie Omgevingswet afgerond

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan de implementatie van de Omgevingswet. Er is een waterschapsverordening opgesteld en de data (gegevens op de kaart) zijn in lijn gebracht met de eisen van het DSO (het online loket). Er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt met de ketenpartners in ons gebied en nieuwe werkprocessen (extern en intern) zijn uitgelijnd en beproefd. Ook zijn er handreikingen ontwikkeld, om te kunnen werken met nieuwe instrumenten als het projectbesluit en de vergunning eigen dienst. Over de voortgang van de implementatie is het bestuur periodiek geïnformeerd.

Op 1 januari 2024 is de wet in werking getreden. De overgang naar de nieuwe systemen en werkwijze is soepel verlopen. De implementatie van de Omgevingswet is daarmee afgerond. Het werken onder de Omgevingswet en de doorontwikkeling van de diverse onderdelen maakt voortaan onderdeel uit van het reguliere werk.

Grondwaterkwaliteit

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet is de taak grondwaterkwaliteit bij de waterschappen komen te liggen. Hiervoor is het beleidsdocument Koers en Routeplan Grondwater door het Algemeen Bestuur in februari 2023 vastgesteld. Hierbij is ook besloten tot extra capaciteit om deze extra taak uit te kunnen voeren. Voor verdere uitwerking van deze taak is een plan van aanpak opgesteld en met de taakhouders besproken. Dit plan van aanpak zal in 2024 worden uitgevoerd en in 2025 worden geëvalueerd. De resultaten zullen bestuurlijk worden gedeeld.

Wegwerken achterstanden vergunningentaak

Door een grote toename aan aanvragen en meldingen (>30%) en bijkomende taken in de laatste jaren is een werkvoorraad ontstaan. Dit had olopende doorlooptijden en het stagneren van advisering en vooroverleg tot gevolg. Hierdoor werden burgers en bedrijven niet meer bediend zoals gewenst. De toename is overigens een landelijk beeld. Om dit het hoofd te bieden en schade (imago en financieel) te voorkomen, aan wettelijke termijnen te voldoen en de werkdruk voor de medewerkers behapbaar te houden, was het noodzakelijk om in te grijpen. Hiervoor is een plan van aanpak opgesteld, dat op hoofdlijnen bestaat uit twee stappen.

De eerste stap is inhuur van extra capaciteit om het toegenomen aantal aanvragen, meldingen en adviezen te verwerken. Dit is, ondanks de krapte op de arbeidsmarkt, ingevuld. Hiermee komen aanbod en capaciteit meer in balans en loopt de werkvoorraad niet meer op. Omdat het hoge aanbod structureel van aard is, mede door landelijke ontwikkelingen als de energietransitie, Omgevingswet en woningbouwopgave, is in de begroting structureel extra capaciteit opgenomen. Deze kosten worden overigens voor de helft gedekt met extra legesinkomsten.

Ook stap twee uit het plan van aanpak is inmiddels doorgevoerd. Dit betreft een optimalisatie van het vergunningenproces. Ook modernisering en het 'werken in de geest van de Omgevingswet' komen hierbij aan de orde. Met de optimalisatie en de extra capaciteit wordt de balans weer hersteld. Inmiddels wordt 75% van het aantal zaken weer binnen de daarvoor gestelde termijnen verwerkt. In verband met de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024, hebben veel bedrijven voor die datum hun aanvragen ingediend. Dit heeft geleid tot een verdubbeling van het aanbod in de laatste maanden van 2023, waardoor inlopen op de werkvoorraad stagneert. In Q1 van 2024 wordt dit verwerkt, waarna in de loop van 2024 waarschijnlijk de gestelde doelen en termijnen weer worden behaald.

Wegwerken achterstanden bedrijfsvoering

In de afgelopen jaren zijn binnen de beschikbare formatie van de bedrijfsvoering extra inspanningen verricht voor onder andere de grondverwerving voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Als gevolg hiervan is achterstand ontstaan in de reguliere werkzaamheden en konden enkele projecten niet opgestart worden. Bij de jaarrekening 2022 heeft het Algemeen Bestuur een bestemmingsreserve gevormd, om de achterstanden in de bedrijfsvoering in 2023 t/m 2025 weg te werken.

In 2023 is tijdelijke capaciteit aangetrokken en gewerkt aan de projecten Grip op Grond, oude adviesdossiers, kadastrale aanwijs en beheerovereenkomsten. Op dit moment is de achterstand op de beheerovereenkomsten volledig ingelopen. De andere projecten zijn onderhanden. In 2024 en 2025 zal gewerkt worden aan oude adviesdossiers, kadastrale aanwijs, Grip op Grond met de deelprojecten verjaring / oneigenlijk grondgebruik, erfpacht en overtollige gronden. Via de bestuursrapportages zullen we het bestuur periodiek informeren over de voortgang.

Professionalisering Programmasturing HWBP/A5H

Naast uitvoering van het dijkversterkingsprogramma HWBP en gebiedsprogramma A5H, werken we continu aan verdere professionalisering van onze programmasturing. In 2019 en 2020 is een aantal externe audits uitgevoerd op de programma's HWBP en A5H. De opvolging van de aanbevelingen die hieruit naar voren kwamen, is samengevoegd in het project Professionalisering Programmasturing (PPS). Professionalisering van de programmasturing was noodzakelijk om de groeiende opgaven aan te kunnen sturen en de risico's voor WSRL te kunnen beheersen in verband met de hoge uitgaven voor HWBP & A5H en de daaraan verbonden grote financiële risico's voor het waterschap. Om de risico's in de programma's te kunnen beheersen was daarnaast een investering nodig in de informatievoorziening: dashboards en rapportages, alsmede de IT-applicatiestructuur en bronsystemen (primaire vastleggingen). Daarnaast was een aantal van deze bronsystemen verouderd, waardoor beveiligingsrisico's en continuïteitsrisico's ontstaan.

Het project PPS is begin 2021 opgestart en is eind 2023 beëindigd. Tussentijds zijn deelprojecten afgerond en geïmplementeerd. In 2021 zijn de onderdelen 'Governance' en 'Doelen, scope en strategie' afgerond. Dit heeft geleid tot aanpassingen in de besturing, zoals een aparte stuurgroep HWBP en geactualiseerde programmaplannen voor zowel HWBP als A5H. In 2022 zijn de deelprojecten afgerond die zich richten op het verbeteren van processen, onder andere op gebied van project- en programmabeheersing, personeelsplanning en het goed inrichten van de raakvlakken tussen programma- en lijnorganisatie.

In 2023 zijn resultaten van het deelproject Informatievoorziening opgeleverd. Deze bestonden uit het aanpassen en implementeren van de voor project- en programmasturing benodigde systemen, zoals in het financiële systeem, het documentmanagementsysteem Sharepoint en een integrale dashboard tool. De belangrijkste aanpassingen zijn in 2023 afgerond waarmee het project PPS kon worden afgesloten. Doorontwikkeling van de informatiesystemen vindt plaats binnen de reguliere organisatiestructuur.

Groot project: Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Waterschap Rivierenland werkt voortvarend aan projecten in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De projecten Gorinchem-Waardenburg, Wolferen-Sprok, Stad Tiel en Tiel-Waardenburg bevinden zich in de uitvoeringsfase. In 2024 start de voorbereiding voor de uitvoering van project Neder-Betuwe. De projecten Sprok Sterreschans Heteren en Streefkerk Ameide Fort Everdingen bevinden zich in de (voor)verkenning en de planfase.

Het programma ligt met de lopende projecten op schema om de doelstelling “20% van de primaire waterkeringen voldoet aan de wettelijke norm in 2027” te behalen (conform Waterbeheerprogramma 2022-2027). De projecten in uitvoering verlopen vooralsnog conform planning en blijven binnen budget. Planningen en kosten (ramingen) van de projecten staan onder druk als gevolg van exogene factoren (zoals bijvoorbeeld stikstof, extreme prijsstijgingen en discussies over subsidiabiliteit), als ook door interne factoren (met name beschikbaarheid personeel).

In 2023 is door het programmabestuur HWBP een besluit genomen over de indexeringsregeling. Hiermee is het indexeringsrisico voor WSRL beperkt. Omdat de impact van ontwikkelingen en wijzigingen vanuit het landelijk HWBP op WSRL groot is, wordt zoveel mogelijk vanuit WSRL geparticipeerd in ambtelijke werkgroepen die deze wijzigingen voorbereiden. WSRL neemt deel aan diverse landelijke werkgroepen, waaronder de werkgroep implementatieplan stabiliteit, werkgroep projectgebonden eigen bijdrage en werkgroep voorfinanciering. Ook zullen we in 2024 participeren in een begeleidingsgroep voor de evaluatie van de subsidieregeling HWBP.

Oormerken 10% PGEB

Onderdeel van de financiering van het HWBP is dat waterschappen die versterkingen van primaire waterkeringen uitvoeren op basis van voorcalculatie 90% subsidie krijgen (50% Rijk, 40% solidariteitsbijdrage van alle waterschappen) en zelf een projectgebonden bijdrage (PGEB) van 10% bijdragen. Daarmee dragen zowel het Rijk als de waterschappen beide voor 50% bij aan het HWBP. Uit een in 2022 uitgevoerd onderzoek door de landelijke programmadirectie HWBP blijkt dat het PGEB van de toen afgeronde projectfasen gemiddeld circa 1% bedroeg (WSRL circa 5%). Hiermee wordt niet voldaan aan de afgesproken 50/50-kostenverdeling tussen het Rijk en de waterschappen. Daarom heeft het programmabestuur HWBP in september 2022 uitgesproken dat de werkelijke PGEB moet gaan aansluiten bij de beoogde PGEB van 10%. Zowel bij het Rijk als de deelnemende waterschappen (nettobetalers en netto-ontvangers) is er brede consensus over het principe dat Rijk en waterschappen beide voor 50% bijdragen in het HWBP-programma. In het voorstel bij deze jaarrekening 2023 wordt om deze reden aan het Algemeen Bestuur het besluit voorgelegd dat wanneer de 10% PGEB niet wordt gerealiseerd de betreffende middelen geoormerkt blijven voor volgende projectfasen in het HWBP. Dit besluit heeft betrekking op de afgesloten projectfasen in 2023 en volgende jaren. Bijlage 20 bevat een overzicht van de resultaten van afgeronde projectfasen van 2023.

De financierbaarheid van het landelijk programma staat enorm onder druk door de gestegen kosten. Dit is te merken aan de ontwerp-programmering 2025-2036, waarin dit jaar de realisatiefasen van projecten die na 2030 starten niet meer zijn opgenomen. Reden hiervan is dat er voor de periode tot 2036 landelijk ruim € 3 miljard euro tekort is, om te voldoen aan de opgaven vanuit de verschillende waterschappen. Om te komen tot oplossingen voor de financierbaarheid van het programma is in 2023 het traject langetermijnstrategie HWBP gestart, waarvoor begin 2024 verschillende bestuurlijke scenario's binnen de alliantie van Rijk en waterschappen worden uitgewerkt.

Er zijn in 2023 vijf nieuwe WSRL-projecten aangemeld voor de programmering en op het programma 2025-2036 geplaatst: allemaal onderdeel van de zuidelijke Waaldijk. Het gaat om ca. 34 km aan te versterken waterkeringen. Vooralsnog staan alleen de verkenningfasen op het programma als gevolg van het benoemde budgettekort. Voor de planuitwerkings- en realisatiefasen is nog geen budget beschikbaar. In 2024 voeren we drie ingangstoetsen uit voor de programmering van nieuwe

dijkversterkingsprojecten, teneinde een continue opgave aan hoogwaterveiligheid in ons rivierengebied te kunnen blijven realiseren.

Groot project: Gebiedsprogramma Alblasserwaard Vijfheerenlanden (A5H)

Met de provincies Zuid-Holland en Utrecht zijn de doelstellingen voor de regionale keringen en tussentijdse mijlpalen vastgelegd: 44 km op orde in 2024 en 106 km in 2030. Om niet alleen aan deze opgave te voldoen, maar om tot een investering in een toekomstbestendig systeem te komen, heeft het Algemeen Bestuur een besluit genomen over de visie op het watersysteem van de Alblasserwaard. Voor de implementatie is het Gebiedsprogramma Alblasserwaard Vijfheerenlanden gestart. Binnen dit programma wordt parallel gewerkt aan het uitvoeringsprogramma voor het watersysteem, het onderzoeksprogramma en het uitvoeringsprogramma voor de regionale keringen. De activiteiten vallen onder het bestuurlijk programma Watersysteem.

Het project Boezembemaling Overwaard heeft in 2023 een nieuwe naam gekregen: Nieuwe Waarden Alblasserwaard. Dit refereert aan de historische wijziging van het eeuwenoude watersysteem in de Neder en Overwaard. Het staat ook voor de nieuwe normen en waarden voor waterbeheer in het veranderend klimaat, én voor landschappelijke, ecologische en maatschappelijke inpassing. In 2023 is veel aandacht uitgegaan naar de verdere uitwerking van de boezem en de inpassing daarvan in de omgeving, mede als onderdeel van een integraal gebiedsplan. In dit gebiedsplan krijgen naast de boezem ook een zonnepark van een particuliere initiatiefnemer (invulling RES-opgave) en ontwikkeling Natuurnetwerk Nederland (NNN) een plek. Met dit integrale plan ontstaat maatschappelijke meerwaarde en kan de RES-opgave (regionale energiestrategie) in dit gebied worden uitgevoerd. Op 6 december 2023 hebben de gemeente Hardinxveld-Giessendam, provincie Zuid-Holland en het waterschap ingestemd met de verdere uitwerking. De kruisingen van de nieuwe boezem onder de A15 en onder de primaire kering, in bebouwde omgeving, vormen enkele grote technische risico's. Om deze risico's aan de voorkant goed te beheersen is in het najaar van 2023 besloten om de markt in de verdere ontwerpfase te gaan betrekken door middel van een bouwteam (2 fasen). Dit wordt in 2024 aanbesteed. Voor de (strategische) verwerving van gronden zijn ook in 2023 diverse gesprekken gevoerd met grondeigenaren in de directe omgeving van het projectgebied. Dit heeft geresulteerd in de aankoop van één groot perceel van circa 5 hectare en een aantal kleinere percelen.

In 2023 is gewerkt aan de planuitwerking voor de watersysteemmaatregelen in het project Graafstroom. Hiermee wordt de realisatie van het afsluitmiddel in de Graafstroom en het verplaatsen van het gemaal voor polder Laag Blokland voorbereid. De uitvoering start begin 2025.

Het A5H Onderzoeksprogramma heeft in 2023 geresulteerd in een aangepaste rekenmethode voor het toetsen van boezemkades in de Alblasserwaard, waarbij de opgave voor kadeversterking sterk wordt gereduceerd zonder dat dit ten koste gaat van de waterveiligheid. Dit is in 2023 toegepast in de voorverkenning van de kadeversterking 2^e tranche (bebouwde kades). Deze voorverkenning leidt in 2024 tot een scope afbakening van de te versterken trajecten en trajecten waar een ander vervolg aan wordt gegeven. Hiervoor wordt de samenwerking met andere beheerders (kabels en leidingen, wegen) onderzocht. In 2024 wordt de 12-jaarlijkse toetsronde afgerond, inclusief een aantal nieuwe toetssporen. Daarna wordt een nieuwe programmering van deze opgave opgesteld. Dit zal leiden tot nieuwe bestuurlijke afspraken over de termijn voor het op orde brengen van de opgave.

In het project 'kadeversterking 1e tranche' zijn de deeltrajecten technisch verder uitgewerkt. Nagenoeg voor alle deeltrajecten (met uitzondering van Zouwe Boezem) is het Initiële Ontwerp gereed. Medio 2023 heeft een eerste informatieavond plaatsgevonden (Kade Kortland) en eind 2023 is het eerste Projectplan Waterwet ingediend (Peursumsche Vliet). Het Definitief Ontwerp voor zowel de Peursumsche Vliet als hoogteopgave is opgesteld, de benodigde vergunningen zijn aangevraagd en beide deeltrajecten gaan in 2024 in uitvoering. In 2023 is voor de realisatie van de Peursumsche Vliet krediet beschikbaar gesteld door het Algemeen Bestuur.

Voor de Dwarsgang en het Achterwaterschap is het Initieel Ontwerp opgesteld en besproken met de omgeving. Hierbij zal de ecologische verbindingzone (EVZ), in samenwerking met de provincie Zuid-Holland, zijn beslag krijgen. In 2023 zijn strategische gronden verworven langs zowel het Achterwaterschap als de Dwarsgang voor verdere verkaveling. Tevens heeft een informatieavond over de EVZ plaatsgevonden en is een projectspecifieke website over de EVZ gelanceerd.

Groot project: Centralisaties rwzi's Noord

Het laatste onderdeel van Centralisatie Noord is per mei 2024 gereed. Het betreft de aanleg van de persleiding tussen het nieuwe rioolgemaal Zetten en persleiding Andelst-Dodewaard. Met de voltooiing van dit onderdeel zal het afvalwater vanuit Zetten naar de rwzi Dodewaard worden verpompt en kan de rwzi Zetten ontmanteld worden. Het project loopt hiermee ten einde.

Groot project: J.U. Smit gemaal

In februari 2019 heeft het Algemeen Bestuur besloten tot een technische en bouwkundige renovatie van het J.U. Smitgemaal in Kinderdijk. De renovatie biedt de kans om in het Smitgemaal een belevingsruimte voor bezoekers te realiseren met de focus op modern waterbeheer, in aanvulling op het historische verhaal van de naastgelegen molens van Kinderdijk. Doel is het vergroten van het waterbewustzijn en de zichtbaarheid van Waterschap Rivierenland.

In 2020 zijn diverse mogelijkheden voor de realisatie van de belevingsruimte verkend. Daarbij komt de Stichting Wereld Erfgoed Kinderdijk (SWEK) naar voren als de meest voor de hand liggende partner. In 2024 verkennen we verder hoe de diverse ruimtes in het Smitgemaal samen met de SWEK gebruikt kunnen worden.

De uitvoeringswerkzaamheden voor de bouwkundige renovatie en elektrificatie zijn eind 2020 gestart. De elektrificatie is gereed. Bij de bouwkundig aannemer zijn grote vertragingen opgetreden. Verwacht wordt dat deze werkzaamheden in het 1e kwartaal van 2024 worden opgeleverd. Daarna wordt het buitenterrein opnieuw ingericht.

Groot Project: Digitale transformatie

We worden steeds afhankelijker van digitale systemen. Inmiddels kunnen we onze bedrijfsprocessen niet meer zonder deze systemen uitvoeren. Samenhangend met die ontwikkeling constateren we dat de kwetsbaarheid mede door cyberdreiging toeneemt. Dit heeft ertoe geleid dat er in de watersector afspraken zijn gemaakt om te voldoen aan de BIO en de CSIR ⁽¹⁾ om de overheid weerbaarder te maken voor cyberdreiging. In 2021 hebben we plannen gemaakt om te voldoen aan de BIO (met name gericht op de kantoorautomatisering) en aan de CSIR (met name gericht op procesautomatisering). Deze plannen worden uitgevoerd in de periode 2022 t/m 2025. In 2022 zijn belangrijke stappen gezet om te voldoen aan de geschetste normen, vooral op het gebied van kantoorautomatisering. In 2023 is gewerkt aan de fysieke beveiliging, het netwerk en de bewaking van procesautomatisering, voor al onze installaties en objecten in het veld.

Informatieveiligheid blijft een belangrijk thema voor digitale transformatie, waarbij het voldoen aan de landelijke afspraken rond BIO en CSIR centraal staat. In 2024 wordt het onderwerp digitale werkplek opgepakt. In de nieuwe digitale werkplek kunnen medewerkers laagdrempeliger gebruik maken van de beschikbare applicaties en bij de data die ze nodig hebben. Daarbij worden ook de

¹ De BIO (baseline informatiebeveiliging overheid) is een vertaling van een aantal normen naar concrete maatregelen die verplicht door alle bestuurslagen moeten worden nageleefd. De CSIR (cybersecurity implementatierichtlijn objecten) is een vertaalslag en specifieke invulling door Rijkswaterstaat in samenwerking met de waterschappen van de relevante beheersdoelen en beheersmaatregelen uit de BIO en de Checklist beveiliging van objecten.

technieken geïmplementeerd om aan de huidige informatieveiligheidseisen te kunnen voldoen. Tot slot bereiden we ons voor op wetten met focus op toegankelijkheid en transparante overheid, waarbij we als organisatie een aantal processen anders zullen gaan inrichten. Beschikbaarheid van gekwalificeerde medewerkers en het absorptievermogen van de organisatie blijven onverminderd een grote uitdaging.

Ontwikkelingen m.b.t de financiële uitgangspunten

Schuldpositie

Een robuuste financiële huishouding maakt het voor het waterschap mogelijk om ook op de lange termijn de wettelijke taken uit te voeren tegen maatschappelijk aanvaardbare lasten. Een graadmeter voor deze robuustheid is de schuldpositie van het waterschap.

Indicator schuldpositie: Netto schuld/ belastingopbrengsten

De belastinginkomsten geven in belangrijke mate aan hoeveel schulden een waterschap kan dragen. De netto-schuldquote geeft aan hoe lang er nog belasting moet worden geïnd om de schuld te elimineren na opheffing van het waterschap. De omvang van de indicator is een keuze voor ieder waterschap. Het is niet de bedoeling om de indicator als een hard kengetal te hanteren, maar veel meer om aan de hand ervan de ontwikkeling van de schuldpositie in meerjarenperspectief te kunnen beoordelen.

Als indicator gebruiken we de volgende bandbreedtes:

- < 250% acceptabel
- 250 – 300% aandacht vereist
- > 300% bijsturing overwegen

Ontwikkeling schuldpositie waterschap Rivierenland

Op basis van de jaarrekening daalt de schuldquote per 31-12-2023 naar circa 224%. De schuldquote ontwikkelt zich gunstiger dan verondersteld bij de begroting 2023. Dit wordt veroorzaakt door het voordelig resultaat 2023, de hogere belastingopbrengst in 2023 en door lager te financieren boekwaarde van activa als gevolg van de lagere projectrealisatie in 2023.

In onderstaande tabel is de netto schuld van het waterschap afgezet tegen de verwachte netto belastingopbrengst van de betreffende jaren (belastingopbrengst inclusief kwijtschelding en oninbaar).

Jaar	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Netto schuld	512	568	505
Belastingopbrengst	208	221	226
Schuldquote	246%	245%	224%

(bedragen x € 1 miljoen)

De netto schuld is opgebouwd uit langlopende schuld en het saldo tussen vlottende activa en passiva. Netto schuld = Vaste schuld + (netto vlottende schuld + overlopende passiva – kortlopende vorderingen – kortlopende uitzettingen – liquide middelen – overlopende activa)

In onderstaande tabel is de netto schuld uitgesplitst naar langlopende schuld en het saldo tussen vlottende activa en passiva.

Jaar	Begroting 2023	Rekening 2023
Langlopende schuld	791	791
Saldo vlottende activa en passiva	-223	-286
Netto schuld	568	505

(bedragen x € 1 miljoen)

Uitgangspunten vergeleken

Onderstaand zijn de in de begroting gehanteerde uitgangspunten afgezet tegen de realisatie 2023.

Korte rente

In de begroting 2023 is als uitgangspunt voor korte financiering een rentepercentage van 0,7% opgenomen. Om de inflatie in Europa te beteugelen heeft de ECB in 2023 meerdere keren de beleidsrente verhoogd tot 4,0% in december 2023. Als gevolg hiervan is ook de rentevergoeding die het waterschap ontvangt over het saldo op de schatkistrekening in de loop van 2023 opgelopen van 1,9% in januari 2023 tot 3,9% in december 2023.

Lange rente

In de begroting 2023 is als uitgangspunt voor rente langlopende leningen 2,0% opgenomen. In 2023 is de rente op langlopende leningen opgelopen tot circa 4% in september om daarna weer te dalen. Op dit moment bedraagt de rente voor een 10-jarige fixe lening bij de NWB circa 3,2%.

Inflatie

De prijsstijging van goederen en diensten in Nederland volgens de HICP was in 2023 gemiddeld 4,1% (bron CBS), daar waar in de begroting 2023 2,6% is gehanteerd.

Loonontwikkeling

Het uitgangspunt voor de loonontwikkeling 2023 is bij de begroting 2023 gebaseerd op de Macro Economische verkenningen van september 2022 en bedroeg 3,7%. Kort na de vaststelling van de begroting 2023 is in december 2022 een nieuwe CAO voor waterschappen met een looptijd tot 1 januari 2024. De hierin opgenomen loonontwikkeling bedroeg 8,0%.

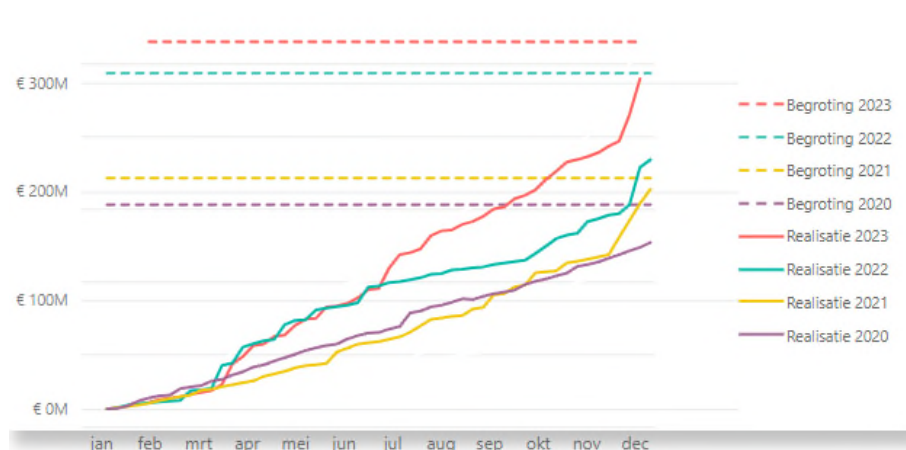
Ziekteverzuim

Het ziekteverzuimpercentage in 2023 bedraagt 4,9%. Het ziekteverzuimpercentage 2023 is gedaald ten opzichte van 2022 (toen was het 5,3%) en ligt op vergelijkbaar niveau als 2021 (4,7%). Het percentage van 2023 ligt ruim onder het CBS-percentage voor openbaar bestuur en overheidsdiensten (6,0% in 2023).

Projectrealisatie

In 2023 bedragen de gerealiseerde bruto investeringen € 303,6 miljoen. Begroot was € 337,7 miljoen. Het realisatiepercentage bedraagt 90%. Het percentage ligt binnen de bandbreedte van 90% - 110% en iets onder het voortschrijdend gemiddelde van de voorgaande 10 jaar van 90,6%.

In absolute zin is de projectrealisatie 2023 juist hoger dan voorgaande jaren, zoals blijkt uit de grafiek hieronder. Waterschap Rivierenland heeft in 2023 substantieel meer geïnvesteerd dan voorgaande jaren vanwege de omvangrijke opgave in de dijkversterking (Hoogwaterbeschermingsprogramma).

Een nadere toelichting staat in bijlage 12 'Toelichting investeringen per programma / beheerproduct.

1.4 Exploitatieresultaat 2023

Inleiding

Het exploitatieresultaat 2023 van € 11,8 miljoen voordelig wordt beïnvloed door mutaties op reserves (mutaties op de balans) en door mutaties op de exploitatie van incidentele en structurele aard. In onderstaand overzicht is het exploitatieresultaat weergegeven voor en na de invloed van reserves.

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Rekening 2023
Exploitatieresultaat (voor inzet reserves)	6,3	6,6	20,0
<i>Toevoegingen aan reserves:</i>			
- egaliseringsreserve zuiveringsheffing	0,4	-2,6	-2,6
- bestemmingsreserve baggeren Linge	-0,1	-0,1	-0,1
- bestemmingsreserve afschrijving HWBP	-5,6	-8,2	-8,4
Subtotaal	-5,3	-10,9	-11,1
<i>Onttrekkingen aan reserves:</i>			
- egaliseringsreserve watersysteemheffing	2,2	1,5	1,5
- egaliseringsreserve wegenheffing	0,4	0,6	0,6
- bestemmingsreserve klimaatadaptatie	0,1	0,0	0,0
- bestemmingsreserve afschrijving HWBP	1,3	2,0	0,0
- bestemmingsreserve aanpak oeverherstel A-watgangen	0,8	0,0	0,0
- bestemmingsreserve Torwash onderzoek	0,2	0,0	0,0
- bestemmingsreserve onderh. primaire waterkeringen	0,8	0,0	0,4
- bestemmingsreserve frictiekosten centralisatie Aquon	0,2	0,2	0,2
- bestemmingsreserve oninbare vorderingen belastingen	0,2	0,0	0,0
- bestemmingsreserve wegwerken achterstanden bedrijfsvoering	0,0	0,0	0,2
Subtotaal	6,2	4,3	2,9
Resultaat na mutaties reserves	7,2	0,0	11,8

(Bedragen x € 1 mln.)

In de "Staat van reserves en voorzieningen" (bijlage 4) wordt een nadere toelichting gegeven op de mutaties van de reserves.

Belangrijke afwijkingen t.o.v. begroting incl. wijzigingen (toelichting resultaat op hoofdlijnen)

Omschrijving	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Rekening 2023	Afwijking Rekening 2023	
Programma Waterveiligheid	31,8	31,5	31,3	0,2	V
Programma Watersysteem	67,7	67,4	68,1	0,7	N
Programma Waterketen	62,3	62,4	66,2	3,8	N
Programma Wegen	6,9	7,0	7,5	0,5	N
Programma Middelen	54,8	55,6	54,4	1,2	V
Dekkingsmiddelen	2,9	2,5	-8,0	10,4	V
Belastingopbrengsten	-226,9	-226,9	-231,9	5,0	V
Onttrekking egalisatiereserves	0,5	0,5	0,5	0,0	-
Totaal	0,0	0,0	-11,8	11,8	V

(Bedragen x € 1 mln.)

Programma Waterveiligheid

• Hogere kosten onderhoud waterontspanners, hiertegenover staat een onttrekking aan de bestemmingsreserve onderhoud primaire waterkeringen (i)	0,4	N
• Hogere onttrekking aan bestemmingsreserve onderhoud primaire Waterkeringen voor Waterontspanners (i)	0,4	V
• Resultaat afgeronde dijkversterkingsprojectfasen HWBP (i)	0,4	V
• Per saldo lagere onttrekking BR afschrijving HWBP i.v.m. later afronden projectfasen en positief resultaat afgeronde projectfasen (i)	2,4	N
• Lagere kapitaallasten m.n. door later afronden van projectfasen HWBP projecten en positieve resultaten op afgeronde projectfasen (i)	2,4	V
• Personeels- en afdelingskosten: lagere opbrengst interne uren HWBP door langdurig ziekteverzuim en vacatureruimte. Hiertegenover staan lagere salariskosten (i)	0,5	N
• Per saldo overige voor- en nadelen (i)	0,1	V

(Bedragen x € 1 mln.)

Programma Watersysteem

• Hogere kosten elektra met name a.g.v. gestegen belastingen en netwerkkosten (t.b.v. uitbreiding netcapaciteit) en afwikkeling 2022 (s)	0,6	N
• Hogere laboratoriumkosten AQUON 2023 a.g.v. prijs- en loonontwikkeling voor monitoring waterkwaliteit 0,2 N en baggerprogramma 0,2 N (onttrokken uit voorziening baggeren) (s)	0,4	N
• Hogere kosten werktuigendiesel vanwege extra malen a.g.v. forse regenval in het najaar (i)	0,3	N
• Hogere onderhoudskosten door gestegen grondstofprijzen en lonen (s)	0,2	N
• Aanvullende advieskosten baggerprogramma a.g.v. langdurig ziekte (hiertegenover staat een hogere onttrekking aan de voorziening baggeren 0,1) (i)	0,1	N
• Aanbestedingsresultaat maaionderhoud regio Vijfheerenlanden (s)	0,1	N
• Voordelige eindafrekening AQUON over 2022 vanwege lagere realisatie (0,2 V). Deze opbrengst is gedoteerd aan de voorziening baggeren (0,2 N) (i)	0,0	-
• Hogere onttrekking voorziening baggeren vanwege hogere advieskosten en prijsstijgingen baggerwerkzaamheden (i)	0,3	V
• Lagere kosten maaionderhoud a.g.v. het niet kunnen wegzetten van werkzaamheden vanwege personeelskrapte bij aannemers (i)	0,2	V
• Lagere onderhoudskosten beschoeiingen a.g.v. vertragingen bij aanbestedingen en beschikbaarheid aannemers (i)	0,2	V
• Lagere kosten telecommunicatie bediening kunstwerken (s)	0,1	V

•	Per saldo overige voor- en nadelen (i)	0,2	V
---	--	-----	---

(Bedragen x € 1 mln.)

Programma Waterketen

•	Lagere gasopbrengsten door daling van de gasprijzen en afname van de vraag naar groengascertificaten (i/s)	2,1	N
•	Hogere chemicaliënkosten door gestegen grondstofprijzen en schaarste op de Europese markt. Tevens toename gebruik overige chemicaliën bij Energiefabriek West, om verstopping door struvietvorming te voorkomen en fosfaat te binden (s)	1,0	N
•	Hogere onderhoudskosten door gestegen grondstofprijzen en lonen (0,6 N), meer vervangingen i.v.m. slijtage (0,3N) en vervanging zandfilters Nijmegen doorgeschoven naar 2024 i.v.m. vertraging aanbestedingsprocedure en capaciteitstekort aannemer (0,3 V) (i/s)	0,6	N
•	Per saldo hogere slibverwerkingskosten door tariefaanpassing a.g.v. hoge inflatie (0,4 N) en minder slibafzet door verbetering ontwateringsgraad en verwerking Culemborgs slib op Energiefabriek West (0,1V) (s)	0,3	N
•	Hogere laboratoriumkosten AQUON 2023 a.g.v. loon- en prijsontwikkeling (s)	0,1	N
•	Herstelkosten zonneparken Eethen en Dussen (0,1 N) welke zijn geclaimd bij de verzekering (0,1 V) (i)	-	
•	Per saldo lagere kosten elektra: enerzijds afwikkeling 2022 en anderzijds gestegen belastingen en netwerkkosten (t.b.v. uitbreiding netcapaciteit) (i/s)	0,5	V
•	Duurzaamheid innovatie en energie: lagere advieskosten door uitstel verkenningen en studies a.g.v. oplossen knelpunten in operationele taakuitvoering (i)	0,1	V
•	Hogere kapitaallasten a.g.v. hogere toegerekende rentelasten eigen vermogen i.v.m. voordelig resultaat 2022 (i)	0,2	N
•	Per saldo overige voor- en nadelen (i)	0,3	V

(Bedragen x € 1 mln.)

Programma Wegen

•	Aanbestedingsresultaat maaionderhoud regio Vijfheerenlanden (s)	0,2	N
•	Hogere kosten gladheidsbestrijding wegen a.g.v. groter aantal strooiacties dan verwacht (i)	0,2	N
•	Hogere kosten onderhoud wegen en wegbermen als gevolg van loon- en prijsstijgingen (s)	0,2	N
•	Onderhoud bomen o.a. vanwege stormschade (i)	0,1	N
•	Hogere vergoeding vanuit inliggende gemeenten voor onderhoud wegen door hogere indexering (s)	0,2	V

(Bedragen x € 1 mln.)

Programma Middelen

•	Calamiteit beschadigde effluentleiding RWZI Nijmegen-Weurt (i)	0,8	N
•	Toename licenties applicaties (deels tijdelijke overlap licenties i.v.m. nog lopende verplichtingen) (i/s)	0,5	N
•	Procesoptimalisatie/standaardisatie automatisering (0,7 N i) minus daaruit behaalde besparingen in het 1ste jaar (0,4 V s)	0,3	N
•	Kosten hoogwaterperiode winter 2022-2023 (i)	0,2	N
•	Aanvullende kosten arbodienst (0,1 N) en prijsstijging licentiekosten personeelssysteem (0,1 N) (s)	0,2	N
•	Lagere opbrengst overhead externe uren HWBP i.v.m. afschaffen landelijke regeling (s)	0,1	N
•	Kosten illegale dumping (veroorzaker onbekend) (i)	0,1	N
•	HWH: Eindafrekening bijdrage HWH 2022 (0,3 V) en verwacht voordeel 2023 (0,4 V) (i)	0,7	V
•	Eindafrekening bijdrage BSR 2022 (0,3 V) en niet starten onderzoek naar leegstand bedrijven in 2023 maar in 2024 (0,2 V) (i)	0,5	V
•	Hogere opbrengst verkoop overtollige gronden (i/s)	0,4	V

•	Vrijval voorziening voormalig personeel (0,3 V)/ aanvullende kosten voormalig bestuur (0,1 N) (i)	0,2	V
•	Datamanagement: lagere kosten bijhouden Basisregistraties door jaarlijkse fluctuaties en minder advieskosten (i)	0,2	V
•	Hogere legesopbrengsten door meer verleende vergunningen (vnl. in de laatste maanden van 2023) (i)	0,1	V
•	Lagere kosten calamiteit golfbaan Spijk door minder benodigde monitoringskosten (i)	0,1	V
•	Personeelsbeleid: vrijval budget vervanging langdurig zieken en lagere centrale scholingskosten (i/s)	0,5	V
•	Lagere kapitaallasten a.g.v. lagere projectrealisatie 2022 (i)	0,5	V
•	Overige kleine voor- en nadelen per saldo	0,1	V
•	Personeels- afdelingskosten (0,1 N) / Onttrekking bestemmingsreserve wegwerken achterstanden bedrijfsvoering (0,1 V)	-	

(Bedragen x € 1 mln.)

Dekkingsmiddelen

•	Renteopbrengst over voordelig saldo in rekening-courant bij schatkist (i)	8,6	V
•	Uitkering dividend Nederlandse Waterschapsbank (s)	1,3	V
•	Vrijval post Onvoorzien (i)	0,4	V
•	Rentebaten eigen financieringsmiddelen (i)	0,3	V
•	Waterschapslasten eigen objecten (i)	0,1	N
•	Per saldo overige voor- en nadelen (i)	0,1	N

(Bedragen x € 1 mln.)

Opbrengst Waterschapsbelastingen

•	Resultaat voorgaande jaren met name bij ingezetenen, zuiveringsheffing, watersysteemheffing gebouwd en ongebouwd (i/s)	3,1	V
•	Resultaat heffingsjaar 2023 met name bij zuiveringsheffing bedrijven, watersysteemheffing gebouwd en ongebouwd (i/s)	1,9	V

(Bedragen x € 1 mln.)

Exploitatieresultaat per taak

Het voordelig exploitatieresultaat van € 11,8 miljoen is als volgt over de taken verdeeld:

•	Watersysteem	€ 10,4 mln. (V)
•	Zuivering	€ 1,7 mln. (V)
•	Wegen	€ 0,3 mln. (N)
	Totaal	€ 11,8 mln. (V)

1.5 Incidentele baten en lasten

Deze paragraaf bevat een overzicht van de baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van voorgaande en komende begrotingsjaren moeten worden beschouwd.

Lasten		
Programma Wegen		
- Opruimen bomen en takken n.a.v. stormschade	0,1	N
Programma Middelen	0,8	N
- Calamiteit beschadigde effluentleiding rwzi Nijmegen-Weurt	0,2	N
- Kosten hoogwaterperiode winter 2022-2023	0,1	N
- Opruimkosten illegale dumping (veroorzaker onbekend)		
Totaal incidentele lasten	1,2	N

Baten		
Programma Waterveiligheid		
- Resultaat afgeronde dijkversterkingsprojecten HWBP	0,4	V
Programma Middelen		
- Vrijval voorziening voormalig personeel	0,3	V
Totaal incidentele baten	0,7	V

(Bedragen € x 1 mln.)

1.6 Uitgaven direct ten laste van voorzieningen

Uitgaven ten laste van een voorziening, voor zover deze wordt aangewend voor het doel waarvoor deze is gevormd, worden rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en derhalve niet in de exploitatie verantwoord. De volgende uitgaven zijn in 2023 ten laste van voorzieningen gebracht:

• Voorziening baggeren Uitgaven ter dekking van de baggerkosten	6,1
• Voorziening onderhoud wegreconstructies Uitgaven ter dekking van de kosten voor wegreconstructies	1,8
• Voorziening baggeren wegsloten Uitgaven ter dekking van de baggerkosten	0,7
• Voorziening pensioen voormalige bestuurders Uitgaven pensioenen voormalige bestuurders	0,3
• Voorziening regelingen personeel Vrijval voorziening regelingen (voormalig) personeel	0,3
• Voorziening Meerjarenonderhoudsplan Blomboogerd Uitgaven ter dekking van onderhoudskosten kantoor Blomboogerd	0,1
• Voorziening PBB Uitgaven i.h.k.v. persoonsgebonden basis budget	0,1
Totaal uitgaven ten laste van voorzieningen	9,4

(Bedragen x € 1 mln.)

1.7 Waterschapsbelastingen

Het resultaat op belastingopbrengsten inclusief kwijtschelding, oninbaar en afwikkeling oude belastingjaren bedraagt circa € 5,0 miljoen voordelig volgens onderstaande specificatie.

Heffingsjaar

Belastingsoorten	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	V/N
Zuiveringsheffing	76,0	85,0	84,3	0,7	N
Verontreinigingsheffing	0,4	0,4	0,4	0,0	-
Watersysteemheffing					
Ingezetenen	50,0	52,7	52,7	0,0	-
Gebouwd	62,5	64,6	67,1	2,5	V
Ongebouwd	13,9	15,2	15,3	0,1	V
Natuurterreinen	0,2	0,2	0,2	0,0	-
Totaal	126,6	132,7	135,3	2,6	V
Wegenheffing					
Ingezetenen	4,4	4,5	4,5	0,0	-
Gebouwd	3,8	3,9	3,9	0,0	-
Ongebouwd	0,4	0,4	0,4	0,0	-
Natuurterreinen	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Totaal	8,6	8,8	8,8	0,0	-
Totaal heffingsjaar 2023	211,6	226,9	228,8	1,9	V
Resultaat voorgaande jaren	3,0	0,0	3,1	3,1	V
Totaal belastingopbrengsten	214,6	226,9	231,9	5,0	V
Kwijtschelding (alle aanslagen)	-5,2	-5,4	-5,4	0,0	-
Oninbaar (alle aanslagen)	-1,1	-0,9	-0,9	0,0	-
Totaal resultaat inclusief kwijtschelding en oninbaar	208,3	220,6	225,6	5,0	V

(Bedragen x € 1 mln.)

Resultaat waterschapsbelasting heffingsjaar 2023

De Waterschapsbelastingen over 2023 hebben tot de volgende resultaten geleid:

Zuiveringsheffing

De opbrengst zuiveringsheffing is € 0,7 miljoen lager (afwijking < 1%). Het nadeel wordt met name veroorzaakt door minder bedrijvigheid met als gevolg minder vervuilingseenheden.

Watersysteemheffing

De opbrengst watersysteemheffing is in 2023 € 2,6 miljoen hoger dan begroot (afwijking 2%).

- De categorie gebouwd geeft een voordeel van € 2,5 miljoen (afwijking 4%).
- De categorie ongebouwd laat een voordeel zien van € 0,1 miljoen (afwijking < 1%).

De WOZ-waardeontwikkeling leidt tot een hogere opbrengst bij de categorie gebouwd

In 2022 heeft de BSR het project kadastrale volledigheid uitgevoerd. Doelstelling van het project is om tot een juiste en volledige verantwoording en registratie te komen van de objecten en percelen

in het verzorgingsgebied van waterschap Rivierenland. Resultaat van dit project is een toename van de WOZ-objecten met de daaraan gekoppelde percelen. Dit heeft een positief effect op de belastingopbrengsten die gekoppeld zijn aan WOZ-objecten (categorie Gebouwd) voor de belastingjaren vanaf 2021.

Wegenheffing

De opbrengst wegenheffing ligt in lijn met de begroting.

Kwijtschelding/oninbaar

Bij zowel kwijtschelding als oninbaar is de realisatie op het niveau van de begroting uitgekomen.

Resultaat waterschapsbelasting voorgaande jaren

Watersysteemheffing (€ 1,4 miljoen voordelig)

BSR heeft in 2022 het project kadastrale volledigheid afgerond. Dit heeft geleid tot het kunnen aanslaan van meer objecten en percelen. De resultaten hiervan zijn verwerkt in de prognoses van de belastingen 2023, maar zijn ook met terugwerkende kracht op oudere belastingjaren toegepast. Dit leidt tot voordelige resultaten over de heffingsjaren in met name 2021 en 2022 bij gebouwd (€ 0,7), daarnaast is bij ingezetenen (€ 0,3) en ongebouwd (€ 0,3) een voordeel ten opzichte van de afgegeven prognoses behaald.

Zuiveringsheffing bedrijven (€ 1,1 miljoen voordelig)

De zuiveringsheffing en/of verontreinigingsheffing van (meet)bedrijven betreft een heffing met een variabele grondslag. Hierbij kan sprake zijn grote fluctuaties als gevolg van productie (hoeveelheid), seizoensinvloeden en economische omstandigheden. De aanslagoplegging vindt in meerdere fasen plaats (voorlopige aanslag, nader voorlopige aanslag en definitieve aanslag). De werkelijke opbrengsten zijn pas na een aantal jaren definitief. Hierdoor kunnen fluctuaties in de belastingopbrengst ontstaan. De impact hiervan varieert over de jaren tussen de € 1 miljoen minderopbrengsten en de € 2 miljoen meeropbrengsten.

Zuiveringsheffing woningen (€ 0,6 miljoen voordelig)

Het voordelige resultaat bij de zuiveringsheffing woningen wordt mede veroorzaakt door het project kadastrale volledigheid waardoor er over de jaren 2021 en 2022 nog aanslagen zijn opgelegd.

1.8 Weerstandsvermogen

Algemeen

De definitie van weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen is onderdeel van het bredere risicomanagement. Het vormt als laatste vangnet voor onverwachte kosten het sluitstuk van het risicomanagement. Daarnaast geeft het een maat voor de financiële gezondheid van de organisatie. Inzicht in het weerstandsvermogen van waterschap Rivierenland is dus belangrijk om de continuïteit van de organisatie te kunnen garanderen. Weerstandsvermogen kan in formulevorm als ratio worden weergegeven:

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Restrisico's}}$$

Om een goede inschatting te kunnen maken van de omvang van de restrisico's wordt jaarlijks bij de jaarrekening een risico-inventarisatie uitgevoerd. De omvang van de restrisico's wordt vervolgens bepaald op basis van een Monte Carlo-simulatie.

In aanloop naar het opstellen van deze jaarrekening is de risico-inventarisatie uitgevoerd met als doelen:

1. Inzicht te verkrijgen in de belangrijkste restrisico's nu en in de komende jaren;
2. Inzicht te verkrijgen in de omvang van deze restrisico's nu en in de komende jaren;
3. Inzicht te verkrijgen in de financiële middelen om deze restrisico's op te vangen nu en in de komende jaren.

Belangrijkste Restrisico's

Op basis van de gedane risico-inventarisatie zijn 17 restrisico's benoemd. Deze voldoen aan de volgende voorwaarden:

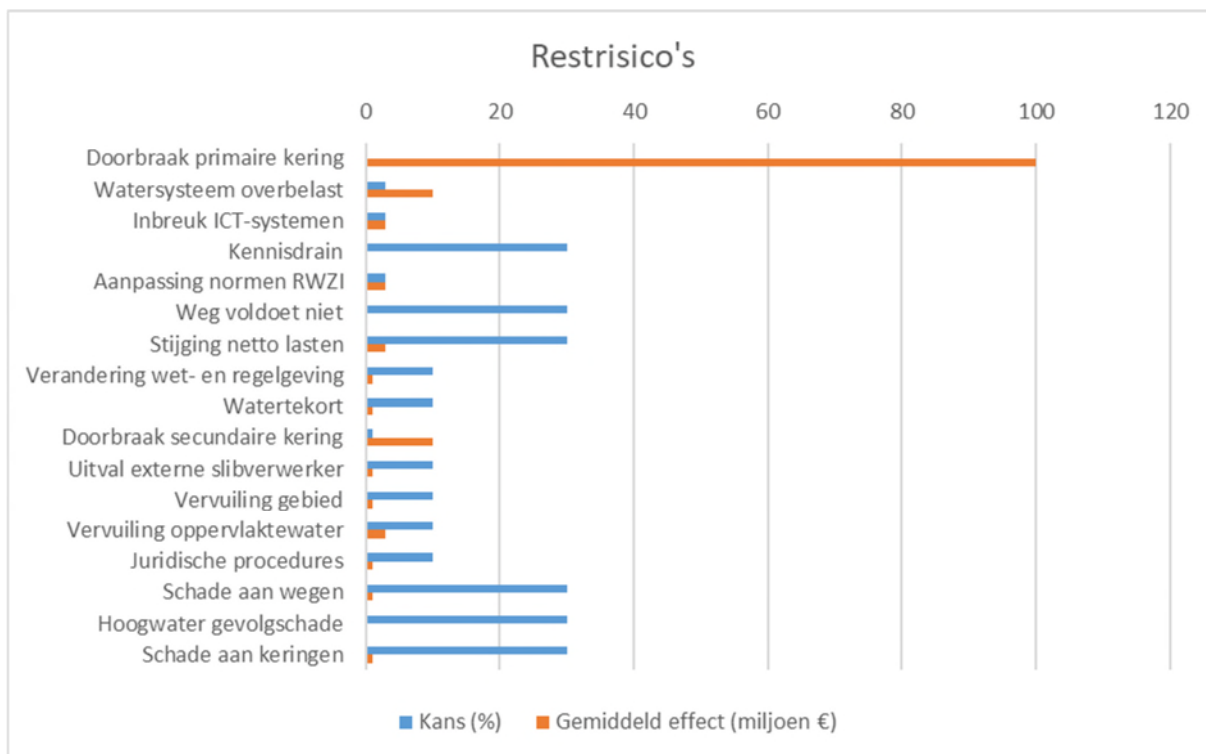
- Het restrisico effectueert zich naar verwachting hoogstens eens in de drie jaar;
- Het gemiddeld effect is minimaal € 0,3 miljoen;
- Dit effect is binnen één jaar merkbaar.

Restrisico's met een hogere kans of lager effect vallen als kosten in de begroting.

Om schijnprecisie te voorkomen zijn de bij het restrisico behorende kans en gemiddeld effect geschat in de volgende ordegrottes:

- Voor de kans: 0,1%, 0,3%, 1%, 3%, 10%, 30%;
- Voor het gemiddeld effect: € 0,3 mln., € 1 mln., € 3 mln., € 10 mln., € 30 mln. en € 100 mln.

De belangrijkste restrisico's worden op de volgende pagina's toegelicht.

1. Doorbraak primaire kering

Een doorbraak van een primaire kering is een majeure ramp. Het aangegeven gemiddeld effect betreft alleen de kosten voor het waterschap. De maatschappelijke kosten, laat staan de slachtoffers, zijn vele malen hoger. Aanname hierbij is dat die kosten worden betaald uit een landelijk calamiteitenfonds.

Kans: 0,1%

Gemiddeld effect: € 100.000.000

2. Watersysteem kan hoeveelheid water niet verwerken

Onvoorziene omstandigheden kunnen oorzaak zijn van dit risico: overmacht als gevolg van onheil van buitenaf zoals extreme buien waar het watersysteem niet op berekend is. Daarnaast kan door langdurige uitval van de regelende installaties een verkeerd peil in het gebied ontstaan met mogelijk schade aan objecten, gewassen en natuur tot gevolg. Uitval kan veroorzaakt worden door sabotage (kleinschalig op stuw, grootschalig op de centrale regiekamer (CRK), slijtage van objecten of externe oorzaken zoals brand en stroomuitval.

Kans: 3%

Gemiddeld effect: € 10.000.000

3. Inbreuk op ICT-systemen door derden / onbevoegden

Toenemende dreiging van buitenaf op inbreuk in informatiesystemen (cybercrime) met als gevolg ongeautoriseerde toegang en/of misbruik van ICT-systemen en/of objecten met ICT. De schatting van het gemiddeld effect is verlaagd van € 10.000.000 naar € 3.000.000 vanwege de implementatie van maatregelen die systeemherstel bij een onverhoopte inbreuk vergemakkelijken.

Kans: 3%

Gemiddeld effect: € 3.000.000

4. Kennisdrain

Door krapte op de arbeidsmarkt en vertrek van ervaren medewerkers door bijvoorbeeld pensionering zijn vacatures moeilijk vervulbaar. Om de werkzaamheden doorgang te laten vinden wordt extern ingehuurd. Externe inhuur kost meer dan eigen medewerkers. Daarnaast kost het inwerken van op het betreffende vakgebied minder ervaren medewerkers tijd en geld.

Kans: 30%

Gemiddeld effect: € 300.000

5. Aanpassing normen RWZI

Wetgeving rondom de lozingseisen van RWZI zijn continu in beweging. In principe is hiervoor budget voorzien om de RWZI up to date te houden. Eens in de orde grootte 3 op 100 jaar is er toch een onverwachte tekortkoming waardoor onbegrote kosten gemaakt moeten worden om weer aan de eisen te voldoen. De daling van de kans van 10% naar 3% is te danken aan het beter monitoren welke ontwikkelingen op WSRL afkomen.

Kans: 3%

Gemiddeld effect: € 3.000.000

6. Weg voldoet niet meer aan eisen

Door wijziging van gebruik of van wetgeving voldoet de weg niet meer aan de eisen. Voor wegen speelt naast wijzigende inzichten met betrekking tot inherente veiligheid ook de toename van de gebruiksintensiteit een grote rol.

Kans: 30%

Gemiddeld effect: € 300.000

7. Stijging netto lasten

Het betreft hier het marktrisico dat prijzen en/of lonen harder stijgen dan geraamd en niet binnen de begroting van de exploitatie kunnen worden opgevangen. De afgelopen jaren fluctueerden de prijzen sterk. Plotselinge prijsstijgingen kunnen blijven aanhouden. Bijvoorbeeld, naast dat een tekort aan chemicaliën voor de zuivering een operationeel risico is, kan dit tekort ook leiden tot prijsstijging.

Kans: 30%

Gemiddeld effect: € 3.000.000

8. Verandering wet- en regelgeving van bovenaf

Verandering in wet- en regelgeving van de EU, het Rijk of één van de relevante provincies kan leiden tot kosten die niet vooraf zijn begroot.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

9. Watertekort

Schade ontstaat door langdurig neerslagtekort en/of lage rivierwaterafvoeren waardoor niet ingelaten kan worden. Financiële schade voor WSRL bestaat uit kosten die worden gemaakt om maatschappelijke schade te beperken, zoals ongewenste bodemdaling die met name optreedt in de omgeving Alblasserwaard en Vijfheerenlanden.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

10. Doorbraak secundaire kering

Dit betreft de herstelschade als gevolg van doorbraak van een secundaire kering.

Kans: 1%

Gemiddeld effect: € 10.000.000

11. Uitval externe slibverwerker

Indien een externe slibverwerker niet meer in staat is om het slib te verwerken, zal WSRL kosten moeten maken om het slib elders te laten verwerken.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

12. Vervuiling van gebied

Bij toepassingen van verontreinigde grond en/of bouwstoffen kan verontreiniging van grond- en/of oppervlaktewater ontstaan. Dit brengt opruim- en/of beheerkosten met zich mee.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

13. Vervuiling oppervlaktewater

Dit betreft illegale lozingen op oppervlaktewater waarvan de veroorzaker niet kan worden opgespoord en/of schade die niet kan worden verhaald op de veroorzaker. In geringere omvang kan dit ook worden veroorzaakt door transportongelukken, drugsafval en/of natuurverschijnselen zoals botulisme en blauwalg, die vervuiling veroorzaken bij extreme weersomstandigheden.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 3.000.000

14. Juridische procedures in de rol van overheidsorgaan

Het Waterschap kan in het ongelijk worden gesteld bij een procedure met een derde, schadeherstel moeten betalen dan wel een boete opgelegd krijgen.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

15. Schade aan wegen

Dit betreft kosten als gevolg van schade aan wegen door/aan wegbeplantingen langs de wegen, dan wel temperatuurverschillen en inklinkende grond.

Kans: 30%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

16. Hoogwater gevolgschade

Hoogwater op rivier of stormvloed kost geld doordat noodmaatregelen moeten worden getroffen en drijfvuil moet worden opgeruimd.

Kans: 30%

Gemiddeld effect: € 300.000

17. Schade aan keringen

Deze schade kan onder andere het gevolg zijn van afschuiving, overslag, vervormingen, kwel en graverij door dieren. Bevers zijn hierbij vaker oorzaak van schade. Vooralsnog zijn onderstaande kans en gemiddeld effect gelijk gehouden.

Kans: 30%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

Toelichting op de uitkomsten van de Monte Carlo-simulatie

In het kader van organisatiebreed risicomanagement zijn de belangrijkste restrisico's in gesprekken met materiedeskundigen beoordeeld. Vervolgens is gevalideerd in hoeverre deze restrisico's relevant zijn voor het weerstandsvermogen. Met de risico-inventarisatie als input is de totale omvang van de restrisico's met een probabilistisch simulatiemodel in beeld gebracht. Het resultaat is als volgt: Met een betrouwbaarheidsniveau van 90% is gemiddeld in 9 van de 10 jaar de schadelast als gevolg van de geïdentificeerde restrisico's minder dan € 7,0 miljoen per jaar.

De omvang van de restrisico's ligt ultimo 2023 € 1,1 miljoen lager dan ultimo 2022, namelijk op € 7,0 miljoen nu tegen € 8,1 miljoen een jaar eerder. Redenen voor de daling van de omvang van de restrisico's zijn een daling van het risico op inbreuk op ICT-systemen door derden / onbevoegden en een daling van het risico op een onverwachte aanpassing van de normen voor een RWZI. Deze dalingen zijn bij de betreffende risico's toegelicht.

Bepaling weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de omvang van de restrisico's. De weerstandscapaciteit betreft de middelen en mogelijkheden die het waterschap heeft om niet begrote kosten te dekken en tegenvallers te bekostigen, om de continuïteit van de bedrijfsvoering te kunnen garanderen.

In het beleid voor 'Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2022' is vastgelegd dat de weerstandscapaciteit bij waterschap Rivierenland wordt gevormd door de algemene reserve, stille reserve en de begrotingspost onvoorzien. De algemene reserve en de begrotingspost onvoorzien zijn vrij aanwendbaar en bedoeld om samen met de stille reserve risico's op te vangen. De omvang van de weerstandscapaciteit bedraagt per ultimo 2023 in totaal € 33,5 miljoen, bestaande uit een algemene reserve van € 5,4 miljoen, stille reserves van € 27,2 miljoen en de begrotingspost onvoorzien van € 0,9 miljoen.

Het weerstandsvermogen, ofwel de beschikbare weerstandscapaciteit (€ 33,5 miljoen) gedeeld door de omvang van de restrisico's (€ 7,0 miljoen) bedraagt 4,8 per ultimo 2023.

Beoordeling weerstandsvermogen

In het beleid 'Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2022', is vastgelegd dat de omvang van het weerstandsvermogen tenminste 'voldoende' moet zijn, om risico's te kunnen opvangen en de continuïteit van de bedrijfsvoering te kunnen garanderen. De weerstandscapaciteit mag niet kleiner zijn dan de omvang van de restrisico's. Dit komt overeen met een weerstandsvermogen als ratio van minimaal 1,0. Indien het weerstandsvermogen lager is dan 1,0 moet de weerstandscapaciteit worden aangevuld. Waterschap Rivierenland hanteert geen bovengrens. Het weerstandsvermogen bedraagt 4,8 en zit daarmee ruim boven de grens van 1,0.

1.9 Risicoparagraaf

De risicoparagraaf gaat in op de actuele risico's ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2023.

Lessen uit de Lekdijk (KiS)

Op 18 februari 2022 is het rapport "Lessen uit de Lekdijk; Fase 3 KiS" vastgesteld door het Algemeen Bestuur. Een belangrijke vervolgstap was het oprichten van een intern schadeteam om de schadegevallen af te handelen. Inmiddels is het grootste deel van de oorspronkelijke 32 schadezaken afgerond. Er resteert nog een aantal complexe schadezaken met een langere doorlooptijd. Daarnaast zijn na februari 2022 nieuwe schades gemeld. Deze gevallen worden nader bekeken en onderzocht.

Naast het afhandelen van de schadezaken, wordt onderzoek gedaan naar het functioneren van de dijk van KiS. Om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen, heeft het waterschap een onafhankelijke reviewcommissie ingesteld. Deze commissie stelt in 2024 een review op over de aanpak en de uitvoering van het onderzoek. De geleerde lessen van KiS worden doorvertaald naar de huidige en nog te starten dijkversterkingsprojecten. Sommige verbeterpunten kunnen direct worden toegepast, zoals het verbeteren van de zichtbaarheid van het waterschap tijdens de uitvoering. Andere verbeteringen vragen een meer structurele verandering, bijvoorbeeld door aanpassingen door te voeren in de ontwerputgangspunten (OPW).

De kosten die voortkomen uit 'Lessen uit de Lekdijk' zijn inzichtelijk. Voor de reeds gemaakte kosten in 2021, 2022, 2023 en de te maken kosten in 2024 zijn we in overleg met het HWBP. De gesprekken verlopen constructief, maar zijn nog niet afgerond. Onze inzet is om eind 2024 tot een afronding van de subsidieaanvraag te komen. Hier moeten onder andere de technische onderzoeken en de schade-uitkeringen onder gaan vallen. De overige kosten zijn voor eigen rekening. Voor deze kosten is binnen de huidige begroting dekking aanwezig.

Landelijk tekort in de programmering HWBP

De financierbaarheid van het landelijk HWBP programma staat enorm onder druk door de gestegen kosten. Dit is te merken aan de programmering 2025-2036, waarin dit jaar de realisatiefasen van projecten die na 2030 starten niet meer zijn opgenomen. Reden hiervan is dat er voor de periode tot 2036 landelijk ruim 3 miljard euro tekort is, om te voldoen aan de opgaven vanuit de verschillende waterschappen. Het geschatte tekort in de periode tot aan 2050 bedraagt op basis van het rapport Globale kosteninschatting LBO1 ca. 11 miljard euro. De alliantie HWBP werkt aan oplossingen voor de financiële tekorten. Komen er niet (tijdig) oplossingen dan kan dit financiële en organisatorische consequenties hebben voor het programma van WSRL en de voortgang van de HWBP-projecten.

Stikstof

De Raad van State heeft op 2 november 2022 geoordeeld dat de bouw niet mag worden vrijgesteld van de stikstofregels. Door de uitspraak moeten veel projecten een extra vergunningstraject doorlopen en mogelijk extra maatregelen nemen. Waterschappen worden in hun ruimtelijke inrichtingsprojecten geraakt, zoals dijkversterkingen of de aanpak van gemalen en rwzi's. In het algemeen leidt het vervallen van de bouwvrijstelling tot vertraging en hogere kosten in de planuitwerking van projecten. Per project zal een specifieke stikstofberekening moeten worden gemaakt. Een ander risico is dat compenserende maatregelen, zoals het verwerven van stikstofrechten, niet altijd kunnen worden gevonden. In dat geval is het project niet vergunbaar en kan het project geen doorgang vinden. Het Algemeen Bestuur heeft op 30 juni 2023 een handelingskader voor het verwerven van stikstofrechten vastgesteld.

De uitspraak van de Raad van State in de zaak Porthos op 16 augustus 2023 biedt weer enig perspectief. Volgens de rechter leiden kleine tijdelijke hoeveelheden stikstof niet altijd tot een verslechtering van natuur. Verder is overeengekomen dat geen vergunning meer nodig is voor

maatregelen ten behoeve van het beheer van N2000 gebieden. Tot slot is het nog onzeker hoe een nieuw kabinet zich gaat verhouden tot het stikstofdossier. Het reguliere beheer en onderhoud is vrijgesteld van stikstofregels.

PFAS

PFAS is een verzamelnaam voor ca. 10.000 verschillende stoffen. Veel van deze stoffen vormen al bij lage concentraties een risico voor de gezondheid en het milieu. Vervuiling van PFAS komt in toenemende mate in de publiciteit. Op 9 oktober 2023 heeft het Algemeen Bestuur een motie aangenomen, om o.a. de PFAS-vervuiling en schade te inventariseren en vervolgschade te claimen bij een belangrijke PFAS-vervuiler, Chemours. Het college is deze motie aan het uitvoeren en informeert het AB over de voortgang.

Ook waterschap Rivierenland vindt dat PFAS-verbindingen niet in het milieu thuishoren. Uit zorg voor de waterkwaliteit zijn we in 2018 gestart met metingen naar PFAS. In het najaar van 2022 publiceerde het RIVM het rapport 'Risicogrenzen voor PFAS in oppervlaktewater'. Daarin stelt het RIVM nieuwe en strengere landelijke risicogrenswaarden voor, voor een grote groep PFAS. We verkennen nu welke impact deze nieuwe voorgestelde risicogrenswaarden hebben op diverse functies van het oppervlaktewater in ons werkgebied. Aandachtpunten zijn daarbij onder andere de risico's voor medewerkers, de beroeps- en sportvissers, zwemwater, beregening en baggeren. Zolang er nog geen aangescherpte normen zijn, is een inschatting van de financiële risico's moeilijk te maken. Eén activiteit van het waterschap waar de risico's zich al wel aftekenen is het baggerprogramma. Door PFAS worden we geconfronteerd met hogere onderzoekskosten en meerkosten voor het afvoeren van verontreinigde bagger. Mogelijk zal het baggerbudget hiervoor in de toekomst moeten worden verhoogd.

Het College van Dijkgraaf en Heemraden heeft in december 2021 de directies van Chemours Netherlands BV, Dupont de Nemours BV en Corteva Holdings Netherlands 2 BV aansprakelijk gesteld voor de schade die het waterschap heeft geleden en nog zal lijden als gevolg van de emissie van PFAS en/of GenX-stoffen. Daarmee heeft het College van Dijkgraaf en Heemraden de verjaring van vorderingen gestuit. We onderzoeken de mogelijkheden voor verdere juridische stappen.

Op Europees niveau spant Nederland zich samen met Denemarken, Duitsland, Noorwegen en Zweden in voor een Europees PFAS-verbod. Hiervoor is inmiddels een voorstel ingediend bij het Europees Chemically Agentschap (ECHA). Als de procedure langs de Europese Commissie en het Europees Parlement succesvol verloopt, gaat het verbod in 2025 in. Parallel hieraan werkt de Europese Commissie aan herziening van de Richtlijn prioritair stoffen onder de KRW. PFAS zijn als groep genomineerd als kandidaat-prioritair stof. Voorlopig is de prioriteit van alle betrokken overheden het terugdringen van verdere verspreiding van PFAS.

Verontreiniging Golfbaan Spijk

De aanleg van een golfbaan in Spijk met staalslakken in de gemeente West Betuwe heeft geleid tot verontreiniging van het oppervlaktewater, het grondwater en de bodem ter plaatse. De werkzaamheden zijn in maart 2019 door de gemeente stilgelegd. De stillegging is opgeheven per juli 2020, waarna is gestart met het ter plekke geïsoleerd en gecontroleerd verwerken van de staalslakken met een sanering van water en bodem. Gedurende de voorziene uitvoeringsperiode van 8 jaar zullen er extra toezicht, handhaving en maatregelen nodig zijn. Met deze kosten is rekening gehouden in de begroting. Los daarvan is er nog steeds een risico dat de opdrachtnemer niet aan zijn (financiële) verplichtingen kan voldoen. Alsdan komen de kosten ten laste van de betrokken overheden.

Gerechtelijke procedures en schadeclaims

Ten tijde van het opstellen van deze risicoparagraaf loopt een aantal gerechtelijke procedures en zijn er schadeclaims in behandeling bij het waterschap, hetgeen ertoe kan leiden dat het waterschap

daarvoor uiteindelijk aansprakelijk is en tot betaling van deze financiële claims over zal moeten gaan. Op dit moment zijn er 18 claims van derden en 28 lopende gerechtelijke procedures (rechtbank en Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State). Op basis van deze claims c.q. procedures is een inschatting gemaakt van het financiële risico voor het waterschap. Dit risico wordt op dit moment in totaliteit geschat op circa € 75.000,- voor wat betreft claims en circa € 10.000,- voor wat betreft de gerechtelijke procedures.

1.10 Financiering

Inleiding

Het treasurybeleid van waterschap Rivierenland is vastgelegd in de verordening op de beleids- en verantwoordingsfunctie. De verordening beoogt het financieringsbeleid transparant te maken waarbij de risico's zo goed mogelijk worden beheerst binnen de vastgestelde kaders.

Externe en interne ontwikkelingen

Renteontwikkeling en rentevisie

Korte rente

In de begroting 2023 is als uitgangspunt voor korte financiering een rentepercentage van 0,7% opgenomen. Om de inflatie in Europa te beteugelen heeft de ECB in 2023 meerdere keren de rente verhoogd tot 4,0% in december 2023. Als gevolg hiervan is ook de rentevergoeding die het waterschap ontvangt over het saldo op de schatkistrekening in de loop van 2023 opgelopen van 1,9% in januari 2023 tot 3,9% in december 2023.

Lange rente

Het CPB ging in de Macro Economische verkenningen van september 2022 nog uit van een rente voor langlopende leningen van 1,6%. In 2023 is de rente op langlopende leningen opgelopen tot circa 4% in september om daarna weer te dalen. Op dit moment bedraagt de rente voor een 10-jarige fixe lening bij de NWB circa 3,2%.

Rentevisie

Ter bestrijding van de opgelopen inflatie heeft de ECB met ingang van september 2022 de deposito-rente in een aantal stappen verhoogd van -0,5% naar 4,0% in december 2023. De inflatie is dalende maar ligt ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening nog boven het gewenste inflatieniveau van 2,0% dat de ECB nastreeft. De verwachting is daarom dat de ECB de rente in de tweede helft van 2024 zal verlagen afhankelijk van de ontwikkeling van de inflatie en het economisch perspectief. De 10-jaars rente voor de publieke sector bedraagt momenteel circa 3,2% (feb 2024). Naar verwachting zal de lange rente in 2024 en 2025 rond de 3% liggen om na het realiseren van de inflatiedoelstelling met ingang van 2026 verder te dalen naar 2,3%.

Gerealiseerde transacties

Langlopende financiering

In 2023 zijn er geen transacties uitgevoerd. Reden daarvoor is de langlopende lening van € 400 miljoen, die per 1 september 2020 is aangetrokken. Bij het vaststellen van de voorjaarsnota 2020 heeft het Algemeen Bestuur mandaat verleend tot het aangaan van langlopende financiering tot een bedrag van maximaal € 450 miljoen. Met het oog op een zo stabiel mogelijke begroting in de toekomst en ter afdekking van het renterisico van de voorfinanciering HWBP is in juli 2020 langlopende financiering aangetrokken voor een bedrag van € 400 miljoen tegen een rente-percentage van 0%. De looptijd van de lening bedraagt 11 jaar (5 jaar fixe en vervolgens aflossing in 6 gelijke termijnen). Met het afsluiten van de lening ontstaat er gedurende een aantal jaren een voordelig banksaldo dat van rechtswege in de Schatkist aangehouden moet worden.

Het saldo in rekening-courant bij de Schatkist bedraagt op 1 januari 2023 € 416 miljoen voordelig en per 31 december 2023 € 282 miljoen voordelig.

Kortlopende financiering

Als gevolg van het voordelige banksaldo hebben er in 2023 geen aanvullende kortlopende financieringstransacties plaatsgevonden.

Renteresultaat

Gedurende geheel 2023 is er sprake geweest van een voordelig saldo in de Schatkist. De overtollige middelen zijn aangehouden in rekening courant of in de vorm van deposito's bij de Schatkist. Per saldo is in 2023 op de Schatkistrekening een renteopbrengst gerealiseerd van € 10,1 miljoen, daar waar in de begroting 2023 rekening is gehouden met € 1,5 miljoen.

Externe toetsing door de toezichthouder

De provincie Gelderland is ingevolge de Wet Fido aangewezen als toezichthouder. Zij toetst of het waterschap voldoet aan de normen zoals gesteld in deze wet. Hierbij zijn de volgende wettelijke normen te onderscheiden, drempel schatkistbankieren, de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

Drempel schatkistbankieren

Decentrale overheden moeten hun overtollige (liquide) middelen aanhouden in 's Rijks schatkist. Hierbij is sprake van een drempelbedrag. Indien overtollige middelen de omvang van de drempel niet overschrijden, mogen die middelen buiten de schatkist worden gehouden. De hoogte van deze drempel bedraagt 2,0% van het begrotingstotaal, totaal circa € 5,0 miljoen. De rekening-courant met de NWB is zodanig ingericht dat een overtollig saldo dagelijks wordt afgeroomd ten gunste van de schatkistrekening. Waterschap Rivierenland houdt derhalve geen middelen buiten de schatkist aan en blijft daarmee binnen de aangegeven drempelbedragen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm beoogt een zodanige opbouw van de leningenportefeuille dat het risico uit hoofde van renteaanpassing en herfinanciering van leningen beperkt blijft. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het waterschap bij aanvang van het betreffende jaar en bedraagt voor 2023 € 75,5 miljoen. De leningenportefeuille van waterschap Rivierenland bevat geen leningen met een tussentijdse renteaanpassing. De totale aflossingsverplichting van waterschap Rivierenland bedroeg op basis van de begroting 2023 € 50,5 miljoen. In 2023 is geen aanvullende financiering aangetrokken. Daarmee blijft waterschap Rivierenland in 2023 binnen de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

Het waterschap mag haar activiteiten niet onbeperkt met kort geld financieren. In de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) is hiervoor de kasgeldlimiet opgenomen, waarmee een maximum wordt gesteld aan de netto kortlopende schuld. De kasgeldlimiet bedraagt € 57,9 miljoen (23% van het begrotingstotaal). De kasgeldlimiet mag niet meer dan drie achtereenvolgende kwartalen overschreden worden. Gebeurt dit wel dan moet het waterschap de provincie Gelderland daarover informeren en daarbij een plan aanbieden om weer te gaan voldoen aan de kasgeldlimiet. Gedurende het gehele jaar is sprake geweest van een voordelig saldo bij de schatkist. De kasgeldlimiet is daarom in 2023 in geen enkel kwartaal overschreden.

In bijlage 10 is een overzicht opgenomen van de stand van zaken m.b.t. liquiditeitspositie en het renterisico op vaste schuld.

1.11 Subsidieparagraaf

Algemeen

Het waterschap probeert, daar waar mogelijk en daar waar de lasten opwegen tegen de baten, gebruik te maken van de mogelijkheden tot het verkrijgen van externe subsidies.

In bestuursvoorstellen wordt aandacht besteed aan subsidiemogelijkheden en de gemaakte afweging duidelijk zichtbaar gemaakt. Ten behoeve van de bewaking en naleving van subsidievoorwaarden en het compleet maken van het subsidiedossier is een subsidieregister ingericht.

Waterschap Rivierenland werkt voortdurend aan verdere optimalisatie en professionalisering van het proces van subsidiewerving, om de subsidiemogelijkheden die bijdragen aan het realiseren van de huidige en toekomstige ambities van het waterschap zo optimaal mogelijk te benutten.

Dijkversterkingsprogramma

Het dijkversterkingsproject KiS onder het programma HWBP-2 is in de loop van 2020 afgerond. Aan het projectteam is toen decharge verleend. De restpunten waaronder de afhandeling van nog openstaande schades is overgedragen aan de beheerorganisatie. In 2021 zijn vanwege een kritisch rapport van prof. Van Baars diverse onderzoeken opgestart onder andere naar de schadeafhandeling. Een deel van de onderzoekskosten KiS en kosten van schadeafhandeling wordt op de KiS fase-2 subsidie aferekend (de subsidieregeling HWBP-2 is een regeling waarbij enkele restpunten niet afgekocht kunnen worden en op basis van nacalculatie voor 100% worden gesubsidieerd). De verwachting is dat de subsidiebeschikking met HWBP-2 eind 2024 afgerond kan worden, hierover vinden gesprekken plaats met de landelijke programmadirectie HWBP.

In 2014 is het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) gestart. Dit programma voorziet in het algemeen in 90% subsidiëring van de versterkingskosten van de bij de veiligheidsbeoordeling afgekeurde dijken. Voor innovatieve (onderdelen van) projecten is 100% subsidie mogelijk. Het betreft een voortschrijdend programma tot en met 2050 dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Door de nieuwe (en strengere) normering voor onze dijken zal de komende decennia een groot deel van onze primaire waterkeringen moeten worden versterkt. Ieder HWBP-project kent verschillende fasen: de verkenningsfase, de planuitwerkingsfase en de realisatiefase. Aan het begin van een projectfase wordt op basis van een plan van aanpak, met daarbij onder andere ook een kostenraming en risicodossier, de hoogte van de subsidie vastgesteld en uitgekeerd. Het risico van overschrijding van het budget ligt bij het waterschap.

In ons beleid voor 'Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2022' is opgenomen dat de beheersing van de uitvoeringskosten en het managen van de risico's van kostenoverschrijding bij HWBP-projecten onderdeel zijn van de reguliere bedrijfsvoering en niet wezenlijk anders dan andere investeringsprojecten. Om deze reden is geen sprake van een hoger risico op overschrijding.

In de meerjareninvesteringsraming (2023-2027) is voor een bedrag van € 929,9 miljoen aan subsidies opgenomen. Het belangrijkste aandeel van deze subsidies heeft betrekking op waterkeringen in het kader van planvoorbereiding en uitvoering van de HWBP-dijkversterkingsprojecten (€ 900,5 miljoen). De overige subsidiestromen en bijdragen van derden hebben voornamelijk betrekking op A5H kadeverbetering (€ 8,2 miljoen), watersysteem (€ 17,1 miljoen, waarvan € 6,2 miljoen subsidies die onder meer voortvloeien uit KRW-subsidies) en waterketen (€ 3,8 miljoen).

1.12 Klimaatparagraaf

Inleiding

Waterschap Rivierenland heeft als visie dat het in 2050 klimaatneutraal wil zijn. Op weg naar dat doel heeft het Algemeen Bestuur in het waterbeheerprogramma voor de periode 2022-2027 een strategie en een aantal tussendoelen vastgesteld. Het beoogde effect is een vermindering van de bijdrage van het waterschapswerk aan het opwarmen van de aarde. Daarmee geven we invulling aan de bevindingen uit de laatste IPCC-rapporten waarin staat dat er versneld actie nodig is om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graad Celsius. Toenemende hitte, verlies van landbouwopbrengsten, droogte en wateroverlast zijn fenomenen waar we nu al last van hebben.

Om dit doel te bereiken, hanteren we een klimaatmitigatiestrategie met vier hoofdlijnen.

1. Waterschap Rivierenland is klimaatneutraal in 2050 (reduceren eigen emissies).
2. We sturen op klimaatneutraliteit van onze leveranciers van diensten, werken en goederen.
3. Waterschap Rivierenland is energieneutraal in 2030.
4. We gaan andere partijen faciliteren bij hun klimaatdoelstelling.

Hoofdlijn 1 is de belangrijkste: zelf klimaatneutraal worden

Dit bereiken we door het reduceren van emissies van broeikasgassen die in de eigen organisatie vrijkomen. Dat bereiken we als volgt: We gaan de komende jaren stoppen met het gebruik van fossiele brandstoffen (benzine, diesel, etc.), we nemen maatregelen om emissie van lachgas en methaan uit de waterketen te verminderen, etc.

Voortgang uitvoering hoofdlijn 1

In 2023 werd het wagenpark en het materieel verder verduurzaamd. Deels door elektrificatie en deels door het tanken van HVO-diesel in plaats van fossiele diesel. Inmiddels is er een elektrische maaiboot en een elektrische kraan aangekocht. Vanaf 1 juli 2023 werd HVO getankt voor al het eigen materieel, indien het lokaal beschikbaar is.

Bij de slibgistingsinstallaties van rwzi's Arnhem en Nijmegen is gewerkt aan het voorbereiden van vervangingsinvesteringen. Die gaan we combineren met aanvullende maatregelen om de emissie van broeikasgassen te reduceren. Concrete maatregelen om methaanemissies bij rwzi Arnhem te reduceren zijn gepresenteerd en besproken in de commissie waterketen van 12 september 2023.

Om de emissie van lachgas uit de rwzi's nader in beeld te brengen is gestart met een modelleringsstudie en met de opzet van een meetprogramma. Sinds eind 2023 is dit onderdeel van het versnellingsprogramma lachgas van de Unie van Waterschappen. Om daar met ingang van 2024 goed invulling aan te kunnen geven bij onze eigen rwzi's, hebben we van het Rijk in december 2023 een subsidie ontvangen.

Broeikasgassen zoals methaan en lachgas komen ook vrij uit het oppervlaktewater dat we beheren. We zijn gestart met een onderzoek om dat beter in beeld te krijgen.

Bij hoofdlijnen 2 en 3 draait het vooral om het beperken van de klimaatimpact van diensten en producten van derden

Diverse producten en diensten zijn nodig om onze taken uit te voeren. Het algemeen bestuur heeft als doel gesteld dat vanaf 1 januari 2023 alle aanbestedingen van GWW-werken circulair en klimaatvriendelijk worden uitgevraagd. Dijkversterkingsprojecten zullen in toenemende mate emissieloos uitgevoerd worden. Een product met een potentieel grote klimaatimpact is energie die aan ons wordt geleverd. Om de klimaatimpact van energielevering aan ons tot nul te reduceren, streven we ernaar om in 2030 de hoeveelheid energie die we gebruiken zelf duurzaam en klimaatneutraal te

produceren (hoofdpijn 3). Wat we niet zelf produceren kopen we in als duurzame klimaatneutraal geproduceerde energie.

Voortgang uitvoering hoofdlijnen 2 en 3

Schoon en emissieloos bouwen wordt geïmplementeerd bij projecten: In april 2022 heeft het Algemeen Bestuur nieuwe ontwerpuitgangspunten voor primaire waterkeringen vastgesteld. Daarin zijn doelen en een stappenplan voor CO₂-reductie opgenomen. Voor de primaire keringen is in 2023 op basis van het OPW reeds een projectopdracht inzake duurzaamheid vastgesteld door het programmateam HWBP en vervolgens vindt ook monitoring plaats per project. In 2023 is circulair en klimaatneutraal ontwerpen ook vastgelegd in het beleidskader regionale keringen. Voor watersystemen moet dit nog gebeuren.

Op 31 maart 2023 hebben de waterschappen de Unie van Waterschappen het mandaat gegeven om het convenant schoon en emissieloos bouwen (SEB) namens hen te ondertekenen. Een routekaart geeft één gedeeld beeld voor overheid en marktpartijen van de wijze waarop de verduurzaming van mobiele werk-, voer- en vaartuigen in de bouw de komende jaren vorm krijgt. Bij de dijkversterkingsprojecten Tiel-Waardenburg en Wolferen-Sprok werden de eerste stappen gezet met het emissieloos werken aan de dijk.

De transporteur die het slibtransport van rwzi's naar de energiefabrieken verzorgt gebruikt biodiesel (HVO-brandstof) in plaats van fossiele diesel.

De pacas-installatie voor verwijdering van medicijnresten in Groesbeek is eind 2023 in bedrijf gesteld. In de ontwerpfase werd uitgegaan van gebruik van gemalen steenkool. Een verkenning naar duurzame alternatieven leverde op dat vanaf het moment van in bedrijfstelling al een duurzame koolvariant met een veel kleinere CO₂-footprint wordt gebruikt.

Interne CO₂-beprijzing is een instrument om de maatschappelijke schade van CO₂-uitstoot te duiden of om de daadwerkelijke kosten van het vermijden van CO₂-uitstoot te duiden. Samen met andere waterschappen doen we in 2023 en 2024 ervaring op met dit instrument. Dit zal daarna in Unieverband worden geëvalueerd.

In 2023 heeft waterschap Rivierenland circa 60% van haar energiebehoefte zelf duurzaam geproduceerd. Sinds 2 jaar wordt het waterschap enorm belemmerd bij het vergroten van de eigen duurzame energieproductie. De grootste remmende factor is netcongestie (beperkte ruimte op het elektriciteitsnet). Heel Nederland heeft hiermee te maken en we verwachten dat daar op termijn een oplossing voor komt, maar niet op korte of middellange termijn. Het Algemeen Bestuur heeft *zich* in 2023 een beeld gevormd van de belemmeringen bij het realiseren van energieneutraliteit en *beschouwt* een percentage van 85% energieneutraliteit in 2027 als een onrealistisch doel. In november 2023 is door het Algemeen Bestuur besloten om het doel voor de periode tot en met 2027 bij te stellen tot een realistische waarde van 65% eigen duurzame energieproductie ten opzichte van het totale eigen energiegebruik van WSRL. *Tegelijkertijd is door het Algemeen Bestuur in november 2023 een breed aanvaarde motie aangenomen waarin het Algemeen Bestuur de oproep doet om te kijken wat er toch mogelijk is.*

Een verkenning naar de mogelijkheden voor zonnepanelen boven parkeerterreinen is in 2023 gestart. Uitvoering van de motie "meer stappen richting energieneutraal" zal in 2024 als onderdeel van de review energiestrategie aan de orde komen.

Bij hoofdlijn 4 van onze strategie pakken we onze rol als maatschappelijk betrokken overheid

We faciliteren andere partijen voor zover dat past in de wettelijke taakopdracht van de waterschappen. Dat doen we onder andere door deelname aan de RESsen en het faciliteren van aquathermieprojecten.

Voortgang uitvoering hoofdlijn 4

Bij de RESsen hebben de gemeenten een primaire rol. De 2-jaarlijkse cyclus voor het herijken van de RES is losgelaten. Voor 1 juli 2023 hebben de RES-regio's de voorgangsrapportages ingediend bij NPRES. De rapportages zijn ter kennisname aangeboden aan het CDH.

Het Aquathermieproject Gorinchem is in uitvoering. Om het warmtenet te voeden gebruikt de exploitant onder andere warmte uit effluent van rwzi Schelluinen. De aquathermieprojecten in Arnhem zijn beëindigd door vertrek van 1 van de partijen. We wachten op signaal dat de partijen er weer verder mee willen. Het is niet zeker of die partijen verder kunnen of willen met aquathermie.

Een uitgebreide kwantitatieve rapportage van de energie- en klimaatprestaties van de waterschappen (en van waterschap Rivierenland in het bijzonder) wordt jaarlijks (in september) gepresenteerd via de "Klimaatmonitor Waterschappen" op de website van de Unie van Waterschappen.

Meer informatie over de voortgang van maatregelen en projecten in 2023 vindt u in hoofdstuk 2, paragraaf 2.4, van dit jaarrekeningdocument onder het programma Waterketen.

1.13 Verbonden partijen

Waterschap Rivierenland heeft bestuurlijke en financiële belangen in verbonden partijen, waaronder gemeenschappelijke regelingen en (andere) rechtspersonen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor het waterschap. Onder bestuurlijk belang wordt een zetel in het bestuur van een verbonden partij of het hebben van stemrecht verstaan. Van financieel belang is sprake wanneer het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Het betreft de volgende verbonden partijen:

- Gemeenschappelijke regeling Belasting Samenwerking Rivierenland (BSR)
- Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis
- Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009
- Gemeenschappelijke regeling Aquon 2011
- Waterschapsbank N.V (NWB)
- Gemeenschappelijke regeling PHTB (*opgeheven per 1-1-2023*)

Visie op verbonden partijen

Deelname aan verbonden partijen is een manier om waterschapsdoelen te bereiken. Daarbij heeft het Algemeen Bestuur een kaderstellende en controlerende taak (toezicht) met betrekking tot de doelstellingen. Kernvragen daarbij zijn dan bijvoorbeeld of de doelstellingen van de verbonden partij nog corresponderen met die van het waterschap en of die doelstellingen via de verbonden partijen wel of niet gerealiseerd worden. Daar waar de doelstellingen corresponderen en samenwerking voordeel oplevert zal de samenwerking worden gecontinueerd of gezocht. Dit voordeel kan direct zijn in minder kosten en/of betere kwaliteit maar ook indirect in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

Beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard

Het Algemeen Bestuur van het PHTB heeft op 23 juni 2022 besloten tot opheffing van de gemeenschappelijke regeling PHTB per 1 januari 2023. De financiële afwikkeling vindt in 2024 plaats.

Voor nadere toelichting op de afzonderlijke verbonden partijen verwijzen we naar bijlage 17.

1.14 Bedrijfsvoering

Inleiding

Onder bedrijfsvoering wordt verstaan het geheel van interne organisatieonderdelen en processen die ondersteunend zijn aan de primaire processen van de waterschappen (artikel 4.21 Waterschapsbesluit). De directieraad is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de bedrijfsvoering van het waterschap en legt daarover verantwoording af aan het College van Dijkgraaf en Heemraden.

Doel

Waterschap Rivierenland streeft actief naar het continu verbeteren van het functioneren en daarmee de prestaties van de organisatie. De bedrijfsvoeringparagraaf heeft tot doel inzicht te geven in de initiatieven om de bedrijfsvoering naar een hoger plan te brengen. In deze bedrijfsvoeringsparagraaf wordt de ontwikkeling van de organisatie tot en met 2025 beschreven.

Pijlers organisatieontwikkeling

De organisatieontwikkeling die wordt aangeduid met de term Horizon 2025 stoelt op twee belangrijke pijlers:

Opdracht 1) De basis op orde houden

Bij de basis op orde houden gaat het om het nemen van maatregelen die leiden tot een efficiënte en effectieve ondersteuning van de primaire taken.

Opdracht 2) Bewegingen accommoderen

Het waterschap moet voortdurend inspelen op externe ontwikkelingen zoals klimaatverandering, nieuwe wetgeving (bv. Omgevingswet, Privacywet), een vergrijzende arbeidsmarkt, nieuwe ICT-technologie en cybercrime. Dit vraagt om een wendbare organisatie, die extern gericht is en flexibel en creatief opereert. Grote ontwikkelingen waar we de komende tijd op inspelen zijn:

- Digitale transformatie/ dataficering
 - Verandering in werk en type vakmanschap
 - Informatieveiligheid en privacy
 - Opkomst artificial intelligence (toepassingen)
- Veranderende positie in de maatschappij
 - Politisering
 - Verandering rol in maatschappelijk debat
 - Menselijke maat in dienstverlening
 - Werken in netwerken
- Demografische ontwikkelingen in de samenleving
 - Meer vergrijzing, krappe arbeidsmarkt
- Grotere opgaven, een groter waterschap
 - Grotere en complexere opgaven waar het waterschap een rol in speelt
 - Toenemend investeringsvolume (o.a. dijkverbeteringen)
- The unknown unknowns
 - Niet te voorspellen ontwikkelingen die snel een grote impact kunnen hebben (bijv. corona en oorlog in Oekraïne)

In het programma Middelen wordt de digitale transformatie verder toegelicht. Aan de overige ontwikkelingen wordt handen en voeten gegeven middels ontwikkelfacetten binnen de organisatieontwikkeling Horizon 2025. Daarnaast zijn beheersing en transparantie belangrijke voorwaarden voor een goede taakuitvoering en verantwoording aan bestuur en toezichthouders.

Facetten organisatieontwikkeling Horizon 2025

Structuur en sturing

Waterschap Rivierenland is een uitvoeringsorganisatie die streeft op het leveren van goede prestaties tegen zo laag mogelijke kosten. Waterschap Rivierenland werkt procesgericht, projectmatig en programmatisch en streeft op deze sturingslijnen de komende jaren een hoger niveau na.

Voor het verbeteren van onze processturing is assetmanagement geïntroduceerd gericht op het risicogestuurd beheren en onderhouden van de waterinfrastructuur.

Gezien het omvangrijke investeringsvolume van het waterschap en het belang hiervan voor o.a. de uitvoering van het Waterbeheerprogramma (WBP), het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het gebiedsprogramma Alblasserwaard Vijfheerenlanden (A5H), is beheersing van de projectrealisatie een continu speerpunt. De ambitie is om de investeringsprojecten structureel te realiseren binnen een bandbreedte van 90-110% van de begroting.

HR, cultuur en psychologische veiligheid

Met alleen het optimaliseren van processen en structuren redden we het niet. De kwaliteit van mensen maakt het verschil tussen een goede en een uitstekende organisatie. Ook medewerkers moeten 'veranderproof' zijn, wat zoveel betekent als dat veranderingen voor niemand een bedreiging vormen, maar gezien worden als kansen voor verdere ontwikkeling om steeds beter te worden. Zowel de werkgever als de werknemer hebben baat bij een personeelsbestand dat 'fit' is en blijft voor de toekomst. Het totale arbeidzame leven met plezier in passend werk of met andere woorden: de juiste mens op de juiste plek en op het juiste moment. Talenten, kennis en vaardigheden worden optimaal benut en ingezet. Daarbij wordt gewerkt aan het duurzaam inzetbaar houden van medewerkers over de as van diversiteit, mobiliteit en gezondheid.

Bij het ontwikkelen van de organisatie is het aantrekken van de juiste nieuwe medewerkers ook van groot belang. Onder de juiste mensen verstaan we niet alleen medewerkers die de taak goed kunnen uitvoeren (taak-fit zijn), maar ook mensen die beschikken over het juiste DNA (cultuur-fit). Ook voor waterschap Rivierenland is de 'war on talent' steeds meer voelbaar. Diverse vacatures blijven langer open staan en wij moeten steeds meer ons best doen om nieuwe medewerkers te krijgen. Daarom bouwen we aan een sterk werkgeversmerk en professionaliseren we de werving en selectie continu.

Burgers, bedrijven en omgeving: betere dienstverlening

Als we eind 2025 een wendbare organisatie willen zijn en een organisatie die echt van buiten naar binnen denkt, moeten we exact weten wie onze belanghebbenden zijn, wat onze relatie met hen is, wat zij van ons verwachten en daar onze dienstverlening op aanpassen. Een organisatie die echt van buiten naar binnen denkt, gaat niet uit van interne processen en automatiseringssystemen, maar gaat uit van de beleving van burgers en bedrijven.

Los van onze organisatieambitie zijn er verschillende ontwikkelingen die de urgentie van een betere dienstverlening van de overheid benadrukken. Een van die ontwikkelingen is de Omgevingswet die op 1 januari 2024 in werking is getreden.

Onze ambitie om de dienstverlening te verbeteren is in lijn met de doelen van de Omgevingswet. Het geactualiseerde participatiebeleid draagt ook bij aan de ambitie. Daarnaast vinden er activiteiten plaats voor het kunnen uitvragen/ ophalen van feedback van burgers en bedrijven. Die feedback hebben we nodig om onze verschillende processen te kunnen professionaliseren. Ook wordt er gewerkt aan het optimaliseren van de verschillende communicatiekanalen zoals telefonie, balie en internet middels onder andere de inrichting van een klantcontactcentrum.

Bestuur

Het waterschap is een overheidsorganisatie die wordt aangestuurd door een gekozen bestuur. Het dagelijks bestuur heeft vanuit de wetgever een duidelijke uitvoerende (inrichtende) rol gekregen. Het algemeen bestuur een kaderstellende en controlerende (richtinggevende) rol. Om ervoor te zorgen dat bestuurders hun rol goed in kunnen vullen, wordt er ook iets gevraagd van de ambtelijke organisatie. Vanuit die optiek zal er de komende tijd gewerkt worden aan de verdere professionalisering van de ondersteuning van het bestuur bij de invulling van haar rol.

Beheersing en transparantie

Beheersing en transparantie zijn voorwaarden voor een goede taakuitvoering en verantwoording aan bestuur en toezichthouders. Beheersing en transparantie zijn een verantwoordelijkheid van de gehele organisatie. Bijvoorbeeld wordt assetmanagement geïmplementeerd wat onder andere beoogt de sturing op resultaten verder te verbeteren. Waar relevant en mogelijk adviseert en ondersteunt Concerncontrol de organisatie hierbij aan de voorkant van de ontwikkelingen.

Dit laat onverlet dat Concerncontrol onafhankelijk van de organisatie jaarlijks onderzoeken en controles uitvoert. In 2023 is een doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek uitgevoerd: doelmatig doelen bereiken. Conform planning loopt de rapportage van dit onderzoek en het wederhoor daarop door in 2024. Daarnaast heeft Concerncontrol een aantal andere onderzoeken uitgevoerd ter lering en verbetering voor de organisatie.

De verbijzonderde interne controles ten behoeve van het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de daarin opgenomen baten, lasten en balansmutaties zijn uitgevoerd. Deze controles zijn onder andere gericht op het proces van aankoop tot betalen. Naar aanleiding van de bevindingen worden voor zover nodig herstelmaatregelen genomen. De accountant gebruikt de resultaten van de verbijzonderde interne controles voor de jaarrekeningcontrole.

Op grond van de huidige wetgeving neemt de accountant de beoordeling van de financiële rechtmatigheid mee in de jaarrekeningcontrole en is daarmee een specifiek onderdeel van de daaruit voortvloeiende accountantsverklaring. Deze wetgeving wijzigt waardoor het afgeven van de rechtmatigheidsverklaring in dit kader over het verslagjaar 2025 verschuift van de externe accountant naar het College van Dijkgraaf en Heemraden, zoals dit bij gemeenten en provincies al het geval is.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Gezien de activiteiten van waterschap Rivierenland heeft informatiebeveiliging vanuit de perspectieven veiligheid, continuïteit en privacy en daarmee samenhangende reputatie een hoge prioriteit.

Aandacht voor mogelijke fraude

Waterschap Rivierenland is zich bewust van het inherente risico van fraude dat zij, zowel intern als extern, loopt bij het uitvoeren van zijn activiteiten. Externe partijen moeten erop kunnen vertrouwen dat waterschap Rivierenland en haar medewerkers op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. Fraude is een vorm van niet integer handelen. Voor alle bestuurders en medewerkers geldt een gedragscode inzake integriteit.

Onze (financiële) processen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheiding. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwickelen en toegang heeft tot activa.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat bestuur, directie of management deze maatregelen doorbreken. Ook resteert het risico van samenspanning tussen medewerkers.

Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken en de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet integer handelen (anoniem) te melden, dragen bij aan het signaleren van misstanden. Gezien de aard van de activiteiten van waterschap Rivierenland onderkent het bestuur dat een restrisico op fraude blijft bestaan. Ieder jaar, zo ook in 2023, is een onderzoek uitgevoerd naar een fraudegerelateerd onderwerp.

Voortgang implementatie maatregelen uit onderzoeken van de Rekenkamercommissie

In onderstaande tabel staan de onderzoeken van de Rekenkamercommissie (RKC) vermeld waarvan per 1 januari 2023 één of meer maatregelen open staan. De tabel laat zien hoeveel van de maatregelen die zijn genoemd in deze onderzoeken, zijn afgerond per 31 december 2023 dan wel nog zijn af te ronden.

RKC-onderzoek	Totaal aantal maatregelen in rapport	waarvan afgerond	waarvan nog af te ronden
Centralisatie Zuiveringsprocessen (2021)	7	7	0
Kosten en risico's grote projecten (2022)	6	2	4
Energieneutraliteit (2022)	11	11	0
Totaal	24	20	4

Van het onderzoek naar kosten en risico's van grote projecten staan nog vier maatregelen open per 31 december 2023, te weten:

- expliciete afspraken tussen AB en CDH over informatievoorziening over grote projecten;
- het nemen van een afrondingsbesluit bij grote projecten;
- het gebruik van standaard (externe) risico's;
- het uitgebreider ingaan op de voortgang van projecten.

Medezeggenschap

Waterschap Rivierenland heeft een actieve ondernemingsraad (hierna: OR) bestaande uit 13 medewerkers. De OR werkt op basis van een eigen missie: "Op eigen wijze stroomlijnen wij scherp en prikkelend de verbinding en medezeggenschap in de organisatie. Daarmee versterken we de ontwikkeling van medewerkers en Waterschap Rivierenland". Én een eigen visie: "In een continu veranderende samenleving stroomt onze ondernemende invloed door alle kanalen van de organisatie". De OR heeft meegesproken en –gedacht over alle onderwerpen die in de paragraaf Bedrijfsvoering staan. Dat heeft geleid tot een grotere betrokkenheid van collega's bij veranderingen, agendering van aandachtspunten en een grotere zichtbaarheid van de OR zelf.

De innovatieve en ondernemende werkwijze van onze OR is niet onopgemerkt gebleven. Dat blijkt uit de toekenning van de titel "Ondernemingsraad van het jaar 2021" in maart 2022 door de Nederlandse Vereniging voor Medezeggenschap. Naar aanleiding daarvan is de OR in 2023 regelmatig door ondernemingsraden van andere waterschappen gevraagd om te delen hoe de OR te werk gaat.

1.15 Privacy FG jaarverslag 2023 in het kader van AVG

Inleiding

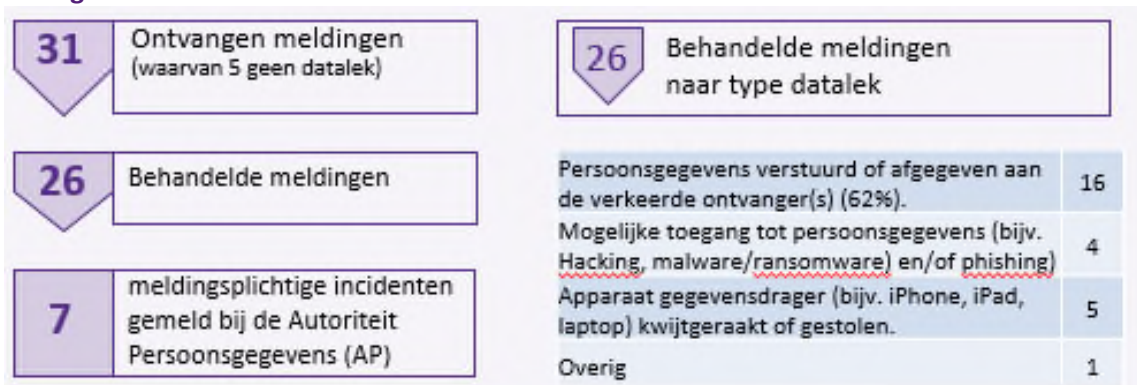
Op 25 mei 2018 trad de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) in werking, één uniforme privacywet voor de hele Europese Economische Ruimte. De inwerkingtreding van deze wet betekende veel voor iedere organisatie die persoonsgegevens verwerkt. De afgelopen jaren heeft WSRL de AVG geïmplementeerd en is doorgroeid naar een hoger volwassenheidsniveau. Hierbij heeft WSRL onder andere gebruik gemaakt van sectorale externe audits.

Conform artikel 38, lid 3, van de AVG brengt de Functionaris voor gegevensbescherming (FG) jaarlijks rechtstreeks verslag uit aan het hoogst leidinggevende niveau van WSRL in de rol van verwerkingsverantwoordelijke. Deze paragraaf van het jaarverslag bevat het verslag van de FG over de periode 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023.

Privacy

- Zichtbare verbetering kwam tot stand door meer aandacht aan het Privacy-beleid, doorgifte van persoonsgegevens, risicomanagement, kwaliteitsmanagement, het beveiligen van de verwerking hiervan en een verbeterslag van het aanmeldingsproces van datalekken naar Topdesk-platform.
- Met de invoering van een totaal Privacy-jaarplan en Privacy-plannen per afdeling is in 2023 een belangrijke eerste borging van planmatige en voortdurende verbetering (PDCA-cyclus) tot stand gekomen. Privacy-plannen en het Privacy-beleid dienen verder geïntegreerd te worden in de operationele procedures en de dagelijkse praktijk. Verbetering van gedocumenteerde procedures zal leiden tot een effectievere controle en sturing van het gehele privacy-proces.

Melding van incidenten

- ✓ Tweeëntwintig van de behandelde meldingen zijn geclassificeerd met een zeer gering risico.
- ✓ Vier van de behandelde meldingen zijn geclassificeerd met een beperkt risico.
- ✓ Alle meldingsplichtige datalekken zijn gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP).
- ✓ Vijf van de zeven meldingen werden binnen 72 uur gemeld aan de AP.
- ✓ Waar dat gepast was, zijn de betrokkenen geïnformeerd over het datalek.
- ✓ Er zijn geen meldingen ontvangen van schade door betrokkenen als gevolg van datalekken.
- ✓ Er is in de verslagperiode één verzoek tot inzage van persoonsgegevens ontvangen en weer ingetrokken.
- Naar het oordeel van de FG heeft WSRL de datalekken goed opgepakt om de schade te beperken en heeft WSRL zorgvuldig gehandeld in de rol van verwerkingsverantwoordelijke.

Toezicht op de naleving van de Wet Politiegegevens (Wpg)

- ✓ De Functionaris Gegevensbescherming en twee Bevoegd Functionarissen zijn formeel benoemd in hun rol.
- ✓ Verbeterpunten uit de eerste externe Wpg audit (najaar 2022) zijn in 2023 ingevoerd.

1.16 Openbaarheidsparagraaf 2023 in het kader van de Wet open overheid

Inleiding

De Wet open overheid (Woo) is 1 mei 2022 ingegaan. Deze wet vervangt de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Met deze openbaarheidsparagraaf legt Waterschap Rivierenland verantwoording af over de uitvoering van de Woo in het verslagjaar 2023. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in zeven thema's.

1. De actieve openbaarmakingsplicht voor de zeventien verplichte categorieën

De Woo verplicht overheden om – gefaseerd - actief documenten uit zeventien informatiecategorieën te publiceren. De verwachting was dat deze verplichting in 2023 zou ingaan. Gezien de vele verduidelijkingsvragen m.b.t. de afbakening van verschillende informatiecategorieën is de verplichting gepauzeerd. In de loop van 2024 maakt het ministerie van Binnenlandse Zaken een nieuwe fasering bekend. Onderstaande tabel geeft weer welke documenten het waterschap publiceerde in 2023 via de verschillende platforms en de landelijke Woo-index: [Woo-index Rivierenland | Overheid.nl](https://www.wo-index.nl/Overheid.nl)

We volgen de landelijke lijn rondom het gefaseerd implementeren van de informatie categorieën.

Nr.	Wetsartikel	Verkorte naam informatiecategorie	Aantal documenten	Platform
1	3.3 1a	Wetten en algemeen verbindende voorschriften	23	Waterschapsblad
2	3.3 1b	Overige besluiten van algemene strekking	16	Waterschapsblad
3	3.3 1c	Ontwerpen van wet- en regelgeving met adviesaanvraag	8	Waterschapsblad
4	3.3 1d	Organisatie en werkwijze	2	Register van Overheidsorganisaties - Woo-index Website Waterschap Rivierenland - Organigram
5	3.3 1e	Bereikbaarheidsgegevens	1	Website Waterschap Rivierenland - contactpagina Website Waterschap Rivierenland - verzoek om informatie
6	3.3 2a	Bij vertegenwoordigende organen ingekomen stukken	18	Website Waterschap Rivierenland- bestuur Notubiz Waterschap Rivierenland Schriftelijke vragen Waterschap Rivierenland
7	3.3 2b	Vergaderstukken Staten-Generaal	N.v.t.	N.v.t.
8	3.3 2c	Vergaderstukken decentrale overheden	1634	Website Waterschap Rivierenland- bestuur Notubiz Waterschap Rivierenland
9	3.3 2d	Agenda's en besluitenlijsten bestuurscolleges	101	Website Waterschap Rivierenland- bestuur Notubiz Waterschap Rivierenland
10	3.3 2e	Adviezen	0	

11	3.3 2f	Convenanten	2	Register van Overheidsorganisaties – Woo-index Convenanten
12	3.3 2g	Jaarplannen en jaarverslagen	3	Begroting en Jaarrekening Waterbeheerprogramma 2022-2027 Bestuur
13	3.3 2h	Subsidieverplichtingen anders dan met beschikking	N.v.t.	N.v.t.
14	3.3 2i	Woo-verzoeken en -besluiten	31	Niet gepubliceerd
15	3.3 2j	Onderzoeksrapporten	2	Rapport Peilbesluit Alblasserwaard
16	3.3 2k	Beschikkingen	954	Beschikkingen
17	3.3 2l	Klachtoordelen	0	

Lijst verkorte namen Woo-informatie categorieën vastgesteld op 17 juli 2023 door landelijke Stuurgroep PLOOI. [Verkorte namen Woo-informatie categorieën beschikbaar | Nieuwsbericht | Open Overheid \(open-overheid.nl\)](#)

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de zeventien onder punt 1 vermelde categorieën

In 2023 zijn enkele documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting. Dit betreft documenten rondom dijkversterkingen, het nieuwe schadebeleid van Waterschap Rivierenland en de PFAS-problematiek.

3. De passieve openbaarmaking

In 2023 zijn 37 Woo-verzoeken binnengekomen, waarvan er 31 verzoeken als Woo-verzoeken zijn behandeld. Hierbij zijn 70 documenten openbaar gemaakt. De overige Woo-verzoeken zijn als informatieverzoeken behandeld.

4. De informatiehuishouding

In 2023 vond een aanbesteding plaats van een nieuw zaakstelsel. We zijn inmiddels gestart met de implementatie. Dit om de informatiehuishouding te verbeteren.

5. De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

Er is nog geen Woo-contactpersoon aangesteld. Deze wordt aangesteld in de eerste helft van 2024.

6. Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

De implementatie van de Woo is door een interdisciplinaire projectgroep uitgevoerd. Ten behoeve van de implementatie van de Woo is actief kennis gedeeld met andere Waterschappen en collega-overheden. Bestede interne uren voor de implementatie van de Woo: 1409 uur.

7. Besteding subsidie

De Rijksoverheid stelt incidentele en structurele middelen beschikbaar om de Woo te implementeren en om de extra uitvoeringskosten a.g.v. de Woo te dekken. In 2023 heeft het waterschap in totaal € 234.186 euro aan middelen ontvangen. Van deze middelen is het incidentele deel van € 61.440 ingezet in 2023, het structurele deel van € 172.746 (ontvangen in dec. 2023) is doorgeschoven naar 2024.

Deze middelen zijn in 2023 als volgt ingezet:

- *Beheer en onderhoud*
 Doel: ten behoeve van de actieve en passieve bekendmaking en de verbetering van de informatiehuishouding worden diverse systemen aangeschaft en/of opgezet.
 In 2023 is overgegaan tot aanschaf van anonimiseersoftware, is een publicatieomgeving ingericht op onze website en is het ROO in gebruik genomen.
- *Extra kwaliteitsmanagement*
 Doel: het opstellen, vaststellen en invoeren van werkprocessen. Daarnaast werken aan bewustwording d.m.v. opleidingen en trainingen.
 In 2023 is gewerkt aan het opstellen van een communicatiestrategie. Daarnaast is gewerkt aan het verbeteren van de werkprocessen van de informatiecategorieën 'organisatie en werkwijze' en 'bereikbaarheidsgegevens'.
- *Formatie management Woo*
 Doel: medewerkers zijn aangewezen die structureel werkzaamheden verrichten ten behoeve van de uitvoering van de Woo. Daarnaast maken we gebruik van externe expertise.
 In 2023 is een adviesbureau ingehuurd voor het uitvoeren van een impactanalyse en het opstellen van een implementatieplan. Een projectleider en businessanalist zijn ingehuurd voor de uitvoering van het implementatieplan.
- *Contactfunctionaris*
 Doel: het aanstellen van een Woo-contactpersoon zoals bedoeld in artikel 4.7 Woo. Deze functionaris fungeert als eerste aanspreekpunt voor vragen van burgers en bedrijven op het gebied van informatie bij het waterschap, en coördineert de afhandeling van Woo-verzoeken.
 In 2023 is er nog geen Woo-contactpersoon aangesteld. Deze wordt aangesteld in de eerste helft van 2024.
- *Actief openbaar te maken documenten*
 Doel: het waterschap volgt bij de actieve bekendmaking de fasering van de verplichte categorieën zoals deze door het Rijk wordt vastgesteld. De te publiceren documenten worden via de Woo-index ontsloten.
 In 2023 is een start gemaakt met het actief openbaar maken van 'organisatie en werkwijze' en 'bereikbaarheidsgegevens' conform de definities van deze informatiecategorieën.

1.17 EMU-saldo

Wet Houdbare Overheidsfinanciën

Volgens de Europese begrotingseisen moet het structurele overheidssaldo van Nederland, het EMU-tekort, zich op de middellange termijn ontwikkelen naar evenwicht en mag de overheidsschuld niet hoger zijn dan 60 procent van het BBP. Het EMU-saldo bevat de inkomsten en uitgaven van de gehele Nederlandse overheid en beheersing hiervan is daarmee ook een verantwoordelijkheid van alle lagen van de overheid.

De Minister van Financiën heeft de volgende besluiten genomen, die betrekking hebben op de ruimte voor de decentrale overheden in het Nederlandse EMU-saldo voor het jaar 2023:

- De ruimte voor de centrale overheden is 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP);
- De sanctiemogelijkheden uit de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (hof) zullen niet worden toegepast;

Referentiewaarde waterschappen

De ruimte van 0,4% is verdeeld per bestuurslaag: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% voor waterschappen. Voor Waterschap Rivierenland bedraagt de indicatieve referentiewaarde voor 2023 - € 31,4 miljoen. Het in de begroting 2023 opgenomen EMU-saldo 2023 bedraagt - € 23,5 miljoen. Het EMU-saldo van de jaarrekening 2023 bedraagt € 6,6 miljoen.

		Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
1.	EMU/exploitatiesaldo (zonder onttrekking en toevoeging aan reserve)	6,3	6,6	20,0
2.	Invloed investeringen (zie staat van vaste activa):			
	-/- bruto investeringsuitgaven	-228,7	-335,7	-302,7
	+ investeringssubsidies	179,8	255,5	238,1
	+ verkoop materiële en immateriële activa	0,0	0,0	0,0
	+ afschrijvingen	52,7	52,3	49,3
3.	Invloed voorzieningen (zie staat van reserves en voorzieningen):			
	+ toevoeging aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	9,5	9,3	11,3
	-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.g.v. exploitatie	-0,9	-0,3	-0,7
	-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-10,1	-11,2	-8,7
	+ evt. externe vermeerderingen van voorzieningen	0,0	0,0	0,0
4.	Invloed reserves			
	-/- betalingen rechtstreeks uit reserves	0,0	0,0	0,0
	+ evt. externe vermeerderingen van reserves	0,0	0,0	0,0
5.	Deelnemingen en aandelen			
	-/- boekwinst	0,0	0,0	0,0
	+ boekverlies	0,0	0,0	0,0
	EMU SALDO	8,6	-23,5	6,6

(bedragen x € 1 mln)

Realisatie EMU-saldo

In 2023 is een EMU-overschot gerealiseerd van € 6,6 miljoen, dit wijkt € 30,1 miljoen af van het begrote EMU-tekort van € 23,5 miljoen, voornamelijk door het voordelig exploitatieresultaat (€ 11,8, exclusief reserves) en de invloed van investeringen, lagere realisatie van investeringsuitgaven (€ 33,0 miljoen) en de lagere investeringssubsidies (€17,4 miljoen). Waterschap Rivierenland blijft derhalve binnen de afgesproken indicatieve referentiewaarde van - € 28,9 miljoen.

1.18 Bestemming van het exploitatieresultaat 2023

Het exploitatieresultaat van € 11,8 miljoen voordelig is als onverdeeld saldo opgenomen op de balans. In de adviesnota bij de jaarstukken 2023 zijn voorstellen voor bestemming opgenomen.

2. JAARVERSLAG: PROGRAMMAVERANTWOORDING

2.1. Inleiding programma's

In dit hoofdstuk vindt u de programma's van Waterschap Rivierenland. De programma's maken duidelijk welke doelstellingen we willen bereiken, hoe het waterschap de doelstelling gaat realiseren en wat dit gaat kosten.

Programma-indeling

De programma's van Waterschap Rivierenland zijn als volgt ingedeeld:

- Waterveiligheid;
- Watersysteem;
- Waterketen;
- Wegen;
- Middelen.

Inhoud programma's

In de programma's is het bestuursakkoord 2019-2023 'Door water verbonden' verwerkt. De inhoud van de programma's Waterveiligheid, Watersysteem en Waterketen sluit aan bij het waterbeheerprogramma 2022-2027 en de Watervisie 2050. De inhoud van het programma Wegen sluit aan bij het Beheerplan Wegen. In het programma Middelen wordt vooral aandacht geschonken aan aspecten van bedrijfsvoering met een externe werking (zoals klantgerichtheid). In verband met het gestelde in de Waterschapswet dat alle kosten van het waterschap zijn ondergebracht in de programma's, zijn de kosten van de bedrijfsvoering opgenomen in het programma Middelen.

Innovatie is een taakoverstijgend onderwerp dat in alle inhoudelijke programma's aan bod komt. Innoveren is vernieuwen. Waterschap Rivierenland investeert hierin om in een omgeving die voortdurend verandert, de maatschappelijke en wettelijke opgaven doelmatig te kunnen vervullen. Het waterschap innoveert bij alle inhoudelijke programma's. De nadruk ligt op innovatie bij waterveiligheid. Hier zijn de belangen en investeringen groot.

In de begroting van waterschap Rivierenland zijn enkele posten opgenomen die vooral bedoeld zijn voor de financiering van het waterschap. Deze posten zijn opgenomen onder de post dekkings- en financieringsmiddelen. Het betreft de volgende posten:

- onvoorzien: dit is een raming ter dekking van onvoorziene lasten;
- rente over het eigen vermogen van de egalisatie- en algemene reserves;
- belastingopbrengsten;
- opbrengst kwijtschelding en oninbaar;
- dividend en overige algemene opbrengsten;
- saldo ten gunste/laste van de egalisatiereserves.

Programmaverantwoording

De programmaverantwoording bevat de verantwoording over de realisatie van het programmaplan uit de begroting. Het biedt per programma inzicht in:

- De doelstellingen die we willen bereiken en de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd;
- de wijze waarop is getracht de doelstellingen te realiseren (wat hebben we gedaan);
- de gerealiseerde netto kosten in relatie tot de in de begroting opgenomen bedragen;
- een analyse van de belangrijkste afwijkingen tussen de realisatie in de jaarverslaggeving en de plannen in de begroting.

Ter beoordeling van een doelstelling worden de volgende beoordelingscategorieën gehanteerd:

Groen: De doelstelling is behaald. Mogelijk is er van jaar tot jaar nog wel beheer nodig om de doelstelling blijvend te behalen. Of realisatie van de doelstelling (met een meerjarige termijn) ligt op schema. Wanneer tussentijdse doelstellingen zijn geformuleerd, dan zijn deze behaald.

Oranje: De realisatie van de doelstelling ligt niet op schema. Er is een extra (financiële) inspanning nodig van het waterschap om de doelstelling tijdig te realiseren. Wanneer de doelstelling niet op schema ligt vanwege achterblijvende inspanningen van een andere partij, dan wordt met deze status de verwachting uitgedrukt dat de andere partij alsnog zal meewerken aan het tijdig realiseren van de doelstelling.

Rood: De doelstelling is niet behaald. Of de realisatie van de doelstelling ligt niet op schema en het is niet mogelijk/wenselijk om de inspanning te verhogen, zodat de doelstelling alsnog wordt behaald. Wanneer de doelstelling niet op schema ligt vanwege achterblijvende inspanningen van een andere partij, dan wordt met deze status de verwachting uitgedrukt dat de andere partij niet zal meewerken aan het tijdig realiseren van de doelstelling.

Grijs: Het is (nog) niet mogelijk om de doelstelling te beoordelen, bijvoorbeeld omdat er nog niet voor de eerste keer een meting heeft plaatsgevonden om te beoordelen of de doelstelling wordt behaald.

Daarnaast is aan ieder programma een analyse toegevoegd, die het verschil verklaart tussen de Begroting 2023 en de realisatie 2023.

2.2 Programma Waterveiligheid

Visie

Waterschap Rivierenland zorgt voor sterke dijken. De dijken beschermen ons tegen overstromingen bij hoogwater. We beheren en onderhouden onze dijken zodat ze goed blijven functioneren. Het werken aan waterveiligheid is nooit klaar. We houden rekening met ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de overstromingsrisico's, zoals klimaatverandering. De dijken beschermen ons niet alleen, maar zijn ook belangrijk als landschapselementen. Daarnaast zijn dijken een leefgebied voor planten en dieren. Met het beheer en onderhoud van onze dijken leveren we een bijdrage aan het vergroten van de biodiversiteit. Een stevige kruidenrijke grasmat is goed voor de waterkerende functies van de dijk én voor de biodiversiteit.

Beoogd effect

Dijken beschermen ons primair tegen overstromingen en als landschapselementen dragen ze bij aan de biodiversiteit en de leefbaarheid van het gebied

Inhoud programma

Het rivierengebied is omringd door de grote rivieren Rijn, Nederrijn, Lek en de Maas. Dwars door het gebied loopt de Waal en de rivier de Linge. In dit gebied wonen en werken ruim een miljoen mensen. Een stelsel van 1000 kilometer aan dijken en kades beschermt ons tegen overstromingen. Ruim de helft hiervan (504 kilometer) bestaat uit dijken langs de grote rivieren. Dit zijn de primaire waterkeringen. De andere keringen hebben een regionale of overige functie. De doelstellingen en de maatregelen voor de regionale en overige keringen zijn niet hier beschreven, maar in het programma Watersysteem. Het programma Waterveiligheid gaat over de primaire keringen en biodiversiteit.

Dagelijks beheren en onderhouden wij onze dijken, zodat zij goed blijven functioneren. Hiermee geven wij invulling aan onze zorgplicht voor de primaire waterkeringen. Wij beoordelen onze primaire waterkeringen aan de landelijke normen. Zo is in 2017 de eerste landelijke beoordelingsronde (LBO1) gestart. Deze beoordelingsronde is in 2022 afgerond. Dit betekent dat alle primaire keringen een actueel veiligheidsoordeel hebben. In 2023 is de tweede landelijke beoordelingsronde (LBO2) gestart. Deze beoordelingsronde heeft een looptijd van twaalf jaar en moet in 2034 zijn afgerond.

Waterschap Rivierenland is bij veel ontwikkelingen in het rivierengebied betrokken. Als initiatiefnemer, als partner en als adviseur. We zijn zelf verantwoordelijk voor een groot aantal dijkversterkingsprojecten. De planning van de dijkversterkingen baseren we op de urgentie. Dat is het verschil tussen de huidige veiligheidssituatie en de veiligheidssituatie die de norm vereist. Het dijktraject met de hoogste urgentie versterken we in principe het eerst. De planning stemmen we af met andere waterschappen en het Rijk. Dat doen we binnen het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). In 2050 moeten alle primaire waterkeringen aan de overstromingsrisiconormen van de Waterwet voldoen.

We versterken de dijken volgens onze Ontwerpuitgangspunten Primaire waterkeringen (OPW). Zo werken we aan toekomstbestendige dijken met een goede ruimtelijke en landschappelijke inpassing. Waar mogelijk benutten we meekoppelkansen. Dat doen we in goed overleg met onze partners, met inwoners en andere belanghebbenden. Biodiversiteit is een integraal onderdeel van ons dijk- en waterbeheer. Ook maatregelen voor klimaatadaptatie, natuurontwikkeling, natuurinclusieve landbouw en waterkwaliteit dragen bij aan versterking van biodiversiteit. We stimuleren onze partners hieraan een bijdrage te leveren. Op die manier werkt het waterschap aan de ecologische inrichting van de eigen gronden en het vergroten van de biodiversiteit.

Thema 1: Primaire waterkeringen

Doel lange termijn		
In 2050 voldoen alle primaire waterkeringen aan de landelijke normen, conform de Waterwet.		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	<p>In 2027 is 20% van onze primaire keringen versterkt volgens de wettelijke norm.</p> <p><i>(Tevens zal gerapporteerd worden over aandachtspunten op programmaniveau).</i></p>	<p>Het HWBP-programma ligt op schema om 20% van de te versterken dijk lengte in 2027 te halen.</p> <p>In vergelijking met de vorige jaarrekening is de te versterken dijk lengte verlaagd van 100km naar 80km. Conform LBO1 heeft WSRL namelijk 400km (20% = 80km) te versterken dijk lengte in plaats van de eerder aangehouden 500km (20% = 100km). De prognose van het aantal versterkte kilometers in 2027 ligt tussen de 80 en 100km.</p> <p>In 2023 is het aantal versterkte kilometers gestegen van 8 kilometer naar 22 kilometer door de voortgang van projecten in de uitvoeringsfase. Door de vervallen stikstofvrijstelling en nieuwe inzichten t.a.v. de eisen vanuit de natuur treedt bij het project Neder-Betuwe vertraging op, waardoor dit project doorloopt na 2027. Bij project SSH wordt verwacht dat de te versterken lengte nog met 5-10 km afneemt. Bij het project SAFE is in 2023 gekozen een aantal dijkvakken integraal te versterken (i.p.v. partieel) waardoor 2 kilometer extra zal worden versterkt tot aan de norm.</p> <p>Voor de lange termijn staat de continuïteit van de programmering (na 2027) onder druk door gebrek aan (financiële) ruimte in de landelijke programmering.</p>
	In 2022 hebben we voor 100% van onze primaire keringen een vastgesteld veiligheidsoordeel volgens de wettelijke norm.	Afgerond.
	Continu hebben we aandacht voor de raakvlakken tussen het programma Integraal Rivier Management (IRM) en het Waterbeheerprogramma 2022-2027.	We volgen nauwlettend de beleidsontwikkeling van IRM als Rijksprogramma. We vragen daarbij aandacht voor eventuele gevolgen van IRM voor de waterveiligheidsopgave. De waterveiligheidsopgave is randvoorwaardelijk voor het IRM-programma. Ook hebben we oog voor de effecten van IRM op het regionale watersysteem.
	Continu geven we met onze werkzaamheden aan primaire keringen invulling aan de wettelijke zorgplicht. Via de zogenoemde veiligheidsrapportage wordt het bestuur hier jaarlijks over geïnformeerd.	We rapporteren over de processen 'beheren', 'beoordelen' en 'versterken' in onze Veiligheidsrapportage. Hiermee sluiten wij aan bij de landelijke ontwikkeling die bekend staat als 'zorgplicht centraal'.

Thema 2: Biodiversiteit

Doel lange termijn		
In 2050 hebben we een grote diversiteit aan planten, vogels, insecten en ander water- en bodemleven in ons beheergebied.		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	In 2027 is de biodiversiteit op eigen gronden vergroot ten opzichte van 2021.	Met behulp van indicatoren brengen we onze prestaties en effecten op de biodiversiteit beter in beeld. De interne opleiding biodiversiteit is in 2023 verzorgd. Het opstellen van de effectindicatoren (in de werkgroep 'community of practice' van de UvW) is vertraagd en wordt in 2024 afgerond. Het opstellen van de routekaart is vanwege beperkt beschikbare capaciteit uitgesteld en wordt opgepakt in 2024.

Grote projecten programma Waterveiligheid

Grote projecten	Gereed
Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	2050

Kostenontwikkeling en analyse programma Waterveiligheid

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Rekening 2023	Vershil	V/N
Kosten	43,5	44,2	43,8	39,6	4,2	V
Opbrengsten	-17,6	-18,6	-18,5	-16,3	2,2	N
Te dekken kosten	25,9	25,6	25,3	23,3	2,0	V
Inzet best. Reserves	3,5	6,2	6,2	8,0	1,8	N
Per saldo	29,4	31,8	31,5	31,3	0,2	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Analyse resultaat 2023 op hoofdlijnen:

Kosten		
• Hogere kosten onderhoud waterontspanners, hiertegenover staat een onttrekking aan De bestemmingsreserve onderhoud primaire waterkeringen. (i)	0,4	N
• Lagere kosten muskusrattenbeheer (i)	0,4	V
• Voordeel op niet subsidiabele personeelkosten HWBP door lagere kosten inhuur (i)	0,3	V
• Lagere personeels- en afdelingskosten: m.n. lagere salariskosten a.g.v. vacaturerimte (i)	1,5	V
• Lagere kapitaallasten m.n. door later afronden van projectfasen HWBP projecten en positieve resultaten op afgeronde projectfasen (i)	2,4	V
Opbrengsten		
• Lagere bijdrage van derden voor muskusrattenbeheer door lagere kosten (i)	0,4	N
• Lagere opbrengst interne uren HWBP door minder inzet (vacaturerimte) en langdurig verzuim (i)	2,3	N
• Voordelig resultaat afgeronde dijkversterkingsprojectfasen HWBP (i)	0,4	V
• Afrondingsverschillen	0,1	V
Inzet bestemmingsreserve		
• Hogere onttrekking aan bestemmingsreserve onderhoud primaire Waterkeringen voor Waterontspanners (i)	0,4	V
• Per saldo lagere onttrekking BR afschrijving HWBP i.v.m. later afronden projectfasen en positief resultaat afgeronde projectfasen (i)	2,2	N

(Bedragen x € 1 mln.)

Totaaloverzicht investeringen programma Waterveiligheid

INVESTERING	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil
Bruto	191,7	275,2	256,2	19,0
Subsidies/bijdragen	-166,3	-238,3	-221,0	-17,3
Netto	25,4	36,8	35,2	1,6

(Bedragen x € 1 mln.)

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar bijlage 12 "Toelichting bruto-investeringen per programma per beheerproduct".

2.3 Programma Watersysteem

Visie

Waterschap Rivierenland zorgt voor een evenwichtig watersysteem. Een evenwichtig watersysteem vraagt om een goede balans tussen wateraan- en afvoer. Zodat de inwoners in tijden van neerslag droge voeten houden en in tijden van droogte over voldoende water kunnen beschikken. Daarnaast zorgen we voor een goede waterkwaliteit. Schoon water draagt bij aan een goede leefomgeving voor mensen, dieren en planten. Evenwicht in het watersysteem refereert ook aan de afwegingen die steeds gemaakt worden, rekening houdend met andere partijen, de omgeving en de toekomst.

Beoogd effect

Droge voeten, voldoende grond- en oppervlaktewater met een goede waterkwaliteit, sterke kades

Inhoud programma

Voor een prettige en toekomstbestendige leefomgeving in ons rivierengebied is voldoende water nodig. Niet te veel en niet te weinig voor de functies en de gebruikers in het gebied. Om hiervoor te zorgen hebben we een (grond)watersysteem nodig dat robuust en veerkrachtig is. Een watersysteem met veel bergings- en voorraadmogelijkheden, waarin we oppervlaktewaterpeilen optimaal kunnen instellen. Een systeem dat kan reageren op extreme weersituaties en ruimtelijke ontwikkelingen.

Wij nemen onder andere maatregelen om het watersysteem op orde te brengen en te anticiperen op veranderende weersomstandigheden. Aanpassen aan het veranderende klimaat doen we niet alleen. Inwoners, mede-overheden en gebruikers leveren ook een belangrijke bijdrage aan een klimaatbestendige inrichting van het rivierengebied. Ook nemen we maatregelen om de regionale en overige waterkeringen op orde te brengen en te houden. Tot slot zijn er enkele specifieke functies waarmee we rekening houden en waarvoor we werkzaamheden verrichten. Voorbeelden hiervan zijn natte natuur, recreatief medegebruik, zwemwater, vaarwater en drinkwater.

Thema 3: Water eerlijk verdelen

Doel lange termijn		
We streven naar een toekomstbestendig watersysteem, waarbij we het beschikbare oppervlaktewater en grondwater optimaal willen benutten. Het watersysteem is zo ingericht dat we daarmee kunnen inspelen op de verschillende behoeftes die er in ons gebied zijn. Wij zijn ons er samen met onze omgeving van bewust dat het aanbod van water eindig is, dat er soms te veel of te weinig aan water is en dat er grenzen zitten aan het faciliteren van alle functies als het gaat om zowel wateraanvoer als waterafvoer.		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	In alle peilgebieden waar we peilen registreren realiseren we gedurende 85% van de tijd de vastgestelde peilen.	Uit monitoringinformatie blijkt dat we in de meeste peilgebieden waar we peilen registreren (=66%) onze doelstelling halen. In de peilgebieden waar we dat niet halen heeft dit vooral te maken met externe invloeden, zoals weersinvloeden in extreme situaties als droogte of zware overlast. Of met werkzaamheden in peilgebieden, zoals baggeren en maaien.

	In 2027 hebben we in 100% van de belangrijkste watergangen het waterbeheer zodanig gestuurd dat het past bij de functies die we willen bedienen.	We liggen op koers met het toetsen van het watersysteem en het inzichtelijk krijgen van de belangrijkste watergangen. De eerste gebieden zijn klaar, daar gaan we nu over op het prioriteren van de knelpunten. In de loop van 2024 moet dit concreet naar een maatregelplan komen.
--	--	---

Thema 4: Voorbereiden op extreem weer

Doel lange termijn		
<ul style="list-style-type: none"> In 2035 voldoet het watersysteem aan de gebiedsgerichte normen voor wateroverlast, getoetst aan de dan geldende klimaatstatistieken. In 2050 is ons beheergebied klimaatbestendig en waterrobuust, zodat we beter het hoofd kunnen bieden aan weersextremen. We hebben zo min mogelijk (klimaat)schade als gevolg van droogte, wateroverlast en hitte. 		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	In 2027 zijn we ten opzichte van 2019 beter voorbereid op en minder kwetsbaar voor de gevolgen van weersextremen.	Met anticiperend waterbeheer proberen we tijdig in te spelen op situaties van overlast of tekort. Voor de planperiode hebben we een breed palet aan klimaatadaptatiemaatregelen voorzien. Deze maatregelen staan beschreven in de Waterschapsuitvoeringsprogramma's (WUP). Deze zijn inmiddels voor het hele werkgebied vastgesteld en in (voorbereiding op) uitvoering.
	Inwoners zijn zich meer bewust dat klimaatverandering risico's met zich meebrengt en dat overlast niet altijd voor 100% is te voorkomen.	We werken doorlopend aan een bewustwordingscampagne. Via onder meer sociale media worden veel inwoners bereikt. De subsidieregeling 'samen vergroenen' loopt erg goed.
	In 2027 zijn al onze medewerkers klimaatbewust en is 'klimaatinclusief denken' een vanzelfsprekend thema bij ons werk.	Doorlopend wordt gewerkt aan het klimaatbewustzijn, door teamsessies en informatiebijeenkomsten. Op basis daarvan worden kennislacunes gesignaleerd en zo mogelijk opgepakt. De tweede ronde interne sessies over klimaatinclusief werken is in voorbereiding: sessies op maat over beheer en onderhoud en informatieve sessies over veranderende rivierafvoeren mede n.a.v. publicatie van de KNMI-scenario's.

Thema 5: Werken aan schoon water

Doel lange termijn		
In 2050 hebben we in al ons oppervlaktewater een goede waterkwaliteit met helder water en een gevarieerde flora en fauna.		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel

	<p>Alle oppervlaktewaterlichamen hebben in 2027 minimaal een matige biologische waterkwaliteit, waarvan 55% goed. En in de oppervlaktewaterlichamen vindt jaarlijks geen achteruitgang van de ecologische toestand plaats.</p>	<p>In 2022 zijn we gestart met de voorbereiding van het nieuwe KRW-maatregelprogramma. Daarmee liggen we op koers voor de doelen van 2027, zoals vastgelegd in ons KRW-Rivierenlandplan 3. De ecologische toestand is ten opzichte van 2022 onveranderd. We verwachten ook van andere partijen dat ze werken aan de KRW en hiervoor hun verantwoordelijkheid nemen. Halverwege de planperiode (in 2024) voeren we een KRW-evaluatie uit waarbij de effecten van alle uitgevoerde maatregelen inzichtelijk gemaakt worden.</p>
	<p>In 2027 is de chemische waterkwaliteit zodanig verbeterd dat we 25% minder normoverschrijdingen hebben ten opzichte van 2021. En er is jaarlijks geen achteruitgang te meten ten opzichte van het jaar ervoor.</p>	<p>Afgelopen jaar is het aantal normoverschrijdingen met 8% toegenomen. Het gaat om een incidentele toename van vooral prioritaire stoffen die we de komende jaren in de effectrapportage blijven volgen.</p> <p>Het KRW-doel, alle waterlichamen een goede chemische toestand, ligt overwegend buiten ons handelingsperspectief (hierbij speelt het one-out-all-out principe een rol: als één stof de norm overschrijdt, dan scoort het waterlichaam een onvoldoende). Dit ontslaat ons niet van de plicht om hier iets mee te doen. We acteren hierover actief (bestuurlijk) richting gemeenten, provincies en RWS via de landelijke overleggen en het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-west. In tweede helft 2024 volgt uit het Impulsprogramma KRW een actueel beeld van de toestand, prognose en handelingsperspectief. Daaruit volgt of het WBP-planperiode doel bereikbaar is.</p>
	<p>De waterkwaliteit in het overig water heeft minimaal dezelfde kwaliteit als het jaar daarvoor. En we hebben overlast als gevolg van een slechte waterkwaliteit zoveel mogelijk voorkomen.</p>	<p>Gemiddeld genomen is er geen sprake van achteruitgang voor ecologie. Per deelgebied kan er wel sprake zijn van positieve en negatieve ontwikkeling in vegetatie. Voor nutriënten (N/P) zien we een lichte verbetering ten opzichte van het voorgaande jaar. Overlastsituaties (zoals stankoverlast, vissterfte, blauwalg) houden we bij.</p>

Thema 6: Regionale en overige waterkeringen

Doel lange termijn		
In 2030 zijn de boezemkades op orde, conform de eisen die de provincies stellen.		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	In 2027 is 70% van de boezemkades voldoende 'sterk' volgens de provinciale eisen.	65 % van onze boezemkades voldoet aan de provinciale eisen. In overleg met provincie worden normen gewijzigd. Procedure van formele aanpassing is waarschijnlijk in Q3 2024 afgerond. Rekening houdend met de hernormering, voldoet 70,4%.

Thema 7: Natte natuur

Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	In 2027 hebben we samen met provincie en terreinbeheerders de watercondities verbeterd richting de streefdoelen in minimaal drie natuurwateren in Gelderland.	De natte natuurmaatregelen welke met de provincies zijn afgesproken zijn in voorbereiding. We lopen er tegenaan dat grondverwerving t.b.v. aanleg NVO's en EVZ's in Gelderland en Brabant moeizaam verloopt. Dit geldt in mindere mate voor Zuid-Holland. Gezien de relatief grote opgave komt doelbereik hiermee onder druk te staan. De plannen van aanpak voor de herstelmaatregelen voor een aantal Gelderse natuurwateren worden begin 2024 opgeleverd. Daarna kan de uitvoering van maatregelen ter hand worden genomen. Daarmee liggen we – samen met provincie en terreinbeheerders - op koers om de watercondities in 2027 te hebben verbeterd.

Thema 8: Recreatief medegebruik en beleving

Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	We dragen continu bij aan de beleving van het rivierengebied doordat we inwoners en recreanten kennis laten maken met het werk en de geschiedenis van het waterschap.	Als uitwerking van de AB-werkgroep zijn we gestart met de inventarisatie van ons waterschapserfgoed en het in kaart brengen van initiatieven/wensen van gebruikers van waterschapseigendommen (vooral aanvragen voor klompenpaden). Binnen communicatie wordt erfgoed en onze geschiedenis gebruikt om ons werk onder de aandacht te brengen van inwoners en recreanten.

Thema 9: Zwemwater

Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	Alle officiële zwemwaterlocaties gaan bij de jaarlijkse beoordeling niet achteruit in kwaliteitsklasse ten opzichte van de beoordeling in het voorgaande jaar. We spannen ons in om te komen tot een verbetering van een 'aanvaardbare' of 'goede' zwemwaterkwaliteit naar een 'uitstekende' zwemwaterkwaliteit.	De zwemwaterkwaliteit in het beheergebied van Waterschap Rivierenland was in 2023 in het algemeen uitstekend. 3 van de 30 locaties scoorden in de klasse aanvaardbaar. 5 van de 30 locaties scoorden in de klasse goed. De overige locaties in de klasse uitstekend. Dit is een kleine achteruitgang in vergelijking met 2022. Dit komt door incidentele bacteriële overschrijdingen van afgelopen jaar op desbetreffende locaties. Tevens is het aantal zwemlocaties gestegen van 27 naar 30, dit komt doordat verschillende locaties in twee losse deellocaties zijn opgedeeld.

Thema 10: Vaarwater

Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	We beheren de aangewezen vaarwegen zodanig dat de watergang continu in stand blijft en de scheepvaart geen belemmering ondervindt.	We voeren het vaarwegbeheer uit, conform provinciale vaarwegverordeningen op de door provincies aangewezen vaarwegen: oeveronderhoud en sluisbeheer, baggeren op vastgestelde afmetingen, bediening en beheer van sluizen en handhaving van de keur en het Binnenvaart Politie Reglement (BPR). Grondslag hiervoor zijn overeenkomsten met de verschillende provincies.
	We zorgen continu voor een vlotte en veilige doorvaart op de wateren waarvoor we aangewezen zijn als nautisch beheerder door de provincie.	We voeren het nautisch beheer uit van het scheepvaartverkeer (toezicht en handhaving) op de door de provincies aangewezen vaarwegen en enkele recreatieve vaarwegen in de Alblasserwaard.

Thema 11: Grondwater

Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	Stappen zetten naar een operationeel grondwaterbeheer dat instaat voor een duurzaam grondwatersysteem voor zowel de grondwaterkwantiteit als de grondwaterkwaliteit	De uitvoering van de stappen uit het Koers en Routeplan Grondwater ligt op schema.

Thema 12: Drinkwater

Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	Met het oog op de bescherming van drinkwaterwinningen houden we met onze werkzaamheden rekening met het voorkomen van negatieve effecten voor de drinkwatervoorziening. We zetten in op het voorkomen van nadelige effecten van drinkwaterwinningen op onze taken en doelen.	Als expert leveren wij input aan provincies en Rijkswaterstaat bij het uitzetten van beleid. Ook ondersteunen wij met kennis en informatie over het watersysteem het proces rondom de aanwijzing van nieuwe of uitbreiding van bestaande drinkwatergebieden. Met stakeholders zijn we in gesprek en zien erop toe dat de inspanningen voor drinkwaterwinningen andere doelen niet schaden. We nemen de uitvoering ter hand van maatregelen uit de uitvoeringsprogramma's van de drinkwaterdossiers ter bescherming van grond- en oppervlaktewaterkwaliteit t.b.v. de winningen. En stemmen de voortgang af met provincies resp. Rijkswaterstaat.

Grote projecten programma Watersysteem

Grote projecten	Gereed
Kadeversterking 1e tranche	2030
Boezembemaling Overwaard	2029

Kostenontwikkeling en analyse programma Watersysteem

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Rekening 2023	Vershil	V/N
Kosten	64,7	68,8	68,3	69,5	1,2	N
Opbrengsten	-2,1	-1,2	-1,0	-1,4	0,4	V
Te dekken kosten	62,6	67,6	67,3	68,1	0,7	N
Inzet best. Reserves	-0,8	0,1	0,1	0,1	0,0	V
Per saldo	61,8	67,7	67,4	68,1	0,7	N

(Bedragen € x 1 mln.)

Analyse resultaat 2023 op hoofdlijnen:

Kosten			
•	Hogere kosten elektra met name a.g.v. gestegen belastingen en netwerkkosten (t.b.v. uitbreiding netcapaciteit) en afwikkeling 2022 (s)	0,6	N
•	Hogere laboratoriumkosten AQUON 2023 a.g.v. prijs- en loonontwikkeling voor monitoring waterkwaliteit 0,2 N en baggerprogramma 0,2 N (onttrokken uit voorziening baggeren) (s)	0,4	N
•	Hogere kosten werktuigendiesel vanwege extra malen a.g.v. forse regenval in het najaar (i)	0,3	N
•	Hogere onderhoudskosten door gestegen grondstofprijzen en lonen (s)	0,2	N
•	Aanvullende advieskosten baggerprogramma a.g.v langdurig ziekte (hiertegenover staat een hogere onttrekking aan de voorziening baggeren 0,1) (i)	0,1	N
•	Aanbestedingsresultaat maaionderhoud regio Vijfheerenlanden (s)	0,1	N
•	Voordelige eindafrekening AQUON over 2022 vanwege lagere realisatie (0,2 V). Deze opbrengst is gedoteerd aan de voorziening baggeren (0,2 N) (i)	-	-
•	Lagere kosten maaionderhoud a.g.v. het niet kunnen wegzetten van werkzaamheden vanwege personeelskrapte bij aannemers (i)	0,2	V
•	Lagere onderhoudskosten beschoeiingen a.g.v. vertragingen bij aanbestedingen en beschikbaarheid aannemers (i)	0,2	V
•	Lagere kosten telecommunicatie bediening kunstwerken (s)	0,1	V
Opbrengsten			
•	Hogere onttrekking voorziening baggeren vanwege hogere advieskosten en prijsstijgingen baggerwerkzaamheden (i)	0,3	V
•	Per saldo overige opbrengsten (i)	0,1	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Totaaloverzicht investeringen programma Watersysteem

INVESTERING	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil
Bruto	25,5	36,2	30,6	5,6
Subsidies/bijdragen	-11,1	-13,3	-12,4	-0,9
Netto	14,4	22,9	18,2	4,7

(Bedragen € x 1 mln.)

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar bijlage 12 "Toelichting bruto-investeringen per programma per beheerproduct".

2.4 Programma Waterketen

Visie

Als waterschap hebben we de taak om afvalwater te zuiveren. Dat doen we om de verspreiding van ziekten te beperken en voor schoon water in onze leefomgeving. Onze ambitie is om met onze zuiveringstaak bij te dragen aan schoon water en aan het verduurzamen van de samenleving.

De mate waarin het waterschap bijdraagt aan het opwarmen van de aarde willen we verminderen. Dat doen we door de totale emissie van broeikasgassen door het waterschap in de periode tot en met 2027 met minimaal 45% te verminderen. In 2050 werken we als waterschap volledig circulair. We verspillen geen grondstoffen, water en energie en hergebruiken alles wat mogelijk is, op een zo hoogwaardig mogelijke manier. We verminderen het gebruik van primaire grondstoffen om te voorkomen dat grondstofvoorraden uitgeput raken.

Beoogd effect

Schoon water, minder uitstoot van broeikasgassen en minder gebruik van primaire grondstoffen.

Inhoud programma

Het bestuurlijke programma Waterketen omvat drie thema's: Het taakgericht thema "schoon water – waterketen" en twee programma-overstijgende thema's: "toewerken naar klimaat- en energieneutraliteit" en "toewerken naar circulariteit. De inhoud van dit programma is gebaseerd op het huidige beleid zoals onder andere is vastgesteld in het Waterbeheerprogramma 2022-2027, de visie Toekomst gericht zuiveren en de geactualiseerde strategienotitie energie voor WSRL (Energienutraal in 2030).

Thema 13: Schoon water – waterketen

Doel lange termijn		
We hebben we de taak om afvalwater te zuiveren. Dat doen we om de verspreiding van ziekten te beperken en voor schoon water in onze leefomgeving. Door de tijd heen zien we dat de maatschappij steeds hogere verwachtingen heeft bij het gezuiverde afvalwater. We gaan het afvalwater effectiever zuiveren, zodat het gezuiverde afvalwater voldoet aan de gewenste kwaliteit. Bij het uitvoeren van onze zuiveringstaak speelt duurzaamheid binnen de waterketen een steeds belangrijkere rol. Onze ambitie is om met onze zuiveringstaak bij te dragen aan het verduurzamen van de samenleving		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	In de periode 2022-2027 zorgen we er continu voor dat het ingezamelde afvalwater wordt gezuiverd en dat de kwaliteit van het gezuiverde afvalwater zodanig is dat het geen nadelige effecten heeft op de waterkwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater.	Het gezuiverde afvalwater van de rwzi's is zodanig goed dat dit niet belemmerend is voor het realiseren van de KRW-doelen van het ontvangende oppervlaktewater. Een uitzondering is rwzi Groesbeek. Daar is op de rwzi in 2023 een technologische aanpassing voorbereid om vanaf het voorjaar van 2024 de concentratie fosfor in het gezuiverde water verder te verlagen.

		<p>In Groesbeek gaan we ervaring opdoen met het aanvullend verwijderen van medicijnresten. Dat doen we als onderdeel van het nationaal versnellingsprogramma “Medicijnresten uit water”. De fullscale demo-installatie voor het verwijderen van medicijnresten is in december 2023 opgeleverd.</p> <p>Het zuiveringsproces op rwzi Dodewaard werd verstoord door bedrijfsmatige lozingen op de riolering. Ze leiden tot overschrijding van de lozingseisen en daarmee ook tot potentieel nadelige effecten op de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater. Daar zijn we op aangesproken door het bevoegd gezag. Er zijn gesprekken gevoerd met bedrijven om te stoppen met pieklozingen, dat ze lozen binnen de vergunningvoorschriften en dat ze een heffing betalen die overeenkomt met de vuillast die ze lozen. De verstoringen zijn sinds april afgenomen, maar de effluentkwaliteit was nog wel regelmatig onvoldoende. Bij rwzi Dodewaard zijn daarna korte- en langetermijnmaatregelen voorbereid om het nadelige effect van bedrijfsafvalwater te beperken. De kortetermijnmaatregelen zijn sinds eind 2023 operationeel.</p> <p>Als gevolg van een breuk (bij Beuningen) in de effluentleiding van rwzi Nijmegen is gedurende enkele weken het gezuiverde afvalwater via sloten in de polders naar de Maas afgevoerd. Ook is bij regen een deel van het ongezuiverde afvalwater direct op de Waal geloosd. Hoewel beide situaties vanuit waterkwaliteitsoogpunt onwenselijk zijn was dat in dit geval de “beste” tijdelijke oplossing.</p> <p>De laatste maanden heeft het veel geregend. Dat betekende ook een verhoogde aanvoer van rioolwater naar de rwzi's. De rwzi's zijn daar in principe op berekend (en ontworpen en gebouwd). De 29 zuiveringen hebben tijdens deze regenperiode goed gefunctioneerd, het gaf geen afwijkend beeld t.o.v. de “normale” situatie.</p>
	<p>In 2027 is duurzaam zuiveren praktisch geworden op onze rioolwaterzuiveringsinstallaties. We verkleinen de emissies die bijdragen aan het broeikas effect en verminderen het gebruik van primaire grondstoffen om uitputting van die grondstoffen te voorkomen</p>	<p>Bij de slibgistingsinstallaties van rwzi's Arnhem en Nijmegen is gewerkt aan het voorbereiden van vervangingsinvesteringen. Die gaan we combineren met aanvullende maatregelen om de emissie van broeikasgassen te reduceren. Concrete maatregelen om methaanemissies bij rwzi Arnhem te reduceren zijn gepresenteerd en besproken in de commissie waterketen van 12 september.</p>

		Bij Aquafarm is in 2015 de uitdaging aangegaan om uit afvalwater (groen)producten met een economische waarde te produceren. Fase 2 is in 2023 afgerond en de deelname van WSRL aan Aquafarm is beëindigd.
--	--	---

Thema 14: Toewerken naar klimaat- en energieneutraliteit

Doel lange termijn		
<ul style="list-style-type: none"> • We zijn in 2050 grotendeels klimaatneutraal. • De uitstoot van broeikasgassen uit de zuiveringen is in 2050 teruggebracht naar nul. • In 2050 gebruiken we voor bedrijfsauto's en ander materieel geen fossiele brandstoffen meer. • In 2030 werkt Waterschap Rivierenland energieneutraal. • Vanaf 2050 stoten we met ons werk nagenoeg geen broeikasgassen uit. 		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	<p>We verminderen de mate waarin het waterschap bijdraagt aan het opwarmen van de aarde. Dat doen we door de totale emissie van broeikasgassen door het waterschap in de periode tot en met 2027 met minimaal 45% te verminderen (ten opzichte van het peiljaar 1990).</p> <p>In lijn met het klimaatakkoord is onderdeel van onze aanpak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 2027 is de CO2-uitstoot door werk-gerelateerd verkeer (zakelijk en woon-werk) 20% minder dan in 2016. • In 2027 is de emissie van broeikasgassen door en mobiele werktuigen met tenminste 80% gereduceerd. 	<p>Het merendeel van de uitstoot van broeikasgassen bij WSRL komt vrij bij het zuiveringsproces en bij de vergisting van zuiveringsslib in onze energiefabrieken. In september zijn concrete maatregelen voorgesteld om de emissie van methaan bij de vergisting van slib bij rwzi Arnhem te reduceren.</p> <p>De emissie van lachgas uit de rwzi's wordt nader in beeld gebracht via een in 2023 gestart versnellingsprogramma lachgas van de Unie van Waterschappen. Om daar vanaf 2024 goed invulling aan te kunnen geven bij onze eigen rwzi's hebben we van het Rijk in december 2023 een subsidie ontvangen.</p> <p>Een relatief klein deel van de broeikasgassen komt vrij bij het gebruik van voertuigen, transportmiddelen en mobiele werktuigen. Het wagenpark is deels elektrisch en maakt deels gebruik van fossiele brandstoffen. Het wagenpark en het materieel wordt continu verder verduurzaamd. Deels door elektrificatie en deels door het tanken van HVO-diesel in plaats van fossiele diesel.</p>
	<p>We beperken de klimaatimpact van diensten en producten die derden leveren aan het waterschap.</p> <p>In lijn met sectorafspraken en het klimaatakkoord is onderdeel van onze aanpak:</p>	<p>De omvang van de uitstoot van broeikasgassen die veroorzaakt worden door derden is lastig te kwantificeren, maar we krijgen ze al wel beter in beeld.</p> <p>Het CDH heeft het bestuur van de Unie van Waterschappen op 31 maart het mandaat gegeven om het convenant schoon en emissieloos bouwen (SEB) te ondertekenen. Een routekaart geeft één</p>

	<ul style="list-style-type: none"> In 2027 werken we minimaal 80% klimaatneutraal bij grond-, weg- en waterbouwprojecten. In 2027 is de emissie van broeikasgassen door bouwverkeer met tenminste 80% gereduceerd. 	<p>gedeeld beeld voor overheid en marktpartijen van de wijze waarop de verduurzaming van mobiele werk-, voer- en vaartuigen in de bouw de komende jaren vorm krijgt.</p> <p>Bij de aanbesteding en uitvoering van GWW-projecten zijn we gestart met een aanpak waarbij aandacht is voor een combinatie van zowel klimaatneutrale als circulaire doelstellingen.</p>
	<p>We verminderen de klimaatimpact van de aan het waterschap geleverde energie. Dat realiseren we door in 2027 minimaal 85% van ons energiegebruik zelf duurzaam te produceren.</p>	<p>De ontwikkeling van een zevental zonprojecten voor de periode 2023-2027 is on hold gezet. De realisatie van deze projecten wordt met name belemmerd door congestieproblemen op het elektriciteitsnet. Op z'n vroegst verwachten we dat er in 2028 weer mogelijkheden zijn om productiecapaciteit op het net aan te sluiten. 85% eigen duurzame energieproductie in 2027 beschouwen we nu als een onrealistische doelstelling.</p> <p>Het relatief kleine zonneproject Groot Ammers wordt naar verwachting in 2024 gerealiseerd. Voor dat specifieke project is netcongestie niet belemmerend.</p> <p>Een verkenning naar de mogelijkheden voor zonnepanelen boven parkeerterreinen is gestart. Uitvoering van de motie "meer stappen richting energieneutraal" zal in 2024 als onderdeel van de review energiestrategie aan de orde komen.</p>

Thema 15: Toewerken naar circulariteit

Doel lange termijn		
<p>In 2050 werken we volledig circulair. We verspillen geen grondstoffen, water en energie en hergebruiken alles wat mogelijk is, op een zo hoogwaardig mogelijke manier. Afvalwater zien we als bron van energie, herbruikbaar schoon water en grondstoffen. Al onze restproducten stellen we ter beschikking voor nieuwe toepassingen. Het water dat de afvalwaterzuivering verlaat, is zo schoon dat het gebruikt kan worden binnen het gebied.</p>		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	<p>In 2027 hebben we het gebruik van primaire grondstoffen bij de operationele taakuitvoering van het waterschap met 40% verminderd om te voorkomen dat grondstofvoorraden uitgeput raken.</p>	<p>Bij het bedenken en ontwerpen van nieuwe investeringsmaatregelen al in een zo vroeg mogelijk stadium gaan nadenken hoe we het gebruik van grondstoffen kunnen voorkomen of minimaliseren. Samen met andere waterschappen zijn we een traject gestart hoe we een aantal typische waterschaps-objecten (onder andere stuwen, gemalen, rwzi's) op een meer circulaire manier kunnen ontwerpen, bouwen en beheren. Dit proces van vooruitdenken gaan we structureel borgen in de werkprocessen.</p>

	<p>In 2027 hebben we het gebruik van primaire grondstoffen door derden die diensten en producten leveren aan het waterschap verminderd.</p> <p>In lijn met sectorafspraken en het klimaatakkoord is onderdeel van deze aanpak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 2023 vragen we alle werken circulair uit bij de aanbesteding van bij grond-, weg en waterbouwprojecten. • In 2027 werken we minimaal 80% circulair bij grond-, weg en waterbouwprojecten. 	<p>Het algemeen bestuur heeft als doel gesteld dat vanaf 1 januari 2023 alle aanbestedingen van GWW-werken circulair worden uitgevraagd. Het circulair werken is in ontwikkeling. Er is in toenemende mate aandacht voor klimaatneutrale en circulaire doelstellingen in alle fasen van een GWW-project.</p> <p>Na een trage start in het begin van het jaar is bij de meeste uitvragen sprake van enige circulariteit in de uitvraag.</p>
--	--	--

Grote projecten programma Waterketen

Grote projecten	Gereed
Centralisatie Noord	2024

Kostenontwikkeling en analyse programma Waterketen

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Rekening 2023	Vershil	V/N
Kosten	66,2	67,7	67,7	69,5	1,9	N
Opbrengsten	-5,7	-5,4	-5,3	-3,3	1,9	N
Te dekken kosten	60,5	62,3	62,4	66,2	3,8	N
Inzet best. Reserves	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Per saldo	60,3	62,3	62,4	66,2	3,8	N

(Bedragen € x 1 mln.)

Analyse resultaat 2023 op hoofdlijnen:

	Kosten		
•	Lagere gasopbrengsten door daling van de gasprijzen en afname van de vraag naar groengascertificaten (i/s)	2,1	N
•	Hogere chemicaliënkosten door gestegen grondstofprijzen en schaarste op de Europese markt. Tevens toename gebruik overige chemicaliën bij Energiefabriek West, om verstopping door struvietvorming te voorkomen en fosfaat te binden (s)	1,0	N
•	Hogere onderhoudskosten door gestegen grondstofprijzen en lonen (0,6 N), meer vervangingen i.v.m. slijtage (0,3N) en vervanging zandfilters Nijmegen doorgeschoven naar 2024 i.v.m. vertraging aanbestedingsprocedure en capaciteitstekort aannemer (0,3 V) (i/s)	0,6	N
•	Per saldo hogere slibverwerkingskosten door tariefaanpassing a.g.v. hoge inflatie (0,4 N) en minder slibafzet door verbetering ontwateringsgraad en verwerking Culemborgs slib op Energiefabriek West (0,1V) (s)	0,3	N
•	Hogere laboratoriumkosten AQUON 2023 a.g.v. loon- en prijsontwikkeling (s)	0,1	N
•	Herstelkosten zonneparken Eethen en Dussen (0,1 N) welke zijn geclaimd bij de verzekering (0,1 V) (i)	-	
•	Per saldo lagere kosten elektra: enerzijds afwikkeling 2022 en anderzijds gestegen belastingen en netwerkkosten (t.b.v. uitbreiding netcapaciteit) (i/s)	0,5	V
•	Duurzaamheid innovatie en energie: lagere advieskosten door uitstel verkenningen en studies a.g.v. oplossen knelpunten in operationele taakuitvoering (i)	0,1	V
•	Hogere kapitaallasten a.g.v. hogere toegerekende rentelasten eigen vermogen i.v.m. voordelig resultaat 2022 (i)	0,2	N
•	Per saldo overige voor- en nadelen (i)	0,3	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Totaaloverzicht investeringen programma Waterketen

INVESTERING	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil
Bruto	6,4	8,8	5,8	3,0
Subsidies/bijdragen	-0,1	-0,2	-1,5	1,3
Netto	6,3	8,6	4,3	4,3

(Bedragen € x 1 mln.)

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar bijlage 12 "Toelichting bruto-investeringen per programma per beheerproduct".

2.5 Programma Wegen

Visie

In het gebied van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden is Waterschap Rivierenland verantwoordelijk voor het onderhoud van wegen, fietspaden en wandelpaden buiten de bebouwde kom. Verkeersveiligheid (met name de kwetsbare verkeersdeelnemers) heeft daarbij onze nadrukkelijke aandacht.

Beoogd effect

Veilige wegen voor een goede bereikbaarheid.

Inhoud programma

Het is belangrijk dat mensen op een veilige manier kunnen reizen van a naar b. We streven ernaar om ongevallen te voorkomen door pro-actief belangrijke risico's op onveiligheid aan te pakken. Dat doen we door infrastructurele maatregelen te nemen, maar ook door het gedrag van de weggebruiker positief te stimuleren. Daarnaast willen zorgen voor een bereikbare regio waarbij aandacht is voor zowel de economische aspecten als de leefbaarheid. De focus ligt op duurzame mobiliteit om hiermee bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen.

We blijven ons regionaal inzetten voor een goede afstemming en samenwerking rondom mobiliteit. Wegen, fietspaden en wandelpaden eindigen niet bij een gemeentelijke of provinciale grens. Ook ontwikkelen andere wegbeheerders plannen die van invloed zijn op onze wegen. Tenslotte zoeken we actief het contact met bewoners, bedrijven en belangpartijen bij het inrichten van onze wegen. Zij zijn (dagelijkse) gebruikers en hebben kennis en kunde die we kunnen gebruiken voor een veilige weg en een goede bereikbaarheid.

In 2022 heeft het Algemeen Bestuur het nieuwe Beheerplan Wegen vastgesteld. Het programma Wegen komt overeen met dit kaderstellende en richtinggevende plan. Voor het wegbeheer zijn twee strategische doelen van belang en als zodanig geformuleerd voor de lange termijn. De wegen maken natuurlijk onderdeel uit van de fysieke leefomgeving waarin zes maatschappelijke thema's belangrijk zijn, namelijk: veiligheid/bereikbaarheid, gezondheid/leefbaarheid, klimaat- en energieneutraliteit, circulariteit/duurzaamheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit. De planperioledoelen werken hierin door. Sommige planperioledoelen beïnvloeden meerdere thema's zoals het kwaliteitsniveau van het wegenareaal ten aanzien van veiligheid/bereikbaarheid, klimaat- en energieneutraliteit en circulariteit/duurzaamheid.

Thema 16: Streven naar een veilige weg

Doel lange termijn			
Het waterschap streeft naar een optimale verkeersveiligheid en een verkeersveilig gedrag. Er wordt gestreefd naar 0 verkeersslachtoffers in 2050 en een halvering in 2030 in aansluiting op de regionale slogan 'maak een punt van 0 verkeersslachtoffers'. We sluiten aan bij de landelijke doelstelling voor ongevallen.			
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel	
	Het handhaven van het huidige kwaliteitsniveau zijnde een evenwichtig wegenareaal waarbij	Goed tot zeer goed	80%
		Matig	14,3%
		Slecht	1,9%

	<p>geen kapitaalsvernietiging optreedt.</p> <p>Evenwichtig wegenareaal op basis van kwaliteitsbeoordeling</p> <p>Zeer goed 20%</p> <p>Goed 46%</p> <p>Matig 20 %</p> <p>Slecht 14%</p> <p>Zeer slecht 0%</p>	<p>Zeer slecht</p>	<p>3,8%</p> <p>Peildatum 2023</p>
	<p>Het handhaven van het huidige kwaliteitsniveau van de kunstwerken.</p>	<p>De vervanging van een kunstwerk in Leerdam is in voorbereiding. Groot onderhoud van brug bij de Peursumse Vliet is (nagenoeg) uitgevoerd.</p>	
	<p>Veilige verkeersdeelname van kwetsbare verkeersdeelnemers (met name fietsers en voetgangers). Langzaam verkeer heeft positieve effecten op de kwaliteit van de leefomgeving, de bereikbaarheid van voorzieningen en de gezondheid van mensen.</p>	<p>De voorbereidingen voor verbreding van een fietspad in Leerdam zijn in volle gang.</p>	
	<p>We willen continu samenwerken met andere overheden, direct omwonenden en belangengroepen. Verkeersmaatregelen grijpen namelijk in op de directe omgeving en op andere wegen.</p>	<p>We hebben intensief overleg gevoerd met belanghebbenden (gemeente, hulpdiensten, bewoners, tuindersvereniging) over het ontwerp van een wegaanpassing in Nieuw-Lekkerland.</p>	
	<p>We onderhouden continu de bermen om de veiligheid en goede doorstroming op de weg te waarborgen .</p>	<p>Het verharderen van wegbermen in Zijderveld is uitgevoerd</p>	
	<p>We voeren gladheidsbestrijding uit tijdens de winterperiode.</p>	<p>17x preventief en 5x curatief</p>	
	<p>We streven continu naar veilige landbouwroutes voor alle verkeer, omdat in het beheergebied veel wegen zijn met landbouwverkeer</p>	<p>We zijn in overleg met provincie Zuid-Holland over landbouwroutes</p>	

Thema 17: Streven naar samenhang tussen ruimte, leefbaarheid, economie en natuur

<p>Doel lange termijn</p>
<p>Gebruik van de wegen in overeenstemming met de categorisering, passend binnen de regionale en subregionale routenetwerken en ruimtelijke ontwikkelingen. We kiezen daarbij voor duurzame, milieuvriendelijke biodiverse, ecologische en robuuste oplossingen.</p>

Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	We volgen continu ruimtelijke ontwikkelingen in het beheergebied. Elke ontwikkeling heeft namelijk effect op de wegenstructuur in verband met verkeersgeneratie, type voertuigen en parkeren.	We hebben overleg over enkele nieuwbouwlocaties in de gemeenten Vijfheerenlanden, Molenlanden en Hardinxveld-Giessendam
	Bijdragen aan het nieuwe regionale verkeers- en milieumodel (RVMK).	Het nieuwe regionale verkeersmodel is gereed
	We werken continu samen met andere wegbeheerders voor een robuust en optimaal verkeerssysteem.	We zijn in overleg met provincie Zuid-Holland over landbouwroutes
	Continu duurzaamheid toepassen bij wegwerkzaamheden.	We hebben laag temperatuur asfalt toegepast
	De overlast van ingravingen zo kort mogelijk houden. Ingravingen kabels en leidingen onder de weg zijn belangrijk voor de leefbaarheid, maar kunnen ook overlast geven in de directe omgeving.	In het najaar zijn sleuven in de weg hersteld in Giessenburg
	Bij het afgeven van ontheffingen voor zwaardere voertuigen wordt altijd een afweging gemaakt tussen enerzijds economie en logistiek en anderzijds leefbaarheid en veiligheid.0 Voor het aan- en afvoeren van goederen rijden in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden vrachtwagens over soms kleine/smalle wegen op een slappe ondergrond. Er geldt op een aantal wegen daarom een verbod op voertuigen zwaarder dan 15t.	In overleg met de provincie Zuid-Holland hebben we zwaar verkeer op een 15t-weg t.b.v. van (weg)werkzaamheden anders gerouteerd
	We willen bijdragen en zorgen voor natuur en landschap en ecologie. Bij maatregelen voor natuurlijk sturen kiezen we voor duurzaam, veilig en streekeigen beplanting.	We hebben herplant uitgevoerd met streekgebonden en diverse soorten planten en bomen in Giessenburg

Kostenontwikkeling en analyse programma Wegen

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Rekening 2023	Verschil	V/N
Kosten	9,6	10,0	10,2	10,9	0,8	N
Opbrengsten	-3,2	-3,1	-3,1	-3,4	0,3	V
Te dekken kosten	6,4	6,9	7,0	7,5	0,5	N
Inzet best. Reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Per saldo	6,4	6,9	7,0	7,5	0,5	N

(Bedragen € x 1 mln.)

Verklaring resultaat 2023 op hoofdlijnen:

	Kosten		
•	Hogere kosten onderhoud wegen en wegbermen als gevolg van loon- en prijsstijgingen (s)	0,2	N
•	Hogere kosten gladheidsbestrijding wegen a.g.v. groter aantal strooiacties dan verwacht (i)	0,2	N
•	Aanbestedingsresultaat maaionderhoud regio Vijfheerenlanden (s)	0,2	N
•	Opruimen bomen en takken n.a.v. stormschade (i)	0,1	N
•	Per saldo overige kosten	0,1	N
	Opbrengsten		
•	Hogere vergoeding vanuit inliggende gemeenten voor onderhoud wegen door hogere indexering (s)	0,2	V
•	Per saldo overige opbrengsten	0,1	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Totaaloverzicht investeringen programma Wegen

INVESTERING	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil
Bruto	1,6	3,5	2,5	1,0
Subsidies/bijdragen	-1,6	-3,5	-2,5	-1,0
Netto	0,0	0,0	0,0	0,0

(Bedragen € x 1 mln.)

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar bijlage 12 "Toelichting bruto-investeringen per programma per beheerproduct".

2.6 Programma Middelen

Visie

In het (vorige) bestuursakkoord 'Door water verbonden' is op hoofdlijnen vastgelegd welke ambitie het waterschap heeft en welke koers het wil varen in de bestuursperiode 2019 tot en met 2023. Het bestuur koos in dat bestuursakkoord expliciet voor vernieuwen. Daarnaast is aandacht gevraagd voor de digitale transformatie die meer betekent dan 'digitalisering' en ervoor gaat zorgen dat onze manier van werken fundamenteel zal gaan veranderen. Dat betekent dat we ons daarop moeten voorbereiden. Een andere belangrijke ontwikkeling betrof de Omgevingswet die op 1 januari 2024 in werking is getreden. Deze wet vraagt van ons om ons echt klantgedreven te gaan gedragen. Door regelgeving, vergunningverlening en handhaving komt het waterschap dichtbij voor burgers en andere belanghebbenden. Daar is een klantgerichte benadering in het bijzonder van belang. In dit verband is ook participatie een onderdeel van het bestuursakkoord.

Beoogd effect

Een professionele organisatie gericht op doelmatig, doeltreffend en rechtmatig uitvoeren van de kerntaken van het waterschap

Inhoud programma

Het programma Middelen betreft zes thema's:

- Bestuurlijke vernieuwing
- Digitale transformatie
- Omgevingswet
- Participatie
- Vergunningverlening, Toezicht, Handhaving
- Samenwerken als deskundige en omgevingsbewuste partner

Bestuurlijke vernieuwing

Binnen het waterschap werken we vanuit een breed gedragen bestuursakkoord. Het werken in gemeenschappelijkheid zien we als meerwaarde. Het algemeen bestuur kiest voor een heldere kaderstellende en controlerende rol met oog voor de belangen van mens en dier, ondernemers en overige stakeholders.

We werken vanuit een open houding, waarbij luisteren naar en openstellen voor elkaars afwegingen de basis is. Hierbij is verbinden de leidende term: werken aan een cultuur van verbinden. Verbinden met elkaar, met de gebieden en met het dagelijks bestuur, dat de breed gedragen wensen herkent en vertaalt naar beleid. Zowel algemeen bestuur als dagelijks bestuur zijn zichtbaar in de gebieden door contact met bewoners en andere belanghebbenden. Daarbij legt het bestuur de verbinding onderling en met de ambtelijke organisatie van het waterschap. Het bestuur ontvangt, geeft door en agendaert. Vertrouwen is het kernwoord om te kunnen ontvangen, door te geven, en te agenderen bij het dagelijks bestuur. Hier past geen cliëntelisme, wel een nieuwsgierige en creatieve "handen uit de mouwen" houding.

Het dagelijks bestuur staat ten dienste van het algemeen bestuur, waarbij zij de ruimte heeft om binnen de vastgestelde kaders slagvaardig te handelen en waar kaders ontbreken, deze te agenderen. Dit geschiedt op basis van wederzijds vertrouwen, waarbij de inhoudelijke argumenten

vertrekpunt zijn. Het dagelijks bestuur zoekt actief de verbinding met het algemeen bestuur om de kaderstellende en controlerende rol te faciliteren. Het “Overleg fractievoorzitters-dijkgraaf” neemt besluiten over zaken met betrekking tot het functioneren van het algemeen bestuur; de jaarkalender met betrekking tot strategische onderwerpen, de voorbereiding van themabijeenkomsten, het bewaken van de actieve informatieplicht aan het algemeen bestuur, het kiezen van grote onderwerpen die zich lenen voor het werken volgens nieuwe werkvormen zoals het ‘werkatelier’, de benoeming en het ontslag van commissieleden uit het algemeen bestuur, de voordracht van burgerleden in de commissies en de evaluatie van de vernieuwing van het bestuur. De voorzitters van de commissies hebben, in samenspraak met de voorzitter van het algemeen bestuur, een belangrijke rol in het voorbereiden van vergaderingen van commissies en het algemeen bestuur.

Het dagelijks bestuur fungeert als ambassadeur van het waterschap namens het gehele algemeen bestuur. Oog voor (deel)belangen, draagvlak, actief luisteren en communiceren zijn hierbij de uitgangspunten. Zij treedt op als netwerkende verbinder, binnen en buiten het waterschap. Het dagelijks bestuur maakt bij belangrijke thema’s al in de beeldvormende fase de verbinding met het algemeen bestuur. Het zijn belangrijke, eerste stappen, met experimenteren in het vernieuwen van het bestuur.

Integriteit is een regelmatig terugkerend onderwerp van gesprek, zodat bestuurders hun houding met elkaar blijven afstemmen. Het algemeen bestuur speelt een rol bij het jaarlijks evaluatief overleg over omgangsvormen en rolneming van de leden van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur. Het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur zijn tezamen verantwoordelijk om te werken aan een waterschap dat op de toekomst is voorbereid en kan worden doorgegeven aan de generaties na ons.

Digitale transformatie

Waterschap Rivierenland is volop bezig met de digitalisering en het slimmer inrichten van bedrijfsprocessen met nieuwe digitale technologieën, hiermee zijn we ons aan het voorbereiden op de uitdagingen die de digitalisering van de maatschappij met zich meebrengt. Zo raken bedrijfsprocessen steeds meer verweven met geautomatiseerde oplossingen, worden er steeds meer eisen gesteld aan digitalisering vanuit wet- en regelgeving (denk hierbij bijvoorbeeld aan de Omgevingswet of de zorgplicht), komen de ontwikkelingen op het gebied van IT steeds sneller op ons af en moeten we resoluut bestand zijn tegen alle kwetsbaarheden die de continuïteit van onze bedrijfsvoering in gevaar brengt.

Ook zien we dat nieuwe technologieën het mogelijk maken om ons werk anders in te richten waarbij de burgers en bedrijven steeds meer centraal komt te staan in ons werk. Burgerparticipatie bij dijkverzwaringstrajecten zijn hierbij een voorbeeld evenals de gevolgen van de omgevingswet. Bij dit alles komt data van onze organisatie steeds meer centraal te staan. Niet alleen de data die nodig is voor onze reguliere processen maar ook grote eigen en externe databronnen die we door middel van nieuwe technologieën zoals kunstmatige intelligentie, machine learning en data-analytics, kunnen gaan inzetten om veel meer proactief risico gestuurd te werken zoals bijvoorbeeld het proactief onderhoud aan onze installaties waardoor we efficiënter met onze mensen en middelen om kunnen gaan. Robottechnologie zal steeds meer zijn intrede gaan krijgen. Al met al kan worden geconstateerd dat de ontwikkelingen in de Informatievoorziening/ Informatietechnologie steeds strategischer worden waardoor er steeds meer vanuit een integrale visie ontwikkeld zal gaan worden.

Hierbij is het van groot belang dat de basis op orde moet zijn om uiteindelijk de digitale transformatie op een goede manier uit te voeren. De basis op orde heeft te maken met data – zowel de data in databases als de data in onze mappenstructuren zoals rapporten en excel-sheets -, de technologie, de organisatie van de informatievoorziening (professionalisering, regie), maar ook met

outsourcing die een belangrijke randvoorwaarde gaat zijn om onze kwetsbaarheden te minimaliseren en onze flexibiliteit te vergroten.

Onderwerpen die vanuit een bestuurlijk perspectief van belang zijn in deze digitale transformatie zijn de digitale dienstverlening aan burgers en bedrijven, het vormgeven van de integrale regie en onze kernprocessen raakt, de crisisbeheersing en het verhogen van doelmatigheid en transparantie. Verbinden, werken in ketens en gebiedsgericht zijn hierbij van groot belang. Hier doorheen speelt ook nog eens de uitstroom van de babyboom-generatie (50 % van onze medewerkers tot 2030); het inzetten van algoritmen en (software) robots zou weleens een uitkomst kunnen zijn in de steeds krappere arbeidsmarkt om onze taken nog te kunnen uitvoeren. De digitale transformatie gaat ons hierbij op velerlei terreinen helpen om ons voor te bereiden op de toekomst.

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet ingegaan. De wet heeft onder andere als uitgangspunt dat decentrale overheden hun regels over de fysieke leefomgeving bijeenbrengen in één gebiedsdekkende regeling. Voor de waterschappen is het instrument hiervoor de waterschapsverordening. In 2022 is de waterschapsverordening vastgesteld. De verordening (en toepasbare regels) zijn ontwikkeld volgens de digitale standaarden die nodig zijn voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

Naast de technische omzetting gelden er ook andere uitgangspunten onder de Omgevingswet. Bijvoorbeeld dat de huidige praktijk rond aanvragen (te duiden als 'nee, tenzij') moet veranderen naar 'ja, mits'. Niet langer staat controleren en toetsen voorop, maar meer regisseren en faciliteren. Met dit uitgangspunt moeten maatschappelijke doelstellingen makkelijker gerealiseerd worden.

Participatie

Waterschap Rivierenland werkt vanzelfsprekend samen met inwoners, medeoverheden en andere stakeholders bij de uitvoering van haar taken. Daar waar inwoners, ondernemers of andere stakeholders zelf taken kunnen oppakken, wil Waterschap Rivierenland dat stimuleren en het zelforganiserend vermogen vooral aanboren.

Bij de ontwikkeling van plannen van het waterschap werken we samen met partners om meekoppelkansen, binnen duidelijke (financiële) kaders met een heldere rolverdeling en vanuit een Watervisie voor de lange termijn, te verzilveren. De afspraken in het bestuursakkoord en evaluatie van de huidige participatiepraktijk zijn in 2021 vertaald naar een geactualiseerd participatiebeleid.

Vergunningen, Toezicht en Handhaving

VTH is nodig voor het beschermen en beheren van watersysteem, keringen en waterkwaliteit. Afhandeling van aanvragen en meldingen binnen de wettelijke termijn is het uitgangspunt, waarbij de kosten van vergunningverlening grotendeels (75%) worden gedekt door legesopbrengsten.

De afgelopen jaren is er veel bereikt op het gebied van verminderen van regeldruk. Reeds 70% van het aantal te verwerken zaken kan snel, eenvoudig en kosteloos als melding worden afgehandeld. Dit niveau zal minimaal worden vastgehouden. Deze bestuursperiode zal het werken in de geest van de Omgevingswet nader vorm krijgen. Deze wet heeft grote impact op het waterschap, met name voor planvorming, vergunningen, toezicht en handhaving. Naast toetsend en controlerend verbreedt accent het naar faciliterend en adviserend. Hiermee krijgt afstemming met burgers en bedrijven en samenwerking met medeoverheden een belangrijker rol.

Ook de digitale transitie heeft veel invloed. VTH kan hiermee gericht inzetten en pro-actiever handelen, waarmee herstel achteraf voorkomen wordt en het aantal bestuursrechtelijke en strafrechtelijke zaken beperkt blijft. Daarnaast wordt steeds meer ingezet op samenwerking met medeoverheden, maar ook met veel-aanvrager teneinde de maatschappelijke belangen te dienen.

Samenwerken als deskundige en omgevingsbewuste partner

De samenleving verandert en de rol van de overheid verandert mee. Naast Rijk, provincies en gemeenten geldt dit ook voor het waterschap. Grote maatschappelijke ontwikkelingen, zoals klimaatverandering, circulariteit, nationale woonagenda, transitie in de landbouw, opgaven voor biodiversiteit en de Omgevingswet vragen van ons een meer gezamenlijke aanpak van de opgaven en uitdagingen. Hierbij werken de verschillende overheden als één overheid samen. Niet alleen als organisator, maar ook als één van de deelnemers. Inwoners en partners vragen om een ander type overheid. Een overheid die in gesprek is met inwoners en stakeholders en de gevraagde diensten snel levert. En een overheid die als partner optreedt in de ontwikkeling van de openbare ruimte. We geven deze rol vorm in een wendbare organisatie. De Omgevingswet geeft een extra impuls om de beweging te maken naar een meer omgevingsbewuste overheid en gebiedspartner.

Thema 18: Bestuurlijke vernieuwing

Doel lange termijn		
Modern waterschapsbestuur		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	Eigenaarschap van bestuurlijke kaders	
	Verbinding Algemeen en Dagelijks Bestuur	

Thema 19: Digitale transformatie

Doel lange termijn		
<ul style="list-style-type: none"> Betrouwbare, wendbare, richtinggevende en veilige informatievoorziening. Een moderne datagedreven organisatie die de dienstverlening aan burgers en bedrijven centraal stelt. 		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	Basis op orde: Data. Eind 2023 gereed.	De programmasetting is eind 2023 geëindigd. De organisatorische herinrichting van het integraal datamanagement is opgepakt door de lijn. Ook de doorontwikkeling van de geografische databasis zal via de lijn verder worden opgepakt.
	Basis op orde: Professionalisering, regie en outsourcing. Eind 2023 gereed.	De programmasturing is eind 2023 beëindigd. De outsourcing heeft in 2022 succesvol plaatsgevonden. In 2023 zijn processen verder ingeregeld en beschreven. Er wordt door de lijn regie gevoerd op de

		outsourcingspartner. Enkele restprojecten worden in de lijnorganisatie opgepakt.
	Informatiebeveiliging op orde. 2025 gereed.	De cyberdreiging blijft onverkort van kracht en zal alleen maar toenemen. Er wordt veel effort gezet om te voldoen aan de BIO en de CSIR baselines voor respectievelijk de kantoorautomatisering en de procesautomatisering. Focus op deze projecten houden heeft de voortdurende aandacht van het management.
	Doorontwikkelen dienstverlening aan burgers en bedrijven. 2026 gereed.	De insteek dit programma is om te voldoen aan de minimale eisen vanuit de 10 wetten. De impact van de diverse wetten is onderzocht. Met name de wet Open Overheid heeft een grote impact op ons waterschap. Dit raakt meerdere afdelingen en het zal ook veel extra werk met zich meebrengen alsmede procesveranderingen om proactief documenten in de openbaarheid te brengen. Hoewel het programma nog op schema loopt is extra managementaandacht vereist.
	Realisatie concept van Integrale Regie. 2025 gereed. Vanaf 2024 met name een organisatieverandering	De ontwikkelde visie op de informatievoorziening vormt de leidraad naar de toekomst. Hier is een roadmap op ontwikkeld met globaal 3 fasen. Vanaf 2024 is het met name een organisatieverandering. De aspecten met een i-component vinden inmiddels plaats in andere programma's (slim peilbeheer/BOS + IPA 2.0/slim sturen in de waterketen)
	Proactief ondersteunen van Crisisbeheersing. 2025 gereed. De vorming van één eenheid 3CE heeft in 2023 plaatsgevonden.	Uitvoering van plannen ligt op schema via 3CE dat vanaf 1-1-23 actief is. De i-component vanaf 2024 heeft geen prominente rol behalve het gebruik van de bestaande middelen.
	Verhogen doelmatigheid en transparantie. 2025 gereed.	Dit onderdeel is gericht op digitaal duurzaam samenwerken en ontsluiten van gegevens. De introductie van MS365 heeft veel impact op de staande organisatie als de projectbemensing. Dit jaar is het jaar van het opschonen van mappenstructuren en de overgang naar de cloud. Inmiddels is gebleken dat de transitie naar de cloud erg complex is vanwege de bestaande uitgangssituatie. Er is meer effort nodig dan gepland om dit programma succesvol te kunnen afronden.

Thema 20: Omgevingswet

Doel lange termijn		
Waterschap Rivierenland werkt in 2025 naar 'de geest' van de Omgevingswet. We maken werk van participatie, hebben een gebruiksvriendelijk digitaal loket en worden boven gemiddeld positief gewaardeerd door onze burgers en bedrijven.		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel

	In 2024 hebben we een waterschapsverordening, in 'de geest' van de Omgevingswet. Deze is doelgericht, in lijn met onze beleidsambities, zonodig afgestemd op de regelgeving van ketenpartners en toepasbaar gemaakt.	De Omgevingswet is vanaf 1 januari 2024 in werking. We zijn van start met een waterschapsverordening die toepasbaar is gemaakt. Na inwerkingtreding wordt de verordening stapsgewijs beleidsrijk gemaakt en waar mogelijk en gewenst doelgericht.
	In 2024 hebben we een gebruiksvriendelijk digitaal loket dat boven gemiddeld wordt gewaardeerd door onze burgers en bedrijven (7 of hoger)	Vanaf 1 januari 2024 werken we met een digitaal Omgevingsloket (het DSO). De komende periode werken we aan het verder gebruiksvriendelijk maken van het loket en wordt de functionaliteit van het DSO geleidelijk uitgebreid.
	In 2024 is onze dienstverlening klant gedreven. Zodanig dat de burgers en bedrijven het onderling contact via al onze kanalen (post, telefoon, internet) boven gemiddeld positief (7 of hoger) beoordeelt.	Er wordt toegewerkt naar de implementatie van een klantcontactcentrum. Daarbij kijken we (op termijn) ook naar het (structureel) meten van de klanttevredenheid.
	Tijdig voordat de eerste onteigeningsbesluiten door het AB worden genomen in 2023 is de implementatie zowel bestuurlijk als ambtelijk voltooid.	De Omgevingswet is vanaf 1 januari 2024 in werking. In voorbereiding hierop is een nieuwe onteigeningsprocedure ingericht en zijn bestuurders uitgebreid geïnformeerd op een thema-avond. In 2024 hebben bestuurders nog de mogelijkheid een verdiepende cursus hiervoor te volgen.

Thema 21: Participatie

Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	In 2022 willen we uitvoering geven aan bewonersparticipatie conform de Omgevingswet.	Dit doel is in 2022 grotendeels gerealiseerd. In 2021 is een participatiebeleid vastgesteld dat in lijn is met de Omgevingswet. Als gevolg van uitstel van de Omgevingswet zijn in 2022 en 2023 de laatste punten van dit beleid geïmplementeerd. Er vindt een jaarlijkse evaluatie plaats van beleid en praktijk op het gebied van participatie.
	In 2025 willen we als functionele overheid een optimale netwerkpartner zijn bij de realisatie van wateropgaven en daarbij ruimte bieden aan initiatieven van derden.	Vanaf 2023 worden trainingen georganiseerd met het doel om medewerkers beter in staat te stellen uitwerking te geven aan bewonersparticipatie. Het beleid is geïmplementeerd. Er zijn trainingen en instrumenten voor medewerkers. We gaan in de praktijk (nog meer) aan de slag met participatie en dat geeft medewerkers en de organisatie als geheel de gelegenheid om zich verder te ontwikkelen als optimale netwerkpartner.

Thema 22: Vergunningverlening, toezicht en handhaving

Doel lange termijn		
<ul style="list-style-type: none"> • Administratieve lastenverlichting voor burgers en bedrijven • Klantgerichte vergunningverlening • Naleefgedrag van regelgeving door handhaving 		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	Passende regels <ul style="list-style-type: none"> • Leefomgeving komt centraal te staan in de regels • In 2023 zijn knelpunten in de regels herzien • In 2026 zijn alle regels geëvalueerd en vereenvoudigd 	Onder de Omgevingswet staat de leefomgeving centraal. De waterschapsverordening (WSV) is aangepast aan de vereisten uit de Omgevingswet en per 1 januari van kracht. In 2024 e.v. wordt de WSV doorontwikkeld en beleidsrijk aangepast. PvA werkvoorraad Door oplopend aantal meldingen en aanvragen van >30% in 2020, 2021 en 2022 zijn werkvoorraad en doorlooptijden opgelopen. O.b.v. een Plan van Aanpak worden deze teruggebracht. Er is gestaag vooruitgang geboekt, maar onder invloed van de inwerkingtreding Omgevingswet is het aanbod weer opgelopen en stagneert de vooruitgang. Verwacht wordt dat deze vertraging in Q1 wordt ingelopen. Inmiddels wordt 70% van alle zaken binnen de gewenste termijn verwerkt.
	Innovatie en digitalisering <ul style="list-style-type: none"> • Schouw is vanaf 2023 volledig digitaal • Omslag van controleren achteraf naar continu inzicht. • Proactief en realtime handelen bij gebiedsontwikkeling door gebruik van veranderdetectie. • Regulering is gekoppeld aan werkingsgebieden in het DSO 	<ul style="list-style-type: none"> • Pilots gerealiseerd, doorontwikkeling nodig. Volledig digitaal is nog niet realiseerbaar. • Continu proces, werken o.b.v. big data, meer adviserend en minder controlerend, in de 'geest van de Omgevingswet'. • Pilots uitgevoerd, doorontwikkeling is nodig, in afstemming met alle waterschappen o.l.v. Het Waterschapshuis. <ul style="list-style-type: none"> • Gereed
	Versterken samenwerking <ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking met omgevingsdiensten is versterkt • Samenwerking uitbreiden met ketenpartners • In 2023 is geïnventariseerd of gemeenschappelijk VTH-beleid Unie van Waterschappen mogelijk is 	<ul style="list-style-type: none"> • Met de voor WSRL belangrijkste 3 omgevingsdiensten zijn overeenkomsten. Andere volgen. • Lopend traject. Onder de Omgevingswet ervaring opdoen. • Is afgestemd met de UvW. Er wordt vanuit de UvW geen initiatief genomen voor generiek beleid, wel op onderdelen (als uniformiteit in begrippen WSV).

Thema 23: Samenwerken als deskundige en omgevingsbewuste partner

Doel lange termijn		
<ul style="list-style-type: none"> • De Omgevingswet zorgt ervoor dat in een gebied de maatschappelijke vraagstukken en kansen steeds meer in samenhang worden bekeken en aangepakt. Hierbij werken verschillende overheden als één overheid samen. • Bij de uitvoering van onze taken maken we gebruik van onze gebiedskennis en houden we rekening met brede maatschappelijke opgaven en lokale uitdagingen. • Met kennis van het watersysteem en het gebied schuiven we vroegtijdig aan als deskundige waterpartner. Samen voeren we een integraal gesprek over ruimtelijke ontwikkelingen in relatie tot het waterbeheer. 		
Oordeel	Doel planperiode	Toelichting oordeel
	In 2027 zijn de procedures voor de burger eenvoudiger/ simpeler/ transparanter t.o.v. 2021. Daarvoor werken we continu samen met gemeenten en provincies als één overheid.	Zie thema 20 Omgevingswet
	In 2027 zitten we bij 100% van de advisering over complexe ruimtelijke ontwikkelingen als deskundige waterpartner vroegtijdig aan tafel.	Via de organisatieontwikkeling Horizon 2025 werken we aan de omgevingsgerichtheid en de klantgerichtheid van de organisatie. Dit is nog in ontwikkeling.
	In 2025 weten onze 1e aanspreekpunten buiten wat er in hun omgeving speelt, zijn zij zichtbaar en toegankelijk en worden ze door die omgeving gewaardeerd.	Via de organisatieontwikkeling Horizon 2025 werken we aan de omgevingsgerichtheid en de klantgerichtheid van de organisatie. Dit is nog in ontwikkeling.
	In 2025 betrekken we belanghebbenden bij onze werkzaamheden en participeren we in werkzaamheden van derden.	Zie thema 21 Participatie.
	In 2027 zien we samenwerking met partijen primair vanuit de integrale opgaven waarbij samenwerken met andere partijen eerder regel dan uitzondering zijn.	Via de organisatieontwikkeling Horizon 2025 werken we aan de omgevingsgerichtheid en de klantgerichtheid van de organisatie. Dit is nog in ontwikkeling.

Grote projecten programma Middelen

Grote projecten	Gereed
Elektrificatie & renovatie JU-Smitgemaal, incl inrichten bezoekerscentrum	Elektrificatie & renovatie 2024 Bezoekerscentrum (ntb)
Digitale transformatie	2026

Kostenontwikkeling en analyse programma Middelen

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Rekening 2023	Verschil	V/N
Kosten	57,1	58,8	59,4	58,8	0,6	V
Opbrengsten	-6,1	-4,0	-3,8	-4,3	0,4	V
Te dekken kosten	51,0	54,8	55,6	54,5	1,0	V
Inzet best. Reserves	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,1	V
Per saldo	51,0	54,8	55,6	54,4	1,2	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Verklaring resultaat 2023 op hoofdlijnen:

	Kosten		
•	Calamiteit beschadigde effluentleiding RWZI Nijmegen-Weurt (i)	0,8	N
•	Toename licenties applicaties (deels tijdelijke overlap licenties ivm nog lopende verplichtingen)	0,5	N
•	Procesoptimalisatie/standaardisatie automatisering (0,7 N i) minus daaruit behaalde besparingen (0,4 V s)	0,3	N
•	Kosten hoogwaterperiode winter 2022-2023 (i)	0,2	N
•	Aanvullende kosten arbodienst (0,1 N) en prijsstijging licentiekosten personeelssysteem (0,1 N) (s)	0,2	N
•	Illegale dumping (veroorzaker onbekend) (i)	0,1	N
•	Eindafrekening bijdrage HWH 2022 (0,3 V) en verwacht voordeel eindafrekening 2023 (0,4 V) (i)	0,7	V
•	Personeelsbeleid: vrijval budget vervanging langdurig zieken en lagere centrale scholingskosten (i/s)	0,5	V
•	Eindafrekening bijdrage BSR 2022 (0,3 V) en niet starten onderzoek naar leegstand bedrijven (0,2 V) (i)	0,5	V
•	Vrijval voorziening voormalig personeel (0,3 V) / aanvullende kosten voormalig bestuur (0,1 N) (i)	0,2	V
•	Datamanagement: Minder kosten bijhouden Basisregistraties door jaarlijkse fluctuaties) en minder advieskosten (i)	0,2	V
•	Lagere kosten golfbaan Spijk door minder benodigde monitoringskosten (i)	0,1	V
•	Personeels- afdelingskosten	0,1	N
•	Lagere kapitaallasten a.g.v. lagere projectrealisatie 2022 (i)	0,5	V
•	Overige kleine voor- en nadelen per saldo	0,1	V
	Opbrengsten		
•	Lagere opbrengst overhead externe uren HWBP i.v.m. afschaffen landelijke regeling (s)	0,1	N
•	Hogere opbrengst verkoop overtollige gronden (i/s)	0,4	V
•	Hogere legesopbrengsten door meer verleende vergunningen (vnl. in de laatste maanden van 2023) (i)	0,1	V
•	Inzet bestemmingsreserve		
•	Onttrekking bestemmingsreserve wegwerken achterstanden bedrijfsvoering	0,1	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Totaaloverzicht investeringen programma Middelen

INVESTERING	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil
Bruto	3,5	12,0	7,6	4,4
Subsidies/bijdragen	-0,7	-0,1	-0,7	0,6
Netto	2,8	11,9	6,9	5,0

(Bedragen € x 1 mln.)

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar bijlage 12 "Toelichting bruto-investeringen per programma per beheerproduct".

2.7 Dekkings- en financieringsmiddelen

In de jaarrekening van waterschap Rivierenland zijn diverse posten opgenomen, die vooral bedoeld zijn voor de financiering van het waterschap. Hieronder volgt een overzicht van de posten:

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Rekening 2023	Verschil	V/N
Kosten	0,8	1,8	1,4	1,1	0,3	V
Opbrengsten	1,2	1,3	1,3	-8,8	10,1	V
Te dekken kosten	2,0	3,1	2,7	-7,7	10,4	V
Inzet best. Reserves	-0,4	-0,2	-0,2	-0,2	0,0	
Per saldo	1,6	2,9	2,5	-8,0	10,4	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Analyse resultaat 2023 op hoofdlijnen:

	Kosten		
•	Waterschapslasten eigen objecten (i)	0,1	N
•	Vrijval restant post Onvoorzien (i)	0,4	V
	Opbrengsten		
•	Renteopbrengst over voordelig saldo in rekening-courant bij schatkist (i)	8,6	V
•	Uitkering dividend Nederlandse Waterschapsbank (s)	1,3	V
•	Rentebaten eigen financieringsmiddelen (i)	0,3	V
•	Overige kleine voor- en nadelen	0,1	N

(Bedragen € x 1 mln.)

3 EXPLOITATIEREKENING NAAR PROGRAMMA'S

3.1 Recapitulatie programmakosten

PROGRAMMA	EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Rekening 2023	Vershil	V/N
Waterveiligheid	Kosten	43,5	44,2	43,8	39,6	4,2	V
	Opbrengsten	-17,6	-18,6	-18,5	-16,3	2,2	N
	Te dekken kosten	25,9	25,6	25,3	23,3	2,0	V
	Inzet best. reserves	3,5	6,2	6,2	8,0	1,8	N
	Per saldo	29,4	31,8	31,5	31,3	0,2	V
Watersysteem	Kosten	64,7	68,8	68,3	69,5	1,2	N
	Opbrengsten	-2,1	-1,2	-1,0	-1,4	0,4	V
	Te dekken kosten	62,6	67,6	67,3	68,1	0,7	N
	Inzet best. reserves	-0,8	0,1	0,1	0,1	0,0	V
	Per saldo	61,8	67,7	67,4	68,1	0,7	N
Waterketen	Kosten	66,2	67,7	67,7	69,5	1,9	N
	Opbrengsten	-5,7	-5,4	-5,3	-3,3	1,9	N
	Te dekken kosten	60,5	62,3	62,4	66,2	3,8	N
	Inzet best. reserves	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	-
	Per saldo	60,3	62,3	62,4	66,2	3,8	N
Wegen	Kosten	9,6	10,0	10,2	10,9	-0,8	N
	Opbrengsten	-3,2	-3,1	-3,1	-3,4	0,3	V
	Te dekken kosten	6,4	6,9	7,0	7,5	0,5	N
	Inzet best. reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
	Per saldo	6,4	6,9	7,0	7,5	0,5	N
Middelen	Kosten	57,1	58,8	59,4	58,8	0,6	V
	Opbrengsten	-6,1	-4,0	-3,8	-4,3	0,4	V
	Te dekken kosten	51,0	54,8	55,6	54,5	1,0	V
	Inzet best. reserves	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,1	V
	Per saldo	51,0	54,8	55,6	54,4	1,2	V
Dekkingsmiddelen	Kosten	0,8	1,8	1,4	1,1	0,3	V
	Opbrengsten	1,2	1,3	1,3	-8,8	10,1	V
	Te dekken kosten	2,0	3,1	2,7	-7,7	10,4	V
	Inzet best. reserves	-0,4	-0,2	-0,2	-0,2	0,0	-
	Per saldo	1,6	2,9	2,5	-8,0	10,4	V
	Totale kosten	241,9	251,3	250,8	249,5	1,3	V
	Totale opbrengsten	-33,5	-31	-30,4	-37,6	7,2	V
	Belastingopbrengsten	-214,7	-226,9	-226,9	-231,9	5,0	V
	Te dekken kosten	-6,3	-6,6	-6,6	-20,0	13,4	V
	Inzet best. reserves	2,1	6,1	6,1	7,7	1,6	N
	Inzet egal. reserves	-3	0,5	0,5	0,5	0,0	-
	Resultaat	-7,2	0,0	0,0	-11,8	11,8	V

(Bedragen € x 1 mln.)

3.2 Begrotingsrechtmatigheid

Bij de controle van de jaarrekening controleert de accountant, zoals in de Waterschapswet is vastgelegd, zowel de rechtmatigheid als de getrouwheid van de financiële beheershandelingen.

Bij de rechtmatigheidscontrole gaat het onder meer om de vraag of de financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten, lasten en balansposten die in de jaarrekening zijn opgenomen, tot stand gekomen zijn binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en de hierin opgenomen programma's. Op grond hiervan dient er in de jaarrekening een analyse plaats te vinden met betrekking tot de rechtmatigheid van eventuele overschrijdingen op de lasten van de programma's (begrotingsrechtmatigheid).

Rechtmatigheid en programma's

Bij rechtmatigheid wordt een duidelijk onderscheid gemaakt in kosten en baten. De rechtmatigheid van het begrotingscriterium wordt specifiek getoetst op de kosten en niet op de baten. De vraag bij rechtmatigheid is derhalve of de kosten per programma binnen de begrote kosten zijn gebleven, onafhankelijk van het feit of een mogelijke kostenoverschrijding wordt gedekt door hogere baten.

Uit de recapitulatie van de programmakosten (zie paragraaf 3.1) blijkt dat er sprake is van een overschrijding van de programmakosten voor de programma's:

- Watersysteem	€ 1,2 miljoen
- Waterketen	€ 1,9 miljoen
- Wegen	€ 0,8 miljoen

Op basis van het begrotingscriterium is autorisatie van de hogere kosten door het Algemeen Bestuur noodzakelijk. In het besluit tot vaststelling en goedkeuring van de jaarrekening 2023 wordt daarom expliciet aan het Algemeen Bestuur autorisatie gevraagd voor bovenstaande kostenoverschrijdingen.

Voor de toelichting op de kostenontwikkeling wordt verwezen naar:

- paragraaf 2.3 programma Watersysteem
- paragraaf 2.4 programma Waterketen
- paragraaf 2.5 programma Wegen

3.3 Topinkomens

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT), kortweg Wet normering topinkomens, is in 2013 in werking getreden.

Het doel van de WNT is het tegengaan van excessieve beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector. In de WNT worden inkomens en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak genormeerd en openbaar gemaakt. Jaarlijks worden de bezoldigingsnormen in een ministeriële regeling vastgesteld. In de WNT wordt expliciet bepaald dat ten aanzien van een waterschap enkel de secretaris-directeur wordt aangemerkt als topfunctionaris. Voor 2023 is het toegestane bezoldigingsmaximum € 223.000.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

Gegevens 2023	
Bedragen x € 1	
Functiegegevens	Secretaris-directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	178.037
Beloningen betaalbaar op termijn	22.467
<i>Subtotaal</i>	<i>200.504</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.V.T.
Bezoldiging	200.504
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.V.T. N.V.T.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.V.T.
Gegevens 2022	
Bedragen x € 1	
Functiegegevens	Secretaris-directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	168.915
Beloningen betaalbaar op termijn	23.164
<i>Subtotaal</i>	<i>192.078</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000
Bezoldiging	192.078

“Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.”

4 TOELICHTING NAAR KOSTENDRAGERS

In dit hoofdstuk wordt het resultaat per taak nader toegelicht.

4.1 Watersysteem

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	V/N
Netto kosten	122,5	129,8	129,5	127,4	2,1	V
Onvoorzien	0	0,4	0,3	0,0	0,3	V
Kwijtschelding en oninbaar	2,8	2,9	2,9	2,9	0,1	V
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-4,4	-4,2	-4,2	-10,0	5,8	V
Belastingopbrengsten	-128,1	-133,1	-133,1	-137,1	4,0	V
Resultaat voor mutatie reserves	-7,2	-4,2	-4,6	-16,8	12,1	V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	0,3	4,2	4,6	6,3	1,7	N
Saldo	-6,9	0,0	0,0	-10,4	10,4	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Gerealiseerde netto kosten

Het resultaat op de netto kosten wordt met name veroorzaakt door:

- Aandeel verdeling programma Waterveiligheid over wettelijke taken 1,0 V
- Aandeel verdeling programma Watersysteem over wettelijke taken 0,1 V
- Aandeel verdeling programma Waterketen over wettelijke taken 0,0
- Aandeel verdeling programma Wegen over wettelijke taken 0,0
- Aandeel verdeling programma Middelen over wettelijke taken 0,8 V
- Aandeel verdeling programma Dekkingsmiddelen over wettelijke taken 0,2 V

Zie toelichting op programma's in hoofdstuk 2 en bijlage 13 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken.

Onvoorzien

Het resultaat op Onvoorzien wordt veroorzaakt door:

- De post Onvoorzien is in 2023 niet volledig benut en valt vrij t.g.v. het jaarrekeningresultaat. 0,3 V

Kwijtschelding en oninbaar

Het resultaat op kwijtschelding en oninbaar wordt in hoofdzaak veroorzaakt door:

- Resultaat kwijtschelding 2023 en reservering oninbaar heffingsjaren 2017-2022; zie toelichting paragraaf 1.7 Waterschapsbelastingen. 0,1 V

Dividenden en overige algemene opbrengsten

Het resultaat op dividenden en overige algemene opbrengsten wordt veroorzaakt door:

- Renteopbrengst over voordelig saldo in rekening-courant bij schatkist. 4,3 V
- Renteopbrengst eigen financieringsmiddelen. 0,2 V
- Uitkering Dividend Nederlandse Waterschapsbank. 1,3 V

Belastingopbrengsten

Het resultaat op belastingopbrengsten wordt veroorzaakt door:

- Hogere belastingopbrengsten huidig jaar (2,6 V) en voorgaande jaren (1,4 V) o.b.v. definitieve aanslagoplegging en prognoses BSR. 4,0 V

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Het resultaat op toevoegingen en onttrekkingen aan reserves wordt veroorzaakt door:

Het resultaat op toevoegingen en onttrekkingen aan reserves wordt veroorzaakt door:

- Per saldo lagere onttrekking bestemmingsreserve afschrijving HWBP 2,2 N
- Onttrekking bestemmingsreserve onderhoud primaire waterkeringen 0,4 V
- Onttrekking bestemmingsres wegwerken achterstanden bedrijfsvoering 0,1 V

4.2 Zuivering

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Rekening 2023	Vershil	V/N
Netto kosten	76,4	79,6	80,0	83,6	3,7	N
Onvoorzien	0	0,2	0,2	0,0	0,2	V
Kwijtschelding en oninbaar	3,3	3,2	3,2	3,3	0,1	N
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-0,7	-0,8	-0,8	-5,1	4,4	V
Belastingopbrengsten	-77,4	-85	-85,1	-86,0	0,9	V
Resultaat voor mutatie reserves	1,7	-2,8	-2,5	-4,2	1,7	V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-0,8	2,8	2,5	2,5	0,0	-
Saldo	0,8	0,0	0,0	-1,7	1,7	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Gerealiseerde netto kosten

Het resultaat op de netto kosten wordt met name veroorzaakt door:

- Aandeel verdeling programma Waterveiligheid over wettelijke taken 0,0
- Aandeel verdeling programma Watersysteem over wettelijke taken 0,0
- Aandeel verdeling programma Waterketen over wettelijke taken 3,2 N
- Aandeel verdeling programma Wegen over wettelijke taken 0,0
- Aandeel verdeling programma Middelen over wettelijke taken 0,1 N
- Aandeel verdeling programma Dekkingsmiddelen over wettelijke taken 0,4 N

Zie toelichting op programma's in hoofdstuk 2 en bijlage 13 Verdeelsleutels primaire beheer-producten naar de taken.

Onvoorzien

Het resultaat op Onvoorzien wordt veroorzaakt door:

- De post Onvoorzien is in 2023 niet volledig benut en valt vrij t.g.v. het jaarrekeningresultaat. 0,2 V

Kwijtschelding en oninbaar

Het resultaat op kwijtschelding en oninbaar wordt in hoofdzaak veroorzaakt door:

- Resultaat kwijtschelding 2023 en reservering oninbaar heffingsjaren 2017-2023; zie toelichting paragraaf 1.7 Waterschapsbelastingen. 0,1 N

Dividenden en overige algemene opbrengsten

Het resultaat op dividenden en overige algemene opbrengsten wordt veroorzaakt door:

- Renteopbrengst over voordelig saldo in rekening-courant bij schatkist. 4,3 V
- Rente opbrengst eigen financieringsmiddelen. 0,1 V

Belastingopbrengsten

Het resultaat op belastingopbrengsten wordt in hoofdzaak veroorzaakt door:

- Lagere belastingopbrengsten huidig jaar (0,7 N) en hogere belastingopbrengsten voorgaande jaren (1,6 V) o.b.v. definitieve aanslagoplegging en prognoses BSR. 0,9 V

4.3 Wegen

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Rekening 2023	Vershil	V/N
Netto kosten	8,3	9,0	9,2	9,6	0,5	N
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Kwijtschelding en oninbaar	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0	-
Dividenden en overige algemene opbrengsten	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	-
Belastingopbrengsten	-9,2	-8,8	-8,8	-8,8	0,0	-
Resultaat voor mutatie reserves	-0,7	0,4	0,6	1,0	0,3	N
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-0,4	-0,4	-0,6	-0,6	0,0	-
Saldo	-1,1	0,0	0,0	0,3	0,3	N

(Bedragen € x 1 mln.)

Gerealiseerde netto kosten (op hoofdlijnen)

Het resultaat op de netto kosten wordt met name veroorzaakt door:

- Aandeel verdeling programma Waterveiligheid over wettelijke taken 0,0
- Aandeel verdeling programma Watersysteem over wettelijke taken 0,0
- Aandeel verdeling programma Waterketen over wettelijke taken 0,0
- Aandeel verdeling programma Wegen over wettelijke taken 0,4 N
- Aandeel verdeling programma Middelen over wettelijke taken 0,1 V
- Aandeel verdeling programma Dekkingsmiddelen over wettelijke taken 0,1 N

Zie toelichting op programma's in hoofdstuk 2 en bijlage 13 Verdeelsleutels primaire beheer-producten naar de taken.

5 REKENING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTENSOORTEN

5.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de kosten- en opbrengstencategorieën, gerubriceerd in overeenstemming met de regeling Beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (BBVW). Ter vergelijking zijn tevens de cijfers van de jaarrekening 2022 en de begroting 2023 opgenomen.

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Rekening 2023	Verschil	V/N
Kostensoortgroepen						
Kapitaallasten	62,0	60,5	60,5	57,9	2,7	V
Personeelslasten	80,0	86,9	87,0	86,7	0,3	V
Goederen en diensten van derden	80,5	84,4	84,3	87,6	3,3	N
Bijdragen aan derden	9,9	9,8	9,9	10,5	0,6	N
Toevoegingen voorzieningen /onvoorzien	9,5	10	9,7	10,2	0,5	N
Totaal kosten	241,9	251,6	251,4	252,8	1,4	N
Opbrengstensoortgroepen						
Financiële baten	-5,4	-5,4	-5,4	-15,6	10,3	V
Personeelsbaten	-6,6	-7,2	-7,1	-6,8	0,3	N
Goederen en diensten aan derden	-15,1	-14,4	-14,4	-15,3	0,9	V
Bijdragen van derden	-11,2	-10,4	-10,4	-8,7	1,7	N
Waterschapsbelastingen	6,3	6,3	6,3	6,4	0,0	-
Onttrekkingen aan voorzieningen	-1,1	0	0,0	-0,6	0,6	V
Geactiveerde kosten	-0,4	-0,2	-0,2	-0,4	0,2	V
Totaal opbrengsten	-33,5	-31,3	-31,1	-41,0	9,9	V
Te dekken kosten	208,4	220,3	220,3	211,8	8,5	V
Inzet algemene/bestemmingsreserves						
Te dekken kosten na inzet bestemmingsreserves	2,1	6,1	6,1	7,7	1,6	N
Gedekt door heffing Waterschapsbelastingen	-214,7	-226,9	-226,9	-231,9	5,0	V
(Voordelig) exploitatieresultaat	-4,2	-0,5	-0,5	-12,3	11,8	V
Toevoeging/onttrekking egalisatiereserve	-3,0	0,5	0,5	0,5	0,0	-
Exploitatieresultaat te bestemmen	-7,2	0,0	0,0	-11,8	11,8	V

(Bedragen € x 1 mln.)

6 BALANS

6.1 Balans

ACTIVA	31-12-2023	31-12-2022
<i>Vaste activa</i>		
1. Immateriële vaste activa	40.322	40.564
2. Materiële vaste activa	538.254	522.682
3. Financiële vaste activa	513	513
Totaal vaste activa	579.089	563.759
<i>Vlottende activa</i>		
4. Voorraden	0	0
5. Uitzettingen looptijd < 1 jaar	282.161	415.936
6. Kortlopende vorderingen	28.151	21.099
7. Overlopende activa	40.310	22.964
8. Liquide middelen	526	253
Totaal vlottende activa	351.148	460.252
Totaal activa	930.237	1.024.011
PASSIVA	31-12-2023	31-12-2022
<i>Vaste passiva</i>		
9. Eigen vermogen		
Algemene reserves	5.420	5.420
Egalisatiereserves	16.261	10.252
Bestemmingsreserves	18.356	8.932
Nog te bestemmen resultaat	11.806	7.220
Totaal eigen vermogen	51.843	31.824
10. Voorzieningen	21.938	20.075
11. Langlopende schulden > 1 jaar	791.339	841.887
Totaal vaste passiva	865.119	893.786
<i>Vlottende passiva</i>		
12. Netto vlottende schulden < 1 jaar	21.317	14.544
13. Overlopende passiva	43.801	115.681
Totaal vlottende passiva	65.618	130.225
Totaal passiva	930.237	1.024.011

(Bedragen € x 1.000)

6.2 Toelichting op de balans

Waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Waterschappen.

Immateriële en materiële vaste activa

Voor het beleid met betrekking tot activeren, waarderen en afschrijven van activa wordt verwezen naar de beleidsnota 'Waardering, activering en afschrijving van activa' die is vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 27 november 2020 en met terugwerkende kracht per 1 januari 2020 van toepassing is.

Aanleiding tot aanpassing van de vigerende beleidsnota is het op 26 juni 2020 door het Algemeen Bestuur bij de behandeling van de voorjaarsnota genomen besluit tot toepassing van een alternatief activeringsbeleid met betrekking tot het zogenaamde projectgebonden aandeel HWBP per 1 januari 2020.

Daarnaast is de nota op onderdelen verduidelijkt. Hier is het beleid niet gewijzigd maar is de toelichting op het beleid aangepast. Dit betreft de toelichtingen bij de onderdelen:

- Grensbedrag voor activeren;
- Activeren van bijdragen eigen personeel;
- Te hanteren afschrijvingstermijnen;
- Verwerking activeren jaarkosten bij negatieve boekwaarde.

HWBP projectgebonden aandeel

Reguliere HWBP-projecten worden voor 90% bekostigd uit een bijdrage van het Rijk en de solidariteitsbijdrage van alle waterschappen samen. Het resterende deel van 10% betreft het Projectgebonden aandeel en wordt betaald door het waterschap die het betreffende project uitvoert. Als gevolg van pieken in de programmering en daarmee pieken in de projectuitgaven dreigde bij waterschap Rivierenland een situatie te ontstaan waarbij de totale afschrijvingslast van het projectgebonden aandeel van jaar tot jaar sterk zou fluctueren hetgeen zou leiden tot een bestuurlijk ongewenste ongelijkmatige lastenontwikkeling. In overleg met het HWBP-directie is naar mogelijkheden gezocht om dit zogenaamde bekostigingsprobleem op te lossen.

De uitgewerkte oplossingsrichting voor het bekostigingsprobleem is erop gericht om de afschrijvingslasten per jaar te egaliseren en te komen tot een zo stabiel mogelijk kostenniveau per jaar. Dit kan gerealiseerd worden door toepassing van een alternatief activeringsbeleid waarbij:

- De eigen bijdrage (het projectgebonden aandeel van 10%) wordt geactiveerd na afronding van een projectfase;
- Een bestemmingsreserve egalisatie afschrijving HWBP wordt ingesteld;
- Een jaarlijkse dotatie van de in de meerjarenbegroting van waterschap Rivierenland geraamde afschrijvingslast aan de bestemmingsreserve egalisatie afschrijving HWBP plaatsvindt;
- De werkelijke afschrijvingslast met ingang van het jaar na afronding van een projectfase aan de bestemmingsreserve egalisatie afschrijving HWBP wordt onttrokken.

Toepassing van de uitgewerkte oplossingsrichting voor het bekostigingsvraagstuk leidt tot een evenwichtiger lastenontwikkeling. Op grond hiervan heeft het Algemeen Bestuur van waterschap Rivierenland op 26 juni 2020 besloten met ingang van 2020 bovenstaande systematiek toe te passen waarbij het projectgebonden aandeel wordt geactiveerd na afronding van een projectfase en

vervolgens met ingang van het jaar volgend op de projectfaseafsluiting wordt afgeschreven in 5 gelijke termijnen.

De vastgestelde afschrijvingstermijnen:

Omschrijving	Afschrijvings- termijn in jaren
Kosten afsluiten geldlening	Exploitatie
Onderzoek en ontwikkeling	5
Bijdragen aan activa in eigendom derden	5*
Overige immateriële activa	
- Peilbesluiten, waterakkoorden en monitoring	10
- Geactiveerde bijdragen aan het Rijk (o.m. Solidariteitsbijdrage HWBP)	5
- Meerjarige strategische beleidsplannen (o.m Waterbeheerprogramma)	5
- Toetsing waterkeringen	5
- Legger en beheerregisters	5
- Software	5
- Saneringsbaggeren	5
- Verkiezingen leden van het Algemeen Bestuur	4
- Overige	5
Materiële vaste activa	
Gronden en terreinen	
- Onbebouwde gronden en terreinen	0
- Ondergrond gebouwen	0
Vervoermiddelen	
- Tractie: Vrachtauto's, tractoren	8
Machines, apparaten en werktuigen	
- Tractie: Overig	8**
Bedrijfsgebouwen	
- Bouwkundig	30
- Installaties (afhankelijk van aard inst.)	5-10-15
- Inrichting	10
Woonruimten	
- Bouwkundig	30
- Installaties (afhankelijk van aard inst.)	5-10-15
- Inrichting	10
Grond-, weg- en waterbouwkundige objecten	
<i>Waterkeringen</i>	
- Primaire waterkeringen (kleidijken)	50
- Primaire waterkeringen (veendijken)	30
- Primaire waterkeringen (HWBP projectgebonden aandeel)	5
- Regionale waterkeringen	30
<i>Waterkeringen HWBP</i>	
- Primaire waterkeringen HWBP (projectgebonden aandeel)	5
<i>Watergangen, waterkwantiteitskunstwerken en gemalen</i>	
- Aanleg en verwerving watergangen	20
- Kunstwerken en gemalen bouwkundig	35
- Kunstwerken en gemalen elektromechanisch	15

Omschrijving	Afschrijvings- termijn in jaren
<i>Zuiverings-technische werken (transportstelsels, zuiveringsinstallaties, slibverwerkingsinstallaties)</i>	
- Bouwkundig	35
- Elektromechanisch	15
- IBA-inrichtingen	5
Wegen	
- Aanleg en verwerving (uitbreiding) wegennet ***	20
Vaarwegen en havens	
- Aanleg en verwerving vaarwegen en havens	20
- Bouw en verwerving kunstwerken vaarwegbeheer	20
Overige materiële vaste activa	
- Hardware (Applicaties)	5
- Overige materiële vaste activa	o.b.v. verwachte gebruiksduur
* Termijn is gelijk aan de periode dat het actief naar verwachting door de derde zal worden geëxploiteerd. Indien de termijn niet bekend is, dan een afschrijvingstermijn hanteren van 5 jaar.	
** In het huidige beleid kennen tractiemiddelen één afschrijvingstermijn van 8 jaar. Vanwege de diversiteit in de verschillende onderdelen wordt met ingang van 2016 bij de jaarlijkse kredietaanvraag van tractiemiddelen de specifieke afschrijvingstermijn opgenomen op basis van de verwachte gebruiksduur van het object.	
*** Alle kosten m.b.t. het onderhouden en verleggen van wegen (reconstructie en kunstwerken) worden conform de huidige gedragslijn ten laste van de exploitatie gebracht.	

Financiële vaste activa

Voor de financiële vaste activa gelden de volgende waarderingsgrondslagen:

- Aandelen Nederlandse Waterschapsbank N.V. zijn gewaardeerd tegen nominale waarde;

Debiteuren

Voor wat betreft debiteuren worden zo nodig individuele voorzieningen getroffen.

Langlopende verplichtingen

De langlopende verplichtingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overige activa en passiva

De waardering van de overige activa en passiva geschiedt tegen nominale waarde.

Algemene reserves

De algemene reserves vormen (samen met de begrotingspost onvoorzien en de stille reserves) de weerstandscapaciteit. Ze hebben geen specifieke bestemming. Zij dienen dan ook vooral om eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard, meestal bijzondere omstandigheden, op te vangen.

Bestemmingsreserves

In tegenstelling tot de algemene reserves hebben de bestemmingsreserves wel een specifieke bestemming. De bestemmingsreserves kunnen worden onderscheiden in:

- Egalisatiereserves;
- Overige bestemmingsreserves.

Egalisatiereserves

Egalisatiereserves zijn reserves die zijn ingesteld ten behoeve van de tariefegalisatie in de planperiode c.q. de meerjarenraming. Per taak kent het waterschap een egalisatiereserve. Bij de tariefegalisatie wordt een drietal uitgangspunten gehanteerd:

- De opbrengst waterschapslasten is aan het eind van de planperiode in principe gelijk aan het kostenniveau;
- Er is sprake van een gelijkmatige tariefontwikkeling;
- Het niveau van de egalisatiereserve is aan het eind van de planperiode in principe nihil.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Resultaatbepaling

Ten aanzien van de resultaatbepaling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De jaarrekening is opgesteld volgens het stelsel van lasten en baten;
- Lasten zijn toegerekend aan de periode waarin ze thuishoren;
- Baten zijn opgenomen voor zover ze zijn gerealiseerd;
- Verliezen worden als last genomen op het moment dat ze voorzienbaar zijn;
- Onttrekkingen aan de egalisatiereserves vinden plaats overeenkomstig het begrote nadelig resultaat.

Toelichting op de balans per 31 december 2023 (bedragen x € 1.000)

VASTE ACTIVA

	<u>31-12-2022</u>	Aanpassing en	01-01- 2023	Investering en	Bijdragen van derden	Afschrijvin gen	Desinves- teringen / overboekin gen	<u>31-12-2023</u>
1. Immateriële vaste activa								
Onderzoek en ontwikkeling	0		0	20		0		20
Bijdragen aan activa in eigendom van overheden	37.963		37.963	9.707		-9.877		37.793
Overige immateriële activa	2.601		2.601	842		-934		2.508
1. Totaal immat. vaste activa	40.564		40.564	10.569		-10.811	0	40.322
2. Materiële vaste activa								
Werken in exploitatie								
Gronden en terreinen	10.889	1.166	12.055	2.377	-482	0	0	13.950
Vervoermiddelen	2.001	380	2.381	1.112		-476		3.017
Machines, apparaten en werktuigen	15.751	-380	15.371	1.600		-2.277		14.694
Bedrijfsgebouwen	14.867		14.867	1.856		-999	-98	15.626
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken:								
Waterkeringen	84.223	-1.164	83.059	5.151	-2.607	-4.139	0	81.464
Waterkeringen HWBP projectgebonden	34.831	-2	34.829	243.090	-218.497	172	0	59.594
Watergangen, waterkwantiteitskunstwerk en gemalen	145.053	1	145.054	26.716	-6.420	-12.491	-5.888	146.971
Zuiveringstechn. werken:								
Transportsystemen	62.139		62.139	2.700	-1.520	-4.514	0	58.805
Zuiveringsinstallaties	98.035	-1	98.034	2.376		-9.696	0	90.714
Slibverwerkingsinstallaties	49.052	1	49.053	433		-3.236	0	46.250
Wegen	0		0	2.507			-2.507	0
Vaarwegen en havens	2.037	-1	2.036	0		-119	0	1.917
Overige materiële vast activa	3.804		3.804	2.228	-109	-672	0	5.251
2. Totaal materiële vaste activa	522.682	0	522.682	292.146	-229.635	-38.447	-8.493	538.254
3. Financiële vaste activa								
<i>Kapitaalverstrekingen aan:</i>								
Bedrijven	513		513					513
Overheden								
3. Totaal financiële vaste activa	513		513					513
Totaal vaste activa	563.759	0	563.759	302.715	-229.635	-49.258	-8.493	579.089
Zie bijlagen 1, 2, & 3								

(Bedragen € x 1.000)

VLOTTENDE ACTIVA

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
4. Voorraden	0	0
5. Uitzettingen looptijd < 1 jaar	282.161	415.936
6. Kortlopende vorderingen		
• Debiteuren algemeen	3.008	3.676
• Debiteuren verbonden partijen	131	253
• Nog te vorderen belastingen	0	111
• Voorziening debiteuren algemeen	-516	-516
• Debiteuren BSR	30.173	22.150
• Voorziening belastingdebiteuren BSR	-4.645	-4.575
Totaal per 31 december	28.151	21.099

(Bedragen € x 1.000)

5. Uitzettingen looptijd < 1 jaar

Bij het vaststellen van de voorjaarsnota 2020 heeft het Algemeen Bestuur mandaat verleend tot het aangaan van langlopende financiering tot een bedrag van maximaal € 450 miljoen. Met het oog op een zo stabiel mogelijke begroting in de toekomst en ter afdekking van het renterisico van de voorfinanciering HWBP is in juli 2020 langlopende financiering aangetrokken voor een bedrag van € 400 miljoen tegen een rentepercentage van 0%. Als gevolg hiervan is gedurende enkele jaren sprake van overfinanciering van het waterschap. Het overschot wordt zoals de wet het voorschrijft aangehouden in 's Rijks schatkist.

Decentrale overheden moeten hun overtollige (liquide) middelen aanhouden in 's Rijks schatkist. Wel is sprake van een drempelbedrag. Indien overtollige middelen de omvang van de drempel niet overschrijden, mogen die middelen buiten de schatkist worden gehouden. De hoogte van deze drempel bedraagt 2,0% van het begrotingstotaal en bedraagt € 5,0 miljoen. De rekening-courant met de NWB is zodanig ingericht dat een overtollig saldo dagelijks wordt afgeroomd ten gunste van de schatkist-rekening. Waterschap Rivierenland houdt derhalve geen middelen buiten de schatkist aan en blijft daarmee binnen de aangegeven drempelbedragen.

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Drempelbedrag 2023*	€ 5.031.383	€ 5.031.383	€ 5.031.383	€ 5.031.383
Kwartaalcijfers op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	€ 485.119	€ 2.032.487	€ 4.533.679	€ 1.305.089
Ruimte onder het drempelbedrag	€ 4.546.264	€ 2.998.896	€ 497.705	€ 3.726.294

* Het drempelbedrag bedraagt 2% van het begrotingstotaal.

6. Kortlopende vorderingen

Per 31 december 2023 was een bedrag van € 2.877.000 direct opeisbaar en een bedrag van € 262.000 niet direct opeisbaar.

Van de debiteuren algemeen en debiteuren verbonden partijen in totaal € 3.139.000 heeft een bedrag van € 806.000 betrekking op vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen. Voor de openstaande vordering waarvoor het waterschap een risico loopt is een voorziening opgenomen.

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening (half februari) stond van de genoemde debiteuren algemeen per 31 december 2023 nog een bedrag van € 1.614.000 open. Er zijn nog vorderingen van voor 1 januari 2023 voor een bedrag van € 1.064.000. In 2020 is hiervoor een voorziening gevormd van € 516.000.

7. Overlopende activa

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
7. Overlopende activa		
• Vooruitbetaalde bedragen	316	494
• Nog door te storten debiteurenontvangsten BSR	4.609	4.097
• Nog te ontvangen subsidie dijkverbetering	19.428	10.574
• Nog te ontvangen subsidie en bijdragen overige projecten	7.636	3.761
• Overig nog te ontvangen inkomsten	8.321	4.038
Totaal per 31 december	<u>40.310</u>	<u>22.964</u>

(Bedragen € x 1.000)

De “Vooruitbetaalde bedragen” betreffen voornamelijk verzekeringen en leasekosten. De stijging van “Overig nog te ontvangen inkomsten” wordt veroorzaakt door een verhoging van “Nog te ontvangen rente deposito’s en schatkijsbankieren”.

Te declareren subsidie dijkverbetering

	Stand 1 januari 2023	Van overlopende passiva	Naar overlopende passiva	Toevoeging	Onttrekking / ontvangst	Stand 31 december 2023
Te declareren bij het Rijk						
Wolferen-Sprok Wos (HWBP)	3.232		-3.232			0
Neder Betuwe Nebu (HWBP)	0	-5.322		9.854		4.531
Ameide-Streefkerk HWBP	2.217			4.313	-12	6.518
VZG deel Willemspolder POV Piping	32					32
Project overstijgende activiteiten	1.569			2.168		3.737
Dijkaanpassing Fluvia Tiel fase 1 (HWBP)	807					807
Gastvrije dijk (HWBP)	245			5		250
Handr.duurz.en ruimte kwal.Dijken (HWBP)	28			67	-4	91
De innovatieversneller	0	-1.486		1.786	-300	0
Dijkversterking SSH	0			147		147
Subtotaal te decl. bij het Rijk	8.130	-6.808	-3.232	18.340	-316	16.113
Te declareren bij de Provincie						
Gorinchem Waardenburg GOWA (HWBP)		-131		203	-66	6
Subtotaal te decl. bij Provincie	0	-131		203	-66	6
Vooruitontvangen overige openbare lichamen						
Gorinchem Waardenburg GOWA (HWBP)		-89		438	-56	294
Subtotaal te decl. bij Lagere overheden		-89		438	-56	294
Te decl. overig						

	Stand 1 januari 2023	Van overlopende passiva	Naar overlopende passiva	Toevoeging	Onttrekking / ontvangst	Stand 31 december 2023
Dijkversterking Tiel-Waardenburg (Tiwa)	2.443			59		2.502
Wolferen-Sprok Wos (HWBP)	0			681	-394	288
Tiel		-6		645	-414	225
Subtotaal te decl. diversen	2.443	-6	0	1.385	-808	3.015
Totaal nog te declareren	10.574	-7.034	-3.232	20.366	-1.246	19.428

(Bedragen € x 1.000)

In 2023 werd gewerkt aan de realisatie van dijkversterkingsprojecten die vallen onder programma HWBP, projecten met 90% subsidie en innovatieprojecten met 100% subsidie. Voor de HWBP-projecten worden de kosten per projectfase op basis van een bijbehorende kostenraming aan het begin van een projectfase afgerekend en ligt het risico van afwijking bij het waterschap. Soms moet het waterschap kosten voorfinancieren, bijvoorbeeld, omdat er voordat een beschikking is verleend wordt gestart met een projectfase. Tot op heden is het totaal van de verleende voorschotten groter dan het totaal van de voorfinancieringen. Zie hiervoor ook de specificaties onder 13 Overlopende passiva.

Te declareren subsidie overige projecten

	Stand 1 januari 2023	Van overlopende passiva	Naar overlopende passiva	Toevoeging	Onttrekking / ontvangst	Stand 31 december 2023
Te declareren bij het Rijk						
KRW verdiepen	70		-70			0
Nieuwbouw gemaal Pannerling en realisatie vispassage	131			925	-625	431
A27 POS 001	34			8		42
A27 POS 002	46			33		79
A27 POS 003	5			1		6
A27 POS 005	108			1.288	-260	1.136
7.1 2021-2022 Baggeren	12				-12	0
4.1 2021-2022 Baggeren	13				-13	0
Onderhoud en schadeherstel na oplevering dijkversterkingsprojecten	595			1.033		1.628
48.3 + 51.1 Baggerwerk 2023-2024	0			5		5
Calamiteit rapportage KIS	1.083			1.154		2.237
Subtotaal te decl. bij het Rijk	2.097	0	-70	4.447	-910	5.564
Te declareren bij de Provincie						
KRW Vispassages GLD	409			136	-545	0
N2000 PAS Bruuk (SOK)	0			30		30
Nieuwbouw gemaal Pannerling en realisatie vispassage	290			1.904	-1.465	729
WBP Natura 2000 KRW	18			58		76
KRW/EVZ SOK GLD 2015-2021	0					
Nw Zuiderlingedijk PAS (SOK)	0			130		130
NBW Waterberg 4hoeven	418		-418			0
4.1 2021-2022 Baggeren	11				-11	0
64.1 2022-2023 Baggeren	22			37	-59	0
48.3 + 51.1 Baggerwerk 2023-2024	0			8		8
KRW - aanleg natuurvriendelijke oevers	2		-2			0

	Stand 1 januari 2023	Van overlopende passiva	Naar overlopende passiva	Toevoeging	Onttrekking / ontvangst	Stand 31 december 2023
WUP KA RvMW Aanleg klimaatbuffers	0			54		54
Verbeteren fietsroute Van Langeraadweg	0			204		204
KRW3-Aanleg vispassages Riet & Ketelstraat	0			10		10
Onderhoud primaire waterkeringen Bazeldijk	0 40			10	-3	7 40
Subtotaal te decl. bij de provincie	1.210	0	-420	2.581	-2.083	1.288
Te declareren lagere overheden						
Uitv.waterplan Maasdiel	47				-47	0
Uitv.waterplan Vijfheerenlanden	20				-20	0
KRW Vispassages GLD	8				-8	0
KRW verdiepen	0			50	-4	46
Waterbeschikbaarheid Zoetwater 14.2 2022-2023 Baggeren	0 270		-270	13		13
64.1 2022-2023 Baggeren	3			29	-33	0
Waterberging Regiodeal	101			202		303
48.3 + 51.1 Baggerwerk 2023-2024	0			199	-151	48
WUP Aanpassen en automatiseren stuwten RMW + KAR	5			295		300
WUP KA RvMW Aanleg klimaatbuffers	0			54		54
Subtotaal te decl. bij lagere overheden	454	0	-270	842	-263	763
Te declareren overig						
SSWN	0	-95		223	-120	8
48.3 + 51.1 Baggerwerk 2023-2024	0			13		13
Subtotaal te decl. overig	0	-95		236	-120	21
Totaal nog te declareren	3.761	-95	-690	8.113	-3.383	7.636

De post overige nog te ontvangen inkomsten is gestegen van € 4.038.000 eind 2022 naar € 8.321.000 eind 2023. Onder deze overige nog te ontvangen activa zijn onder meer verantwoord: De B.T.W.-teruggaafverzoeken van de zonnepanelenparken, de bijdrage in de loonkosten KiS-calamiteit, de verwachte opbrengst van H.B.E.'s (verkoop certificaten Hernieuwbare Brandstof Eenheden), de verwachte opbrengst inzake kosten claim calamiteit reparatie van de persleiding Driel bij gemeente Arnhem, de verwachte opbrengst i.v.m. het liquidatieoverschot van de Gemeenschappelijke regeling PHTB en de rente schatkistbankieren en deposito's 4^e kwartaal 2023.

8. Liquide middelen

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
8. Liquide middelen		
• NWB	525	249
• Kas	1	4
Totaal per 31 december	526	253

(Bedragen € x 1.000)

VASTE PASSIVA

9. Eigen Vermogen

	Stand per 31-12- 2022	Bestemming resultaat 2022	Stand per 1-1-2023	Mutaties		Stand per 31-12- 2023	Voorlopig resultaat 2023	Stand per 31 december 2023
				Bij	Af			
						excl. resultaat bestemmin g		
Algemene reserves								
Zuiveringsheffing	2.168		2.168			2.168		2.168
Watersysteemheffing	2.981		2.981			2.981		2.981
Wegenbeheer	271		271			271		271
Totaal	5.420		5.420			5.420	0	5.420
Egalisatiereserves								
Zuiveringsheffing	-463	-802	-1.265	2.583		1.318	1.701	3.019
Watersysteemheffing	8.968	5.172	14.140		-1.473	12.667	10.065	22.732
Wegenbeheer	1.747	1.128	2.875		-599	2.276	-343	1.933
Totaal	10.252	5.498	15.750	2.583	-2.072	16.261	11.423	27.684
Bestemmingsreserves								
Vervroegde afschrijving investerings Waterkeringen	92		92		-17	75		75
Schaderegeling Maaswerken	265		265			265		265
Klimaatadaptatie	10		10		-10	0		0
Egalisatie afschrijving HWBP	6.547	1.022	7.569	8.410		15.979	383	16.362
Frictiekosten centralisatie AQUON	793		793		-223	570		570
Baggeren vaarweg Linge/Kanaal van Steenenhoek	141		141	72		213		213
Onderhoud primaire waterkeringen	1.084		1.084		-387	697		697
Wegwerken achterstanden bedrijfsvoering	0	700	700		-143	557		557
Totaal	8.932	1.722	10.654	8.482	-780	18.356	383	18.739
Totaal Eigen Vermogen	24.604	7.220	31.824	11.065	2.852	40.037	11.806	51.843

(Bedragen € x 1.000)

Het resultaat over 2023 bedraagt € 11.806.372. Voor een analyse hiervan wordt verwezen naar met name de hoofdstukken 2, 3, 4 en 5 van deze jaarstukken. Het resultaat 2022 was € 7.220.292 en is ten gunste/laste gebracht van de egalisatiereserves en twee bestemmingsreserves.

Voor een gedetailleerde toelichting per reserve wordt verwezen naar bijlage 4.

10. Voorzieningen

	Rubricering	Stand per 1 januari 2023	Mutaties		Stand per 31 december 2023
			Bij	Af	
Regelingen personeel	Arbeid gerelateerd	319		-319	0
Pensioen voormalig bestuurders	Arbeid gerelateerd	4.861	46	-354	4.553
Baggeren	Baggeren & Saneren	2.355	6.392	-6.068	2.679
Flexibel personeel muskusratten bestrijding	Arbeid gerelateerd	487	200		687
Reconstructie wegen	Onderhoud	1.300	2.268	-1.844	1.724
Kunstwerken wegen	Onderhoud	1.262	363		1.625
Baggeren wegsloten	Onderhoud	308	424	-663	69
Onderhoud kantoorgebouw Blomboogerd	Onderhoud	205	76	-98	183
PBB (persoonsgebonden basis budget)	Arbeid gerelateerd	852	419	-58	1.213
Voorziening IKB (individueel keuzebudget)	Arbeid gerelateerd	7.234	1.090		8.324
Voorziening vitaliteitsuren	Arbeid gerelateerd	893		-12	881
Totaal Voorzieningen		20.075	11.278	-9.415	21.938

(Bedragen € x 1.000)

Het waterschap heeft voorzieningen gevormd voor in de toekomst verwachte kosten, zoals diverse onderhoudsvoorzieningen en arbeid gerelateerde voorzieningen.

Voor een gedetailleerde toelichting per voorziening wordt verwezen naar bijlage 4.

11. Langlopende schulden

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
11. Langlopende schulden > 1 jaar		
• Leningen NWB, ABP en gemeenten	841.887	888.435
• Nieuwe geldleningen	0	134.000
• Aflossingen langlopende leningen	-50.548	-180.548
Totaal per 31 december	791.339	841.887

(Bedragen € x 1.000)

De rentelast voor deze leningen is een bedrag van € 10.883.000. De gemiddelde rentevoet was 0,93% en gemiddelde looptijd van de leningen is 13,75 jaar. In 2023 is een bedrag van € 50.548.000 afgelost.

VLOTTENDE PASSIVA

12. Netto vlottende schulden

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
12. Netto vlottende schulden < 1 jaar		
• Rekening-courant NWB NV	0	0
• Kasgeldlening NWB NV	0	0
• Crediteuren	15.604	8.862
• Belastingen	4.727	4.751
• Pensioenfondsen	986	931
Totaal per 31 december	<u>21.317</u>	<u>14.544</u>

(Bedragen € x 1.000)

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening (half februari) stond van de genoemde crediteuren per 31 december 2023 nog een bedrag van ca. € 160.000 open.

13. Overlopende passiva

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
13. Overlopende passiva		
• Nog te betalen energiekosten	2.765	3.143
• Te betalen rente	3.137	3.848
• Te betalen salarissen	80	38
• Wettelijk verlof	1.429	1.326
• Vooruit ontvangen bedragen i.v.m. dijkverbetering	26.309	92.618
• Vooruit ontvangen bedragen i.v.m. overige projecten	6.743	9.902
• Vooruit ontvangen bedragen	580	609
• Belastingen B.T.W.	169	353
• Terug te betalen SDE subsidies zonneparken en WKK installatie	0	498
• Overige (o.a. nog te ontvangen facturen)	2.589	3.346
Totaal per 31 december	<u>43.801</u>	<u>115.681</u>

(Bedragen € x 1.000)

Vooruit ontvangen bedragen i.v.m. dijkverbetering

	Stand 1 januari 2023	Van overlopen de activa	Naar overlopen de activa	Toevoeging	Onttrekking / ontvangst	Stand 31 december 2023
Vooruitontvangen van het Rijk						
Gorinchem Waardenburg GOWA (HWBP)	27.251			-74.750	48.392	893
Dijkversterking Tiel-Waardenburg (Tiwa)	20.548			-56.280	40.000	4.268
Wolferen-Sprok Wos (HWBP)		-3.232		-41.952	45.282	98
Neder Betuwe Nebu (HWBP)	5.322		-5.322			0
Gameren HWBP	135			-53		82
Tiel (HWBP)	32.427			-22.360		10.067
Dvb Sprok-Sterrenschans H	404			-844	1.271	831
Dvb Sterrenschans-Heteren	11			-790	1.271	492
VZG deel POV Piping (HWBP)	118					118
KiS restpunten	161			-15		146
KiS fase 2	1.101			-998	15	118
KiS asfaltherstel e.a.	46					46
KiS afwikkeling	658			-440		217
Doortr.A15 Sterr.-Heteren HWBP	1.745					1.745
Future Dikes (HWBP)	552			-1.202	808	158
DuboCale Calc plan en real.fase (HWBP)	66			-15	105	156
De innovatieversneller	1.486		-1.486			0
Stabiliteit bij Golfoverslag	0			-196	500	304
Subtotaal vooruitontvangen van het Rijk	92.031	-3.232	-6.808	-199.895	137.644	19.739
Vooruitontvangen Provincie						
Gorinchem Waardenburg GOWA (HWBP)	131		-131			0
Gastvrije Waaldijk				-170	5.600	5.430
Subtotaal vooruitontvangen Provincie	131	0	-131	-170	5.600	5.430
Vooruitontvangen overige openbare lichamen						
Gorinchem Waardenburg GOWA	89		-89			0
Wolferen-Sprok Wos (HWBP)	110				9	119
Tiel	0				762	762
Future Dikes (HWBP)	59				14	74
Subtotaal vooruitontvangen overige openbare lichamen	258	0	-89		785	955
Vooruitontvangen overig						
SSWN	185					185
Tiel	6		-6			0
KiS restpunten	6				-6	0
Subtotaal overig	197		-6		-6	185
Totaal vooruitontvangen bedragen i.v.m. dijkverbetering	92.618	-3.232	-7.034	-200.065	144.023	26.309

(Bedragen € x 1.000)

Vooruit ontvangen bedragen i.v.m. overige projecten

	Stand 1 januari 2023	Van overlopen de activa	Naar overlopend e activa	Toevoeging	Onttrekking / ontvangst	Stand 31 december 2023
Vooruitontvangen van de EU						
Life MICA (Muskusratten)	132					132
Subtotaal vooruitontvangen EU	132					132
Vooruitontvangen van het Rijk						
KRW verdiepen	0	-70		-54	141	17
Noordwaard restpunten kades	755			-50		705
Fietspad Lichte kade Leerdam	163					163
Noordwaard gem. Steurgat	104					104
Digitale dienstverlening	61			-109	61	13
Onderhoud wegbermen en -sloten	0				22	22
Onderhoud wegen en wegbermen	0				210	210
Subtotaal vooruitontvangen Rijk	1.083	-70	0	-213	434	1.234
Vooruitontvangen van de provincie						
KRW vispassages Noord-Brabant	389			-389		0
KRW/EVZ SOK GLD 2015-2021	47			-47		0
NBW Waterberg 4hoeven	0	-418			791	373
SOK Zuid-Holland t/m 2026	2.031			-79	250	2.202
Gastrijke Waaldijk SOK Gelderland	5.000			-5.000		0
A5H:Kadeverb.1e tranche +EVZ Achterwaterschap /dwarsgang Smoutjesvliet	50					50
Fietspad Lichte kade Leerdam	147					147
45.2 + 51.4 + 51.3 2021-2022 Baggeren	31			-31		0
N2000 Pompveld Andelschbroek Fase3	540			-84	540	996
KRW - aanleg natuurvr. oevers	0	-2		-9	63	52
KRW natte natuur	0			-18	50	32
Thema en gebiedsgerichte plannen	6			-6	31	31
Onderhoud wegen en wegbermen	0				205	205
Subtotaal vooruitontvangen van de provincie	8.241	-420	0	-5.663	1.930	4.088
Vooruitontvangen van de lagere overheden						
14.2 2022-2023 Baggeren	0		-270	-229	505	6
45.2 + 51.4 + 51.3 2021-2022 Baggeren	36			-36		0
7.1 2021-2022 Baggeren	37			-37		0
11.1 2021-2022 Baggeren	145			-145		0
SSWN	109			-109		0
WUP KAR Stuwen aanp./autom.	0				319	319
WUP Altena uitvoering kunstwerken	0				403	403
WUP A5H: DPRA projecten	0				559	559
Subtotaal vooruitontvangen van de lagere overheden	327	0	-270	-556	1.786	1.287
Vooruitontvangen van overig						
SSWN	95	-95				0
7.1 2021-2022 Baggeren	10			-10		0
11.1 2021-2022 Baggeren	12			-12		0
Totaal vooruitontvangen overig	117	-95	0	-22		0
Totaal vooruitontvangen overige projecten	9.900	-585	-270	-6.454	4.150	6.743

(Bedragen € x 1.000)

Niet uit de balans blijvende vorderingen

In deze balans is de volgende vordering niet opgenomen:

Calamiteit ICT-serveruitval (claim)

In januari 2022 is het waterschap geconfronteerd met een ICT-calamiteit (serveruitval door verkeerde handeling externe partij bij migratiewerkzaamheden). Een week is het netwerk niet bereikbaar geweest. De betrokken externe partij is door het waterschap voor de schade aansprakelijkheid gesteld. Het schadebedrag is door het waterschap bepaald op € 486.247. Deze externe partij heeft echter tot heden geen aansprakelijkheid erkend. Momenteel wordt een dagvaarding opgesteld ter voorbereiding op een rechtszaak.

Calamiteit beschadigde effluentleiding RWZI Nijmegen-Weurt

Op 17 november 2023 is de grootste effluentleiding (1600 mm doorsnede binnenzijde) van het waterschap beschadigd geraakt en lek gegaan door een gestuurde boring van een aannemer. De aannemer voerde de werkzaamheden uit in opdracht van een netbeheerder. De effluentleiding lag vier meter onder de grond vlakbij woningen. De reparatie van de leiding was daardoor complex, tijdrovend en kostbaar. De kosten in 2023 in verband met deze calamiteit bedragen circa € 0,9 mln. (directe kosten en inzet eigen uren). Daar komen in 2024 nog kosten bij voor onder andere de afwerking en de oplevering van het terrein. De aannemer is aansprakelijk gesteld voor de schade aan de leiding en de gevolgschade.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

In deze balans zijn de volgende verplichtingen niet opgenomen:

Meerjarige lease en huurverplichtingen voor:

Omschrijving	Looptijd < 1jaar	Looptijd 1>5 jaar	Looptijd > 5 jaar
Leaseauto's	473	2.798	1.019
Facilitaire installaties	0	42	

(Bedragen € x 1.000)

GR Slibverwerking

Waterschap Rivierenland heeft op basis van de overnameovereenkomst tussen HVC en de deelnemers van de slibverwerking een risico van maximaal 4% in de verplichtingen van de gemeenschappelijke regeling slibverwerking 2009. De bereidstelling ten aanzien van de BEC is niet omgezet in een feitelijke garantstelling. Dit betekent dat de GR per 31 december 2023 garant staat voor € 45,9 miljoen aan uitstaande geldleningen. 4% van € 45,9 miljoen bedraagt ca. € 1,8 miljoen.

Garantstelling lening Unie van Waterschappen

In 2017 is de Unie van Waterschappen een lening o/g van € 6,0 miljoen aangegaan onder borgstelling van waterschappen. Het betreft een hypothecaire lening met gebouwen en terreinen als onderpand. Het openstaand saldo per 31-12-2023 is € 4.6 miljoen. De jaarlijkse aflossing bedraagt € 0,2 miljoen. De overeengekomen rente ligt vast tot en met 2 mei 2042 en bedraagt 2,75% per jaar. In 2023 is niet extra afgelost of opgenomen. De contributiebijdrage van waterschap Rivierenland aan de Unie van Waterschappen bedraagt circa 6% van het begrotingstotaal van UvW.

Garantstelling lening AQUON

In 2011 is AQUON een lening aangegaan onder borgstelling van de deelnemende waterschappen. Het openstaande saldo van deze lening bedraagt per 31-12-2023 € 2,7 miljoen. De jaarlijkse aflossing

bedraagt € 0,2 miljoen. De overeengekomen rente bedraagt 0,46 procent en de lening heeft als einddatum 19-12-2041. In 2023 is niet extra afgelost of opgenomen.

In 2022 is AQUON een tweede lening aangegaan onder borgstelling van de deelnemende waterschappen. Het openstaand saldo per 31-12-2023 is € 3,7 miljoen. De overeengekomen rente bedraagt 2,56% en de lening heeft als einddatum 10-11-2072.

In 2023 zijn twee nieuwe leningen aangegaan van € 7,5 en € 3,8 miljoen met een rente van respectievelijk 3,2% en 3,4%. De looptijden van de leningen zijn tot 2065 en 2040. De contributiebijdrage van waterschap Rivierenland aan AQUON bedraagt circa 14% van het begrotingstotaal van AQUON.

Gebeurtenissen na balansdatum

N.v.t.

7. CONTROLEVERKLARING

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Waterschap Rivierenland te Tiel gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- ▶ geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2023 als van de activa en passiva van Waterschap Rivierenland op 31 december 2023 in overeenstemming met artikel 98a van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit;
- ▶ zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2023 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader van Waterschap Rivierenland dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 9 oktober 2023.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de exploitatierekening naar programma's;
- 2 de toelichting naar kostendragers;
- 3 de rekening naar kosten- en opbrengstensoorten;
- 4 de balans en toelichting op de balans;
- 5 de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en
- 6 de bijlage Kota.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023, het "Controleprotocol voor de accountantscontrole van Waterschap Rivierenland vanaf de jaarrekening 2023" en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 9 oktober 2023 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2023. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Waterschap Rivierenland zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 2.533.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 5.2, lid 6 Waterschapsbesluit. Op basis van hoofdstuk 4 van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023 hebben wij bij de controle van de SiSa-bijlage dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2023. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 506.600 (20% van de materialiteit) rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg zijn van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het waterschap en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het dagelijks bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het algemeen toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar de paragraaf bedrijfsvoering, waarin het dagelijks bestuur uiteen heeft gezet op welke wijze frauderisicobeheersing is vormgegeven. In onze controle richten wij ons op frauderisico's die een risico op een materiële fout tot gevolg kunnen hebben.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd zoals bijvoorbeeld ook het integriteitsbeleid, de klokkenluidersregeling. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of bevindingen aanwezig zijn die

aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Frauderisico	Onze controlewerkzaamheden en observaties
<p><i>Het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management</i></p> <p>Op basis van de controlestandaarden bevindt het management en het dagelijks bestuur zich in de positie om verslaggevingsfraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken.</p> <p>Meer concreet zien wij het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het management en het dagelijks bestuur met name in:</p> <p>Journalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;</p> <p>De betrouwbaarheid van schattingen en schattingsprocessen;</p> <p>Significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening.</p>	<p>Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journalposten en het maken van schattingen.</p> <p>Wij hebben journalposten geselecteerd op basis van risicocriteria en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht. Deze werkzaamheden omvatten onder meer inspectie van informatie uit brondocumenten. Wij hebben geen significante transacties buiten de normale bedrijfsuitoefening geïdentificeerd.</p> <p>Daarnaast hebben wij op basis van risicocriteria specifieke controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van belangrijke schattingen van het dagelijks bestuur waaronder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het toereikend zijn van voorzieningen. <p>Wij hebben in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het dagelijks bestuur bij deze posten en daarbij tevens aandacht besteed aan de risico's die voortkomen uit nevenfuncties.</p> <p>Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het dagelijks bestuur.</p>

Het in de controlestandaarden veronderstelde frauderisico rondom de opbrengstverantwoording is door ons weerlegd. Een waterschap laat zich typeren als een bestedingshuishouding en is daarmee inherent niet gericht op het verwerven van opbrengsten.

De van toepassing zijnde opbrengstenstromen (namelijk waterschapsbelastingen), de transparante wijze van totstandkoming hiervan en de relatief beperkte omvang van de beïnvloedbare opbrengstenstromen zorgen ervoor dat het frauderisico rond de opbrengstverantwoording als

geheel door ons als een niet-significant risico is aangemerkt.

Wij hebben tijdens onze controle geen specifieke aanwijzingen gekregen voor (een vermoeden van) fraude.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Zoals toegelicht in het onderdeel 'paragraaf weerstandsvermogen' in de jaarstukken, heeft het dagelijks bestuur een beoordeling opgesteld van de mogelijkheden van Waterschap Rivierenland om de risico's vanuit de normale bedrijfsvoering financieel op te vangen en de bedrijfsvoering zonder tussenkomst van de toezichthouder voort te zetten.

Onze werkzaamheden hebben bestaan uit:

- ▶ Het uitvoeren van een risicoanalyse gericht op het risico dat er gereede twijfel bestaat over de mogelijkheden om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder
- ▶ Het kennisnemen van de analyse in de paragraaf weerstandsvermogen van het dagelijks bestuur en overwegen of deze alle relevante informatie bevat waarvan de accountant als gevolg van de controle van de jaarrekening kennis heeft en het bevragen van het dagelijks bestuur over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten.
- ▶ Het kennisnemen van de meerjarenbegroting in relatie tot de ontwikkelingen in de sector decentrale overheden.
- ▶ Het kennisnemen van de beoordeling van de (meerjaren)begroting van het waterschap door de toezichthouder.
- ▶ Het inwinnen van inlichtingen bij het dagelijks bestuur over zijn kennis van het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering.
- ▶ Het verkrijgen van inlichting over gebeurtenissen of omstandigheden na de periode waarvoor het dagelijks bestuur een beoordeling heeft gemaakt.
- ▶ Het evalueren of voldoende en geschikte controle-informatie is verkregen met betrekking tot de conclusie en veronderstellingen van het dagelijks bestuur inzake het opvangen van financiële risico's in relatie tot de financiële positie.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het dagelijks bestuur over de gehanteerde uitgangspunten om de normale bedrijfsvoering door te kunnen zetten.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

C. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. De andere informatie bestaat uit:

- ▶ Jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;

- ▶ Het besluit tot vaststelling en goedkeuring;
- ▶ De overige bijlagen zoals opgenomen in de jaarstukken.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat alsmede dat het alle informatie bevat die op grond van artikel 98a van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met artikel 98a van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

D. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het in Nederland geldende Waterschapsbesluit. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur vastgestelde normenkader d.d. 9 oktober 2023.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of het waterschap in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023, het "Controleprotocol voor de accountantscontrole van Waterschap Rivierenland vanaf de jaarrekening 2023" en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 9 oktober 2023, het Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's
 - ▷ dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - ▷ dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,
- ▶ het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- ▶ het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde veronderstelling aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat het waterschap in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan omtrent de financiële positie. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van het waterschap;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van het waterschap, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van het waterschap. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Enschede, 26 juni 2024

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g.

M. Zoetman-Kiers RA

8. BESLUIT TOT VASTSTELLING EN GOEDKEURING

Het Algemeen Bestuur van Waterschap Rivierenland

gelezen het voorstel van het College van Dijkgraaf en Heemraden d.d. 27 februari 2024, gelet op het advies van de Commissie(s) d.d. 3 juni 2024 en 4 juni 2024, gelet op de desbetreffende bepalingen van de Waterschapswet en het algemeen reglement voor Waterschap Rivierenland;

besluit:

1. De rekening van lasten en baten over het dienstjaar 2023 als volgt vast te stellen:
 - a. het totaal van de kosten: € 252.865.023
 - b. het totaal van de opbrengsten: € 264.671.395
 - c. voordelig exploitatieresultaat: € 11.806.372
2. Voordelige resultaten van afgeronde HWBP-dijkversterkingsprojectfasen ten opzichte van het projectgebonden eigen aandeel van 10% met ingang van 2023 te oormerken voor toekomstige HWBP-projectfasen en nieuwe HWBP-projecten.
3. In te stemmen met een dotatie van € 383.261 (a.g.v. het voordelig resultaat op afgeronde dijkversterkingsprojectfasen) aan de bestemmingsreserve Afschrijving HWBP.
4. Het resterend voordelig exploitatieresultaat (= besluit 1c minus besluit 3) ad € 11.423.111 ten laste/gunste te brengen van de egalisatiereserves:

- Watersysteem	€	10.065.899	voordelig
- Zuivering	€	1.700.693	voordelig
- Wegen	€	<u>343.481</u>	nadelig
- Totaal	€	11.423.111	voordelig
5. In te stemmen met het opheffen van de voorziening Regelingen personeel.
6. De overschrijdingen op de lasten van de volgende programma's alsnog formeel te bekrachtigen:

- Watersysteem	€	1,2 miljoen
- Waterketen	€	1,9 miljoen
- Wegen	€	0,8 miljoen

aldus besloten in de vergadering d.d. 1 juli 2024.

het Algemeen Bestuur voornoemd,

de secretaris-directeur
ir. Z.C. Vonk

de voorzitter,
G.V. den Hartog

Waterschap
Rivierenland

BIJLAGEN

Bijlage 1 Staat van immateriële vaste activa

Omschrijving	Stand per 1-1-2023					Stand per 31-12-2023							boek-waarde	rente-lasten	kapitaal-lasten				
	aanschaf prijs	afschrijving	cumulatieve bijdrage van voorzieningen	subsidies/bijdr. van derden	boek-waarde	nieuw-bouw door derden	verkoop materiële vaste activa	ontvang-en subsidie	Over-boeking onderhanden werk	afschrijving	herwaarder-dering	bijdrage van voor-zieningen				aanschaf prijs	afschrijving	cumulatieve bijdrage van voorzieningen	subsidies/bijdr. van derden
bedragen x € 1.000																			
Uitgaven onderzoek en ontwikkeling	163	163	0	0	0	20	0	0	0	0	0	0	183	163	0	0	20	0	0
Geactiveerde bijdragen aan Rijk	97.993	60.030	0	0	37.963	9.707	0	0	0	9.877	0	0	107.699	69.906	0	0	37.793	668	10.545
Overige immateriële vaste activa	8.428	5.065	0	762	2.601	842	0	0	0	934	0	0	9.270	5.999	0	763	2.508	47	981
Totaal	106.584	65.258	0	762	40.564	10.569	0	0	0	10.811	0	0	117.152	76.068	0	763	40.321	715	11.526

Bijlage 2 Staat van materiële vaste activa

Omschrijving	Stand per 1-1-2023					Mutaties 2025				Stand per 31-12-2023						
	aanschaf prijs	afschrijving	cumulatieve bijdrage van voorzieningen	subsidies/ bijdr. van derden	boek-waarde	nieuw-bouw door derden	ontvang-en subsidie	afschrijving	bijdrage van voor-zieningen	aanschaf prijs	afschrijving	cumulatieve bijdrage van voor-zieningen	subsidies/ bijdr. van derden	boek-waarde	rente-lasten	kapitaal-lasten
bedragen x € 1.000																
gronden en terreinen	15.556	896	107	2.498	12.055	2.377	482	0	0	17.933	896	107	2.980	13.950	203	203
vervoermiddelen	5.791	3.410	0	0	2.381	1.112	0	476	0	6.903	3.886	0	0	3.017	46	522
machines, apparaten en werktuigen	24.951	9.141	0	439	15.371	1.600	0	2.277	0	26.551	11.418	0	439	14.694	252	2529
bedrijfsgebouwen	37.382	17.326	406	4.783	14.867	1.856	0	999	98	39.238	18.325	504	4.783	15.626	246	1245
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken																0
-waterkeringen	876.498	93.994	47.326	652.119	83.059	5.151	2.607	4.139	0	881.649	98.133	47.326	654.726	81.464	1316	5455
-waterkeringen HWBP projectgebonden	485.155	8.107	0	442.219	34.829	243.090	218.497	-172	0	728.245	7.935	0	660.716	59.594	735	563
-watergangen, kunstwerken en gemalen	398.704	141.716	46.398	65.536	145.054	26.716	6.420	12.491	5.888	425.420	154.207	52.286	71.956	146.971	2376	14867
Zuiveringstechnische werken																0
- transportsystemen	170.804	76.448	5.651	26.566	62.139	2.700	1.520	4.514	0	173.504	80.962	5.651	28.086	58.805	979	5493
- zuiveringsinstallaties	302.326	154.286	11.576	38.430	98.034	2.376	0	9.696	0	304.702	163.982	11.576	38.430	90.714	1548	11244
- slibverwerkingsinstallaties	90.368	35.331	0	5.984	49.053	433	0	3.236	0	90.801	38.567	0	5.984	46.250	769	4005
wegen	16.757	435	14.221	2.101	0	2.507	0	0	2.507	19.264	435	16.728	2.101	0	0	0
vaarwegen en havens	3.532	820	416	260	2.036	0	0	119	0	3.532	939	416	260	1.917	32	151
overige materiële vaste activa	7.495	3.497	193	1	3.804	2.228	109	672	0	9.723	4.169	193	110	5.251	76	748
Totaal	2.435.319	545.407	126.294	1.240.936	522.682	292.146	229.635	38.447	8.493	2.727.465	583.854	134.787	1.470.571	538.254	8578	47025

Bijlage 3 Staat van financiële vaste activa

Omschrijving	Nominaal	Stand per 1-1-2023			Mutaties boekjaar 2023			Stand per 31-12-2023				Opbrengst in 2023
		Aanschafprijs	Cumulatieve herwaardering /	Boekwaarde	Vermeerdering	Herwaardering	Vermindering	Aantal	Koerswaarde	Aanschafprijs	Boekwaarde	
bedragen x € 1.000												
Deelnemingen en effecten												
Deelnemingen en aandelen												
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	113,45	15	0	15	0	0	0	132	1	15	15	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	113,45	61	0	61	0	0	0	534	1	61	61	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	113,45	15	0	15	0	0	0	132	1	15	15	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	113,45	12	0	12	0	0	0	106	1	12	12	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	113,45	1	0	1	0	0	0	5	1	1	1	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	115	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	113,45	292	0	292	0	0	0	2585	1	292	292	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	140	66	0	66	0	0	0	473	1	66	66	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	113,45	4	0	4	0	0	0	35	1	4	4	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	113,45	27	0	27	0	0	0	237	1	27	27	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	113,45	4	0	4	0	0	0	35	1	4	4	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	113,45	3	0	3	0	0	0	30	1	3	3	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	113,45	1	0	1	0	0	0	10	1	1	1	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	453,78	6	0	6	0	0	0	50	1	6	6	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	140	6	0	6	0	0	0	40	1	6	6	0
Deelneming Maatschap		0	0	0	0	0	0			0	0	0
Totaal		513	0	513	0	0	0	4.405		513	513	0

Bijlage 4 Staat van reserves en voorzieningen

Omschrijving	Rubricering	Stand per	Res.best.	Stand per	Mutaties in 2023		Stand per		Stand per
		31-12-22	2022	01-01-23	bij	af	31-12-23	voorlopig resultaat	31-12-23
		excl resultaat bestemming		incl resultaat bestemming			excl resultaat bestemming		incl resultaat bestemming
ALGEMENE RESERVES									
Algemene reserve zuiveringsheffing		2.168		2.168			2.168		2.168
Algemene reserve watersysteemheffing		2.981		2.981			2.981		2.981
Algemene reserve wegenbeheer		271		271			271		271
Totaal algemene reserves		5.420	0	5.420	0	0	5.420	0	5.420
EGALISATIERESERVES									
Egalisatiereserve zuiveringsheffing		-463	-802	-1.265	2.583		1.318	1.701	3.019
Egalisatiereserve watersysteemheffing		8.968	5.172	14.140		1.473	12.667	10.065	22.732
Egalisatiereserve wegenbeheer		1.747	1.128	2.875		599	2.276	-343	1.933
Totaal egalisatiereserves		10.252	5.498	15.750	2.583	2.072	16.261	11.423	27.684
BESTEMMINGSRESERVES									
Bestemmingsreserve vervroegde afschr invest waterkeringen		92		92		17	75		75
Bestemmingsreserve schaderegeling Maaswerken		265		265			265		265
Bestemmingsreserve klimaatadaptatie		10		10		10	0		0
Bestemmingsreserve egalisatie afschrijving HWBP		6.547	1.022	7.569	8.410		15.979	383	16.362
Bestemmingsreserve frictiekosten centralisatie AQUON		793		793		223	570		570
Bestemmingsreserve baggeren vaarweg Linge/Kanaal van Steenenhoek		141		141	72		213		213
Bestemmingsreserve onderhoud primaire waterkeringen		1.084		1.084		387	697		697
Bestemmingsreserve wegwerken achterstanden bedrijfsvoering		0	700	700		143	557		557
Totaal bestemmingsreserves		8.932	1.722	10.654	8.482	780	18.356	383	18.739
TOTAAL EIGEN VERMOGEN		24.604	7.220	31.824	11.065	2.852	40.037	11.806	51.843
Voorziening regelingen personeel	Arbeidsgerelateerd	318		318		318	0		0
Voorziening pensioen voormalige bestuurders	Arbeidsgerelateerd	4.861		4.861	46	354	4.553		4.553
Voorziening baggeren	Baggeren en saneren	2.355		2.355	6.392	6.068	2.679		2.679
Voorziening flexibel personeel muskusrattenbestrijding	Arbeidsgerelateerd	487		487	200		687		687
Voorziening reconstructie wegen	Onderhoud	1.300		1.300	2.268	1.844	1.724		1.724
Voorziening kunstwerken wegen	Onderhoud	1.262		1.262	363		1.625		1.625
Voorziening baggeren wegsloten	Onderhoud	308		308	424	663	69		69
Voorziening onderhoud kantoorgebouw Blomboogerd	Onderhoud	205		205	76	98	183		183
Voorziening PBB (persoonsgebonden basis budget)	Arbeidsgerelateerd	852		852	419	58	1.213		1.213
Voorziening IKB (individueel keuzebudget)	Arbeidsgerelateerd	7.234		7.234	1.090		8.324		8.324
Voorziening vitaliteitsuren	Arbeidsgerelateerd	893		893		12	881		881
Totaal voorzieningen		20.075	0	20.075	11.278	9.415	21.938	0	21.938
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN		44.679	7.220	51.899	22.343	12.267	61.975	11.806	73.781
bedragen * € 1.000									

Bijlage 4 Toelichting op de reserves en voorzieningen

	2023		2022
Algemene reserves			
De algemene reserves vormen samen met de post onvoorzien en de stille reserves het weerstandvermogen en hebben geen specifieke bestemming. Zij dienen dan ook vooral om eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard, meestal bijzondere omstandigheden, op te vangen.			
Algemene reserve zuiveringsheffing			
Saldo per 1 januari	2.168		2.168
Afoming	0		0
Saldo per 31 december	2.168		2.168
Algemene reserve watersysteemheffing			
Saldo per 1 januari	2.981		2.981
Afoming	0		0
Saldo per 31 december	2.981		2.981
Algemene reserve wegenbeheer			
Saldo per 1 januari	271		271
Afoming	0		0
Saldo per 31 december	271		271
Bij de Jaarrekening 2023 is de jaarlijkse risico-inventarisatie uitgevoerd en het weerstandvermogen berekend. Het weerstandvermogen bedraagt 4,8 keer de omvang van de restrisico's, ruim voldoende om de risico's op te kunnen vangen en de continuïteit van de bedrijfsvoering te kunnen garanderen.			
Bestemmingsreserves			
In tegenstelling tot de algemene reserves hebben de bestemmingsreserves wel een specifieke bestemming. De bestemmingsreserves kunnen worden onderscheiden in:			
<ul style="list-style-type: none"> - Egalisatiereserves; - Overige bestemmingsreserves. 			
Egalisatiereserves			
Egalisatiereserves zijn reserves die zijn ontwikkeld ten behoeve van de tariefegalisatie in de planperiode c.q. de meerjarenraming. Per taak kent het waterschap egalisatiereserves. Bij de tariefegalisaties worden een drietal uitgangspunten gehanteerd:			
<ol style="list-style-type: none"> 1. De opbrengst van de waterschapslasten is aan het einde van de planperiode in principe gelijk aan het kostenniveau. 2. Er is sprake van een gelijkmatige tariefontwikkeling. 3. Het niveau van de egalisatiereserve is aan het eind van de planperiode in principe nihil. 			
Egalisatiereserve zuiveringsheffing			
Saldo per 1 januari	-1.265		59
Toevoeging	2.583		0
Begrote onttrekking	0		-/- 404
Nog te bestemmen resultaat	1.701		-/- 802
Saldo per 31 december	3.019		-1.265
Egalisatiereserve watersysteemheffing			
Saldo per 1 januari	14.140		11.158
Toevoeging	0		0
Begrote onttrekking	-/- 1.473		-/- 2.190
Nog te bestemmen resultaat	10.065		5.172
Saldo per 31 december	22.732		14.140
Egalisatiereserve wegenbeheer			
Saldo per 1 januari	2.875		2.160
Begrote onttrekking	-/- 599		-/- 413
Toevoeging	0		0
Nog te bestemmen resultaat	-/- 343		1.128
Saldo per 31 december	1.933		2.875
Overige bestemmingsreserves			
Overige bestemmingsreserves zijn reserves gevormd ten behoeve van een specifiek benoemd doel.			
Bestemmingsreserve vervroegde afschrijvingen investeringen waterkeringen			
Deze bestemmingsreserve is in 2005 gevormd ter gedeeltelijke compensatie van het vervallen in dat jaar van zowel de rijksbijdrage Delta wet Grote Rivieren als de onderhoudsbijdrage van de provincie. De reserve wordt ingezet ter gedeeltelijke dekking van de afschrijving van investeringen van waterkerings zorg.			
Saldo per 1 januari	92		112
Onttrekking	-/- 17		-/- 20
Saldo per 31 december	75		92
Bestemmingsreserve schaderegeling Maaswerken			
Deze bestemmingsreserve is bij de besluitvorming inzake de resultaatbestemming 2011 gevormd.			
Het uitvoeren van het Tracébesluit Zandmaas/Maasroute-aanvulling I zorgt ervoor dat het Maaspeil in enkele stappen in totaal met 30 cm wordt verhoogd in de stuwpannen Grave en Sambeek. Dit leidt mogelijk tot natschade. Daarnaast voert het waterschap als gevolg van de peilopzet in dit gebied maatregelen uit waardoor mogelijk schade optreedt. Voor de betrokkenen in het gebied zal het niet altijd duidelijk zijn door welke overheid hun schade (gedeeltelijk) vergoed kan worden. Daarom hebben de waterschappen en Rijkswaterstaat Maaswerken de intentie uitgesproken om de eventuele verzoeken om schadevergoeding die betrekking hebben op dit gebied gezamenlijk te behandelen. Met de bestuursovereenkomst wordt geregeld dat het waterschap de verzoeken om schadevergoeding behandelt en besluiten hierover neemt. Waterschap Rivierenland heeft hiervoor in 2011 € 293.000 ontvangen van Rijkswaterstaat. Ter dekking van de eventueel te maken kosten door waterschap Rivierenland is deze bestemmingsreserve gevormd.			
Saldo per 1 januari	265		265
Onttrekking	0		0
Saldo per 31 december	265		265

	2023	2022
Bestemmingsreserve klimaatadaptatie		
Deze bestemmingsreserve is bij de besluitvorming inzake de resultaatbestemming 2017 gevormd. Op 24 februari 2017 heeft het Algemeen Bestuur ingestemd met de koers klimaatadaptatie.		
Onderdeel van deze koers is de instelling van een stimuleringsregeling voor initiatieven van burgers/ particulieren, vanuit het inzicht dat kleinschalige klimaatinitiatieven bijdragen aan het terugbrengen van de kwetsbaarheid van ons gebied. Dit kan zijn voor groene daken, het opvangen en hergebruiken van regenwater, het vergroenen van de buurt, afkoppelen, enzovoort. Deze stimuleringsregeling geldt voor initiatieven van stedelingen, dorpelingen en mensen op het platteland (evt. in collectief verband) en is daarmee een instrument die onze zichtbaarheid bij de burger kan vergroten. Vanuit het waterschap is als eerste inleg voor de regeling eenmalig € 500.000 beschikbaar gesteld. De bestemmingsreserve is gevormd vanuit de egaliseringsreserve van de taak Watersysteem.		
Saldo per 1 januari	10	71
Toevoeging	0	10
Onttrekking	-/- 10	-/- 71
Saldo per 31 december	0	10
In 2023 is € 10.369 vrijgevallen. Dit betreft het niet uitgegeven deel van 2022.		
Bestemmingsreserve egalisatie afschrijving HWBP		
De bestemmingsreserve is gevormd bij besluit van het algemeen bestuur bij de voorjaarsnota 2020 op 26 juni 2020.		
De pieken in de programmering HWBP en daarmee pieken in de projectuitgaven leiden tot een sterk fluctueren van de jaarlijkse afschrijvingslasten van het programma HWBP, dusdanig dat er geen sprake meer is van een gelijkmatige lastenontwikkeling. De bestemmingsreserve egalisatie afschrijving HWBP is ingesteld om de afschrijvingslast van het programma HWBP gelijkmatig over de jaren te verdelen.		
Saldo per 1 januari	6.547	2.294
Resultaatbestemming 2022	1.022	5.598
Toevoeging	8.410	0
Onttrekking	0	-/- 1.345
Nog te bestemmen resultaat	383	0
Saldo per 31 december	16.362	6.547
Bestemmingsreserve frictiekosten centralisatie AQUON		
In 2020 heeft het Algemeen Bestuur van AQUON besloten tot centralisatie van haar laboratoria. Dit houdt in dat de locaties Tiel en Leiden de komende jaren worden verkocht en dat er een nieuw laboratorium op een nog nader te bepalen locatie zal worden gebouwd. De bouw staat gepland voor 2024. Door centralisatie kan AQUON beter invulling geven aan haar vastgestelde strategie en dat tegen lagere kosten. De financiële consequenties van de investering in de nieuwbouw en de toekomstige besparingen op de exploitatie zijn reeds verwerkt in de meerjarenraming van de begroting 2021 van waterschap Rivierenland. Aan het centralisatieproces zijn naast de investering ook eenmalige frictiekosten verbonden. Het betreft bouw-gerelateerde kosten (die niet geactiveerd worden) en kosten voor afvloeiing van personeel. De frictiekosten worden naar rato verdeeld over de deelnemende waterschappen. Het aandeel van waterschap Rivierenland bedraagt in totaal € 1.158.000, verdeeld over de planperiode.		
Zoals aangekondigd bij de 2e bestuursrapportage 2020 van WSRL is voorgesteld om voor de frictie-kosten een bestemmingsreserve te vormen. De reden hiervoor is dat het nieuwbouwproces en de afvloeiing van personeel nog veel onzekerheden kennen, die effect kunnen hebben op de omvang en de timing van de frictiekosten. Om ongewenste schommelingen in de exploitatie van waterschap Rivierenland te voorkomen, is voorgesteld om voor de frictiekosten een bestemmingsreserve te vormen uit het voordelig resultaat 2020 van € 1.158.000. De bestemmingsreserve is gevormd bij besluit van het algemeen bestuur bij de jaarrekening 2020 op 23 april 2021.		
Saldo per 1 januari	793	978
Toevoeging	0	0
Onttrekking	-/- 223	-/- 185
Saldo per 31 december	570	793
Bestemmingsreserve baggeren vaarweg Linge/Kanaal van Steenenhoek		
In 2021 is de overeenkomst voor uitvoering van vaarweg- en nautisch beheer tussen waterschap Rivierenland en de provincie Zuid-Holland geactualiseerd. Eind 2020 was al een overeenkomst voor vaarwegbeheer gesloten met de provincie Utrecht. Als bijdrage in de kosten van het uitvoeren van het vaarweg- en nautisch beheer in medebewind, ontvangt waterschap Rivierenland van deze provincies een vaste vergoeding. Onderdeel hiervan is een bijdrage in de baggerkosten voor de Linge/Kanaal van Steenenhoek. De Linge is in 2015 voor het laatst gebaggerd. De volgende keer baggeren zal pas over een tiental jaren zijn. Voorgesteld is een Bestemmingsreserve Baggeren vaarweg Linge/Kanaal van Steenenhoek in te stellen en de jaarlijks te ontvangen baggervergoedingen van Zuid-Holland en Utrecht (opgeteld € 70.000 per jaar), onder aftrek van de eventueel in dat jaar gemaakte specifieke baggerkosten (b.v. periodieke peiling of bemonstering) m.i.v. 2021 hierin te storten. Hiermee kan dan op termijn een deel van de baggerkosten van de Linge/Kanaal van Steenenhoek financieel worden gedekt.		
De bestemmingsreserve is gevormd bij besluit van het algemeen bestuur bij de 2 ^e bestuursrapportage op 26 november 2021.		
Saldo per 1 januari	141	70
Toevoeging	72	71
Onttrekking	0	0
Saldo per 31 december	213	141
Bestemmingsreserve onderhoud primaire waterkeringen		
Bij de besluitvorming van de jaarrekening 2021 is in het AB van 22 april 2022 besloten een bestemmingsreserve te vormen t.b.v. toekomstig onderhoud aan primaire waterkeringen. Vanuit het resultaat 2021 is hiervoor € 1.838.000 bestemd.		
Saldo per 1 januari	1.084	1.838
Toevoeging	0	0
Onttrekking	-/- 387	-/- 754
Saldo per 31 december	697	1.084
Bestemmingsreserve wegwerken achterstanden bedrijfsvoering		
In de afgelopen jaren zijn binnen de beschikbare formatie van de bedrijfsvoering extra inspanningen verricht voor onder andere de grondverwerving voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Als gevolg van deze extra inzet is achterstand ontstaan in de reguliere werkzaamheden. Ook kon een aantal projecten niet opgestart worden. Het streven is om de achterstanden de komende drie jaar (2023-2025) weg te werken middels het aantrekken van aanvullende tijdelijke capaciteit. De kosten worden ingeschat op € 700.000. Bij de besluitvorming van de jaarrekening 2022 is in het AB van 30 juni 2023 besloten een bestemmingsreserve voor het wegwerken achterstanden bedrijfsvoering te vormen.		
Saldo per 1 januari	0	0
Resultaatbestemming 2022	700	0
Onttrekking	-/- 143	0
Saldo per 31 december	557	0

Voorzieningen

	2023	2022
<u>Voorziening regelingen personeel</u>		
Deze voorziening is bedoeld voor de verplichtingen aan voormalig personeel.		
Saldo per 1 januari	318	385
Toevoeging	0	0
Onttrekking	-/- 318	-/- 67
Saldo per 31 december	0	318
De voorziening regeling personeel is in 2023 vrijgevallen omdat alle verplichtingen aan voormalig personeel zijn afgewikkeld.		
<u>Voorziening pensioen voormalige bestuurders</u>		
De voorziening dient ter dekking van toekomstige pensioenaanspraken van voormalige bestuursleden. Het betreft hier bestuursleden die al pensioen ontvangen en bestuursleden die hier in de toekomst aanspraak op maken.		
Saldo per 1 januari	4.861	5.668
Toevoeging	46	0
Onttrekking	-/- 354	-/- 807
Saldo per 31 december	4.553	4.861
<u>Voorziening baggeren</u>		
In 2006 is besloten deze voorziening in het leven te roepen om te komen tot: meer efficiënte en effectieve wijze van afwikkeling van baggerprojectadministraties; voorkoming jaarlijkse kostenschommelingen in de exploitatie; en voorkomen financiële mee- en tegenvallers bij het opstellen van de jaarrekening (AB-besluit d.d. 24-08-2006).		
Saldo per 1 januari	2.355	4.994
Toevoeging	6.392	5.795
Onttrekking	-/- 6.068	-/- 8.434
Saldo per 31 december	2.679	2.355
<u>Voorziening flexibel personeel muskusrattenbestrijding</u>		
In 2007 is de Visie Muskusrattenbestrijding 2007-2016 ingevoerd. De hoofdlijn van de visie gaat uit van het terugbrengen van de basisbezetting met de mogelijke inhuur van externe krachten door het terugbrengen van het budget personeelskosten dat door het terugbrengen van de basisformatie niet wordt gebruikt, te storten in een daartoe ingestelde voorziening. Deze voorziening is bedoeld om pieken in het muskusrattenbeheer op te kunnen vangen door het inhuren van externe krachten. Op 1-1-2012 is het nieuwe samenwerkingsverband Muskusrattenbeheer Rivierenland van start gegaan. Het nieuwe samenwerkingsverband heeft op 28 oktober 2011 in een Bestuurlijk overleg muskusrattenbeheer besloten tot instelling van deze voorziening met een maximum tot € 800.000. De jaarlijkse groei is gesteld op 2,5% van de begroting met een maximum van € 200.000.		
Saldo per 1 januari	487	287
Toevoeging	200	200
Onttrekking	0	0
Saldo per 31 december	687	487
In 2023 is een vanuit het resultaat van muskusrattenbeheer een bedrag € 200.000 toegevoegd aan de voorziening flexibel personeel muskusrattenbestrijding.		
<u>Voorziening reconstructie wegen</u>		
Bij het uitvoeren van wegreconstructies kan het aantal kilometers en daarmee de uitgaven per jaar sterk fluctueren. Dit wordt beïnvloed door de zwaarte van de maatregel en de lengte van de weg. Om de kosten voor de reconstructie van wegen gelijkmatig te spreiden over de jaren is in 2011 een voorziening wegreconstructie gevormd.		
Saldo per 1 januari	1.300	173
Toevoeging	2.268	2.213
Onttrekking	-/- 1.844	-/- 1.086
Saldo per 31 december	1.724	1.300
Toevoeging	363	363
Onttrekking	0	-/- 279
Saldo per 31 december	1.625	1.262
<u>Voorziening baggeren wegsloten</u>		
Er is in totaal 420 km wegsloot in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden waarvoor waterschap Rivierenland een gedeelde onderhoudsplicht heeft. Conform de diepte schouw regeling dienen de weg-sloten eens in de 15 jaar in samenwerking met de andere ingelanden gebaggerd te worden. Omdat het aantal kilometer jaarlijks te baggeren wegsloot sterk fluctueert, fluctueren ook de bijbehorende beno-dig-de budgetten. Om geen effecten te hebben op de jaarlijkse lastenheffing is besloten tot het vormen van een voor-ziening.		
Saldo per 1 januari	308	144
Toevoeging	424	298
Onttrekking	-/- 663	-/- 134
Saldo per 31 december	69	308
<u>Voorziening onderhoud kantoorgebouw Blomboogerd</u>		
Het kantoorgebouw Blomboogerd in Tiel is sinds 2007 in gebruik genomen. De komende jaren zullen de eerste inventaris vervangingen en vervangingen van (onderdelen van) bouwinstallaties moeten worden uitgevoerd. Voor het onderhoud aan het kantoorgebouw zal er worden gewerkt met een meerjarig onderhoudsplan (mjpg periode 2014 t/m 2024). Omdat de onderhoudskosten aan het kantoorgebouw per jaar aanzienlijk fluctueren, is voorgesteld deze voorziening in het leven te roepen		
Saldo per 1 januari	205	191
Toevoeging	76	76
Onttrekking	-/- 98	-/- 62
Saldo per 31 december	183	205

	2023	2022
<u>Voorziening PBB (persoonsgebonden basis budget)</u>		
<p>Het persoonsgebonden basisbudget (PBB) heeft betrekking op een periode van 5 jaar waarin de medewerker dit mag besteden. Het in enig jaar niet bestede PBB binnen deze periode wordt toegevoegd aan de voorziening t.b.v. toekomstige bestedingen van dit PBB-budget. De voorziening heeft het doel om niet gelijkmatige besteding van het PBB binnen de periode op te vangen en heeft daarmee een egaliserende functie.</p>		
Saldo per 1 januari	852	428
Toevoeging	419	506
Onttrekking	-/- 58	-/- 82
Saldo per 31 december	<u>1.213</u>	<u>852</u>
<u>Voorziening IKB (individueel keuzebudget)</u>		
<p>Het individueel keuzebudget (IKB) is een Cao-regeling waar medewerkers o.m. extra verlofuren van kunnen kopen. Deze uren kennen geen vervaltermijn. De boekhoudvoorschriften schrijven voor dat voor gereserveerde uren zonder vervaltermijn een voorziening moet worden gevormd. De voorziening IKB dient ter dekking van de aangekochte maar nog niet opgenomen IKB-uren van het eigen personeel. In voorgaande jaren werd hiervoor een reservering op de balans gemaakt. Met ingang van 2022 wordt conform de verslaggevingsregels de reservering ondergebracht in een voorziening.</p>		
Saldo per 1 januari	7.234	0
Toevoeging	1.089	7.234
Onttrekking	0	0
Saldo per 31 december	<u>8.324</u>	<u>7.234</u>
<u>Voorziening vitaliteitsuren</u>		
<p>Het persoonsgebonden basisbudget (PBB) heeft betrekking op een periode van vijf jaar waarin de medewerker dit mag besteden. Sinds 2021 is in de Cao de mogelijkheid toegevoegd om onder voorwaarden dit budget (deels) te benutten voor het kopen van vitaliteitsuren. Deze uren kennen geen vervaltermijn. De boekhoudvoorschriften schrijven voor dat voor gereserveerde uren zonder vervaltermijn een voorziening moet worden gevormd. De voorziening vitaliteit dient ter dekking van de aangekochte maar nog niet opgenomen vitaliteitsuren van het eigen personeel. In 2021 is hiervoor een reservering op de balans gemaakt. Met ingang van 2022 wordt conform de verslaggevingsregels de reservering ondergebracht in een voorziening.</p>		
Saldo per 1 januari	893	0
Toevoeging	0	907
Onttrekking	-/- 12	-/- 14
Saldo per 31 december	<u>881</u>	<u>893</u>

Bijlage 5 Staat van vaste schulden 2023

Geldgever	Aangegaan leningsbedrag	Annuitair Lineair Fixe	Rente percentage	Loop-tijd	Datum opname lening	Dagen tot vervalddag	Dagen na vervalddag	Totaal dagen	Reeds vervallen termijnen	Nog te vervallen termijnen	Stand per 01-01-2023	Vermindering	Stand per 31-12-2023	Transitorische rente per 31-12-2022	Transitorische rente per 31-12-2023	Ten laste van het boekjaar komende rente	Betaalde rente 2023	Afhlossingsverplichting 2024	Resterende looptijd in jaren
GELDENINGEN NWB																			
Nederlandse Waterschapsbank 2008	10.000.000,00	Fixe	4,750	15	18-04-08	107	253	360	15	0	10.000.000,00	10.000.000,00	0,00	333.819,44	0,00	141.180,56	475.000,00	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank lening 2018	35.000.000,00	Lineair	1,633	15	29-06-18	179	186	365	5	10	25.666.666,32	2.333.333,45	23.333.332,87	213.587,45	194.170,41	399.719,51	419.136,55	2.333.333,45	10
Nederlandse Waterschapsbank 2017	40.000.000,00	Lineair	1,463	15	01-07-17	181	184	365	6	9	26.666.666,13	2.666.666,80	23.999.999,33	196.669,95	177.002,95	370.466,20	390.133,20	2.666.666,80	9
NWB lening 2016 fixe (jaar 2016)	25.000.000,00	Lineair	1,252	15	01-07-16	181	184	365	7	8	14.999.999,66	1.666.666,75	13.333.332,91	94.671,78	84.152,69	177.280,91	187.800,00	1.666.666,75	8
Nederlandse Waterschapsbank 2019	37.000.000,00	Lineair	-0,070	10	29-11-19	332	33	365	4	6	25.900.000,00	3.700.000,00	22.200.000,00	-1.639,15	-1.404,99	-17.895,84	-18.130,00	3.700.000,00	6
Nederlandse Waterschapsbank 2019	13.424.822,00	Fixe	1,675	27	16-12-19	349	16	365	4	23	13.424.822,00	0,00	13.424.822,00	9.857,13	9.857,13	224.865,77	224.865,77	0,00	23
Nederlandse Waterschapsbank 2019	27.864.593,00	Fixe	1,510	28	16-12-19	349	16	365	4	24	27.864.593,00	0,00	27.864.593,00	18.444,07	18.444,07	420.755,35	420.755,35	0,00	24
Nederlandse Waterschapsbank 2019	27.864.593,00	Fixe	1,465	30	16-12-19	349	16	365	4	26	27.864.593,00	0,00	27.864.593,00	17.894,41	17.894,41	408.216,29	408.216,29	0,00	26
Nederlandse Waterschapsbank 2019	27.864.593,00	Fixe	1,442	31	16-12-19	349	16	365	3	28	27.864.593,00	0,00	27.864.593,00	17.613,48	17.613,48	401.807,43	401.807,43	0,00	28
Nederlandse Waterschapsbank 2019	37.271.873,00	Fixe	2,845	29	16-12-19	349	16	365	4	25	37.271.873,00	0,00	37.271.873,00	46.482,62	46.482,62	1.060.384,79	1.060.384,79	0,00	25
Nederlandse Waterschapsbank 2020	100.000.000,00	Lineair	-0,025	5	08-04-20	96	269	365	3	2	60.000.000,00	20.000.000,00	40.000.000,00	-11.054,79	-7.369,86	-11.315,07	-15.000,00	20.000.000,00	2
Nederlandse Waterschapsbank 2022	134.000.000,00	Fixe	2,875	50	02-05-22	121	244	365	0	50	134.000.000,00	0,00	134.000.000,00	2.575.369,86	2.575.369,86	3.852.500,00	3.852.500,00	0,00	50
Sub-totaal	515.290.474,00										431.523.806,11	40.366.667,00	391.157.139,11	3.511.716,25	3.132.212,78	7.427.965,91	7.807.469,38	30.366.667,00	
MEDIUM TERM NOTE NWB																			
Nederlandse Waterschapsbank 2020	400.000.000,00	Fixe (5 jaar)	0,000	11	01-09-20	243	122	365	0	6	400.000.000,00	0,00	400.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GELDENINGEN (overige financiële instellingen)																			
ASN 2008/ ASN250	10.000.000,00	Fixe	4,710	15	22-04-08	111	249	360	15	0	10.000.000,00	10.000.000,00	0,00	325.775,00	0,00	145.225,00	471.000,00	0,00	0
BNG 1999	4.537.802,16	Lineair	5,015	25	08-06-99	157	203	360	24	1	363.024,18	181.512,09	181.512,09	10.265,97	5.132,99	13.072,67	18.205,66	181.512,09	1
Sub-totaal	14.537.802,16										10.363.024,18	10.181.512,09	181.512,09	336.040,97	5.132,99	158.297,67	489.205,66	181.512,09	
TOTAAL GENERAAL	929.828.276,16										841.886.830,29	50.548.179,09	791.338.651,20	3.847.757,22	3.137.345,76	7.586.263,58	8.296.675,04	30.548.179,09	

Bijlage 6 Berekening van het rente-omslagpercentage 2023

Bedragen x €

Renteberekening

Op te brengen rente

Rente opgenomen geldleningen 2023	7.586.263,58	
Af: ontvangen rente uitgeleende gelden 2023	<u>0,00</u>	
Subtotaal		7.586.263,58
Rente van per 1 januari 2023		
Beschikbare reserves en voorzieningen 2% van € 51.901.491,15	<u>1.038.206,00</u>	
Subtotaal		1.038.206,00
Rente rekening courant 2023	-41.093,73	
Rente kortlopende geldleningen	0,00	
Boeterente vervroegde aflossing	0,00	
Invorderingsrente	0,00	
Overige rentebaten	<u>0,00</u>	
		-41.093,73
Totaal op te brengen rente via rente-omslagpercentage		8.583.375,85

Basis rente-omslag

Rente om te slaan over boekwaarde :	8.583.375,85	
Restant boekwaarde per 1 januari incl. herwaardering	563.246.066,59	
Investeringsboekjaar (50%)	<u>32.293.943,57</u>	
Restant boekwaarde per 1 januari incl. herwaardering		595.540.010,16

Op te brengen rente/restant boekwaarde**1,4413 %**

Bijlage 7 Staat van personeelslasten

Bedragen x € 1.000,-

		Salarissen & uitkeringen vast personeel	Sociale lasten	Overige personeelskosten	Personeel van derden	Totaal jaarrekening	Totaal begroting
		2023	2023	2023	2023	2023	2023
20000	Bestuur	825	0	47	0	872	861
	Totaal bestuur	825	0	47	0	872	861
15000	Omgeving en Beleid	8.922	2.568	171	522	12.183	11.155
17000	Informatie en Digitalisering	5.128	1.474	175	995	7.772	7.540
18000	Bedrijfsvoering	7.961	2.257	1.690	418	12.326	13.378
21000	Projecten Waterveiligheid	4.679	1.293	126	126	6.224	7.270
22000	Projecten Watersysteem en -ket	6.418	1.841	132	244	8.635	8.475
23000	Techn. installaties	8.493	2.421	226	185	11.325	10.708
24000	Beheer en Onderhoud	8.961	2.546	198	838	12.543	11.747
28000	Muskusrattenbeheer	4.766	1.373	118	0	6.257	6.708
29000	Vergunningen Toezicht Handha	3.953	1.155	74	518	5.700	5.583
91000	Ondernemingsraad	48	14	13	0	75	114
92 en 93	Stafafdelingen	1.217	330	42	157	1.746	2.041
	Totaal afdelingen	60.546	17.272	2.965	4.003	84.786	84.719
90000	Directieraad	735	138	25	0	898	1.218
	Totaal directieraad	735	138	25	0	898	1.218
20100	Voormalig bestuur	97	0	0	0	97	64
99100	Voormalig personeel/ bestuur (1)	41	5	0	0	46	0
	Totaal voormalig	138,00	5	0	0	143	64
	Totaal personeelslasten	62.244	17.415	3.037	4.003	86.699	86.862

*

1) inclusief bijdrage uit de voorziening ad € 354

Bijlage 8 Staat van personele sterkte

Organisatie-eenheid / afdeling	Formatie in fte per 31 12 2023 Vast	Formatie in fte per 31 12 2023 Tijdelijk	Formatie in fte per 31 12 2023 Totaal
Afdeling Omgeving en Beleid	110,2	-	110,2
Afdeling Informatie en Digitalisering	78,4	2,0	80,4
Afdeling Bedrijfsvoering	110,0	6,8	116,8
Afdeling Projecten Waterveiligheid	73,7	1,4	75,1
Afdeling Projecten Watersysteem en -keten	88,6	1,0	89,6
Afdeling Technische installaties	125,7	3,6	129,3
Afdeling Beheer en Onderhoud	144,9	1,0	145,9
Afdeling Muskusrattenbeheer	96,3	-	96,3
Afdeling Vergunningen Toezicht en Handhaving	55,8	9,0	64,8
Ondernemingsraad	0,5	-	0,5
Stafafdelingen	13,8	-	13,8
Directieraad	3,0	1,0	4,0
Totaal personeelssterkte	900,9	25,8	926,7

Bijlage 9 mutaties ten laste van Onvoorzien 2023

Afdeling / projectonderdeel	Omschrijving	Bedrag
Onderhoud zuiveringsinstallaties	Implementatie maatregelenpakket rwzi Dodewaard	€ 175.000
	Totaal ten laste van onvoorzien	€ 175.000

Bijlage 10 Liquiditeitspositie en Renterisico

	Omschrijving bedragen x € 1.000	2023				
		maand	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
1.	Vlottende (korte) schuld	1	0	0	0	0
		2	0	0	322	0
		3	0	4.108	0	0
2.	Vlottende middelen	1	-393.491	-293.248	-377.322	-356.665
		2	-373.651	-283.634	-373.192	-339.582
		3	-350.104	-326.638	-368.239	-282.687
3.	Netto vlottende schuld (+) / Overschot vlottende middelen (-) (1-2)	1	-393.491	-293.248	-377.322	-356.665
		2	-373.651	-283.634	-372.870	-339.582
		3	-350.104	-322.530	-368.239	-282.687
4.	Gemiddeld netto vlottende schuld (+) / Gemiddeld overschot vlottende midd. (-)		-372.415	-299.804	-372.810	-326.311
5.	Kasgeldlimiet		57.900	57.900	57.900	57.900
6a.	Ruimte onder de kasgeldlimiet (5-4)		430.315	357.704	430.710	384.211
6b.	Overschrijding van de kasgeldlimiet (5-4)					
	Kasgeldlimiet					
7.	Begrotingstotaal 2023		251.569			
8.	Ministerieel vastgesteld percentage		23%			
	Kasgeldlimiet: 7 x 8		57.900			

Renterisico op de vaste schuld

Omschrijving bedragen x € 1.000		Renterisico 2023
1a	Renteherziening op vaste schuld o/g	0
1b	Renteherziening op vaste schuld u/g	0
2	Renteherziening op vaste schuld (1a-1b)	0
3a	Nieuw aangetrokken vaste schuld totaal	0
3b	Nieuw uitgezette langlopende leningen	0
4	Netto nieuw aangetrokken vaste schuld (3a-3b)	0
5	Betaalde aflossingen	50.548
6	Herfinanciering (laagste van 4 en 5)	0
7	Renterisico op de vaste schuld (2+6)	0
8	Renterisiconorm	75.500
9a	Ruimte onder de renterisiconorm (8-7)	75.500
9b	Overschrijding renterisiconorm (7-8)	0
Berekening renterisiconorm		
10	Omvang begroting 2023	251.569
11	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%
12	Renterisiconorm: (10 x 11:100)	75.500

Bijlage 11 Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten

Indien bij "Projectstatus" Afsluiten staat dan betekent dit dat het krediet administratief wordt afgesloten.

Bedragen x € 1.000

Product	Project	Project (T)	Project-status	Krediet (bruto) tm 2023	Realisatie (bruto) tm 2023	Krediet saldo per 31-12-2023
Programma Waterveiligheid						
1015000	100362	Overstromingsmodellen	Afsluiten	300	287	13
Totaal 1015000				300	287	13
1121000	100572	Dijkaanpassing Fluvia Tiel fase 1	Actief	1.200	894	306
Totaal 1121000				1.200	894	306
1121020	100480	Dijkversterking Gorinchem-Waardenburg (Gowa)	Actief	424.763	288.065	136.698
1121020	100481	Dijkversterking Tiel-Waardenburg (Tiwa)	Actief	380.351	132.296	248.055
1121020	100483	Dijkversterking Wolferen-Sprok (Wos)	Actief	214.052	167.469	46.583
1121020	100485	Dijkversterking Neder-Betuwe (Nebu)	Actief	83.805	36.154	47.651
1121020	100486	Dijkversterking Gameren	Actief	9.960	9.608	352
1121020	100487	Dijkversterking Tiel	Actief	52.843	37.946	14.897
1121020	100489	Dijkversterking Ameide Streefkerk (SAFE)	Actief	42.188	15.227	26.961
1121020	100491	Dijkversterking Sprok Sterreschans	Actief	4.160	3.127	1.033
1121020	100492	Dijkversterking Sterreschans Heteren	Actief	6.205	3.488	2.717
1121020	100493	Dijkversterking Waalfront	Actief	1.827	1.798	29
1121020	100553	Solidariteitsbijdrage HWBP	Actief	95.276	93.975	1.301
1121020	100556	Project Overstijgende Activiteiten	Actief	15.562	9.381	6.181
1121020	100654	Gastvrije Waaldijk	Actief	5.399	569	4.830
1121020	100730	KIS Restpunten	Afsluiten	1.806	1.806	0
1121020	100731	KIS Fase 2	Actief	3.114	-103	3.217
1121020	100744	KIS Afwikkeling werkzaamheden Duiss von Damm (Lekdijk 24A)	Actief	480	480	0
1121020	100745	Doortrekking A15 Sterreschans-Heteren P1190, project 22BX (HWBP)	Actief	2.023	83	1.940
1121020	100774	Future Dikes (HWBP)	Actief	5.020	2.342	2.678
1121020	100775	Emissieloos bouwen	Afsluiten	99	99	0
1121020	100776	DuboCalc plan- en realisatiefase	Actief	249	93	156
1121020	100777	Handreiking duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit dijken	Actief	389	263	127
1121020	100801	De innovatie versneller	Actief	4.697	3.122	1.575
1121020	100859	Programmasturing HWBP/A5H	Actief	1.500	508	992
1121020	100884	Projectoverstijgende natuurcompensatie HWBP	Actief	3.500	166	3.334
1121020	100953	Stabiliteit bij Golfoverslag	Actief	1.705	196	1.509
1121020	100997	Dijkversterking SSH	Actief	500	163	337
Totaal 1121020				1.361.473	808.322	553.151
1122000	100541	Noordwaard restpunten kades	Actief	2.230	1.668	562
1122000	100632	Opstellen en implementeren Fragility Curves	Actief	275	265	10
1122000	100733	KIS asfaltherstel/oppervlakte behandeling	Actief	504	504	0
1122000	100743	Onderhoud en schadeherstel na oplevering dijkversterkingsprojecten	Actief	3.133	2.004	1.129
1122000	101001	KIS asfaltherstel/oppervlakte behandeling II	Actief	265	0	265
Totaal 1122000				6.407	4.441	1.966
1122060	100923	Herstel duikersluis Nederhemert	Actief	145	143	2
Totaal 1122060				145	143	2
Totaal Programma Waterveiligheid				1.369.525	814.087	555.439
Programma Watersysteem						
1012000	100267	Klimaatadaptatie kennis en communicatie	Actief	530	273	257
1012000	100341	Waterbeheerprogramma 2022-2027	Actief	305	299	6
Totaal 1012000				835	572	263
1015000	100363	Waterbeschikbaarheid Zoetwater	Actief	113	61	51
1015000	100369	3e ronde toetsing waterkwantiteit	Actief	660	209	451
1015000	100375	KRW onderzoek	Actief	383	340	43
1015000	100379	Stroomgebiedsbeheersplan KRW	Actief	390	350	40
1015000	100438	Watersysteemanalyses	Actief	271	271	0
1015000	100836	Droogtebestrijding	Actief	90	0	90
1015000	100903	KRW natte natuur	Actief	100	36	64
Totaal 1015000				2.006	1.267	740
1015100	100408	Pilots Gebiedsprocessen	Afsluiten	121	121	0
1015100	100409	KA. Gebiedsprocessen	Afsluiten	529	529	0
1015100	100473	Innovatieve Watervoorziening Noord en Zuid	Actief	1.700	1.486	214
1015100	100746	Maatreg. wateroverlast Breedeweg-Grafwegen	Actief	1.650	936	714
1015100	100835	Planvorming klimaatadaptatie Arnhem-Zuid	Actief	36	0	36
1015100	100837	Planvorming klimaatadaptatie A5H	Actief	203	20	183
1015100	100838	Planvorming Klimaatadaptatie NWvR KAR	Actief	342	13	329
1015100	100839	Planvorming klimaatadaptatie RvMW	Actief	252	10	242
1015100	100840	Planvorming klimaatadaptatie WE4(Altena)	Actief	69	54	15
1015100	100896	WUP KA Rijk van Maas en Waal (Algemeen)	Actief	460	61	399
1015100	100899	WUP KA RvMW Reg. participatie	Actief	2.951	5	2.947
1015100	100916	WUP KAR Stedelijke opgave klimaat	Actief	493	0	493
1015100	100917	WUP KAR Algemeen	Actief	1.060	0	1.060
1015100	100920	WUP KAR Stedelijke opgave klimaat/KRW	Actief	531	6	525
1015100	100934	WUP Altena advies algemeen	Actief	100	20	80
1015100	100937	WUP Altena alg. uitvoeringsmaatregelen	Actief	604	0	604
1015100	100938	KA SSW Modelling	Actief	260	0	260
1015100	100989	WUP A5H: Algemeen	Actief	1.470	13	1.457
1015100	100992	WUP Arnhem Zuid: Algemeen	Actief	415	0	415
Totaal 1015100				13.244	3.275	9.969
1015230	100531	Monitoring HBO	Actief	175	89	86
Totaal 1015230				175	89	86
1021000	100207	Uitv wp West Betuwe	Actief	2.711	1.806	904
1021000	100209	Uitv wp Alblasserdam	Afsluiten	812	794	19
1021000	100215	Uitv wp Vijfheerenlanden	Actief	1.351	1.252	98
1021000	100218	NSG Bijsterhuizen Wijchen	Actief	809	782	27
1021000	100219	Uitv wp Druten	Afsluiten	137	126	11
1021000	100220	Uitv wp Heumen	Afsluiten	697	672	26
1021000	100221	Uitv wp West Maas en Waal	Afsluiten	3.281	3.281	0
1021000	100222	Uitv wp Wijchen	Afsluiten	138	53	85
1021000	100223	Uitv wp Gorinchem	Afsluiten	1.124	1.124	0
1021000	100225	Uitv wp Molenlanden	Afsluiten	1.176	1.176	0
1021000	100226	Uitv wp Hardinxveld	Afsluiten	3.872	3.872	0
1021000	100227	Uitv wp Sliedrecht	Afsluiten	703	703	0
1021000	100254	Water Tiel Oost	Actief	3.535	3.039	496
1021000	100258	Uitv. waterplan Tiel	Actief	2.231	1.892	340
1021000	100404	Uitvoering Waterplan Culemborg	Afsluiten	2.432	2.432	0
1021000	100406	Uitvoering Waterplan Altena	Afsluiten	4.024	4.024	0
1021000	100412	Uitvoering Waterplan Arnhem	Afsluiten	998	998	0
1021000	100413	Uitvoering Waterplan Lingewaard	Afsluiten	901	901	0
1021000	100414	Uitvoering Waterplan Overbetuwe	Actief	1.218	1.049	169
1021000	100415	NSG Waalsprong/Waterbeheer	Actief	5.119	4.885	234
1021000	100416	Uitvoering Waterplan Beuningen	Afsluiten	775	775	0

Bijlage 11 Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten

Indien bij "Projectstatus" Afsluiten staat dan betekent dit dat het krediet administratief wordt afgesloten.

Bedragen x € 1.000

Product	Project	Project (T)	Project-status	Krediet (bruto) tm 2023	Realisatie (bruto) tm 2023	Krediet saldo per 31-12-2023
1021000	100418	Uitvoering Waterplan Maasdriel	Afsluiten	1.797	1.797	0
1021000	100419	Uitvoering Waterplan Zaltbommel	Afsluiten	1.218	1.218	0
1021000	100429	Uitvoering Waterplan Nijmegen	Afsluiten	2.424	2.424	0
1021000	100431	Uitvoering Waterplan Buren	Afsluiten	755	755	0
1021000	100432	Uitvoering Waterplan Neder-Betuwe	Afsluiten	1.099	1.099	0
1021000	100433	Uitvoering Waterplan Berg en Dal	Afsluiten	572	572	0
1021000	100876	OSW Onderzoek Altena/Vijfh./West Betuwe	Actief	50	35	15
Totaal 1021000				45.960	43.537	2.423
1123000	100528	Uitvoering kadeverbetering Molenkade	Afsluiten	10.989	10.940	49
1123000	100530	Uitvoering verdiepen Achterwaterschap	Actief	5.069	4.514	555
1123000	100533	A5H: Onderzoeksprogramma Waterveiligheid	Actief	3.000	2.689	311
1123000	100535	A5H Kadeversterking 1e tranche	Actief	16.730	5.195	11.535
1123000	100575	Meekoppelkansen regionale keringen realisatie	Actief	150	20	130
1123000	100771	Strategische grondvoorraad A5H	Actief	3.500	2.351	1.149
1123000	100860	Preverkenning ontwikkeltrajecten assetmanagement en datamanagement A5H	Actief	50	0	50
1123000	100951	A5H Voorverkenning bebouwde kades	Actief	200	117	83
1123000	101000	WUP A5H: DPRA projecten	Actief	1.677	0	1.677
Totaal 1123000				41.365	25.826	15.539
1211000	100360	Opstellen peilbesluiten	Actief	1.737	1.483	254
Totaal 1211000				1.737	1.483	254
1214000	100391	Actual legger fase 2	Actief	1.300	913	387
Totaal 1214000				1.300	913	387
1221000	100255	KRW NVO Bommelerwaard	Actief	780	426	354
1221000	100277	N2000 PAS Bruuk (SOK)	Actief	1.500	826	674
1221000	100278	KRW verdiepen	Actief	3.025	2.730	295
1221000	100403	KRW Herprofileren Oevers	Afsluiten	2.800	1.800	1.000
1221000	100422	N.B.W. Zaltbommel maatr.	Actief	270	138	132
1221000	100423	WBP Natura 2000 KRW	Actief	1.000	76	924
1221000	100424	KRW/EVZ SOK GLD 2015-2021	Afsluiten	2.452	2.229	223
1221000	100426	Nw Zuiderlingedijk PAS (SOK)	Actief	1.500	420	1.080
1221000	100427	NBW Waterberg 4hoeven	Actief	1.075	877	198
1221000	100560	Maatregelen Overasselts Broek	Actief	300	272	28
1221000	100585	EVZ capreton fase 4+5+6	Actief	576	307	269
1221000	100623	KRW Kwaliteitsbaggeren 2022-2027	Actief	1.650	205	1.445
1221000	100639	KRW NVO A&B nabij rwzi Sleeuwijk	Actief	290	236	54
1221000	100681	KRW-Waterberging Altena	Actief	419	175	244
1221000	100781	Waterberging Regiodeaal	Actief	700	609	91
1221000	100783	N2000 Pompveld Andelschbroek Fase3	Actief	3.282	142	3.140
1221000	100784	EVZ Pompveld-Alm	Actief	536	256	280
1221000	100882	KRW - aanleg natuurvriendelijke oevers	Actief	1.000	20	980
1221000	100898	WUP KA RvMW Aanleg klimaatbuffers	Actief	1.230	165	1.065
1221000	100901	WUP KA RvMW Waterkw. maatr. stedelijk gebied	Actief	343	0	343
1221000	100902	KRW Schoonwater biodiv en waterkw	Actief	200	30	170
1221000	100914	WUP KAR Waterbuffers/aanvoerroute	Actief	2.602	0	2.602
1221000	100915	WUP KAR Herprofileren Linge	Actief	435	0	435
1221000	100919	WUP KAR Wateraanvoer Zoelen	Actief	200	0	200
1221000	100936	WUP Altena uitvoering Waterlopen	Actief	79	0	79
1221000	100950	Stim. regeling NVO's 2023-2027	Actief	1.300	0	1.300
1221000	100987	WUP A5H: Uitv. maatregelen waterlopen	Actief	235	0	235
Totaal 1221000				29.778	11.940	17.838
1223000	100894	Herstel Boutensteine sluis te Rump	Actief	150	58	92
Totaal 1223000				150	58	92
1241000	100239	Aanpassingen JU Smitgemaal	Actief	6.915	5.833	1.082
1241000	100241	Uitv. Peilbesl. Middelbroek/Ameide/Tienhoven	Actief	2.599	2.135	464
1241000	100253	Nieuwbw gml Tricht/de Neust	Actief	9.350	9.102	248
1241000	100265	Renovatie stuwen (t/m 2022)	Actief	4.070	4.068	2
1241000	100266	KRW Vispassage Grt Merwedels	Actief	225	0	225
1241000	100269	Automatisering stuwen (t/m 2022)	Actief	975	929	46
1241000	100274	KRW Vispassages Noord-Brabant	Actief	1.505	1.174	331
1241000	100276	KRW Vispassages GLD	Actief	3.516	3.425	91
1241000	100316	Arboveiligheid stuwen_inlaten	Actief	1.475	1.082	393
1241000	100319	Uitv. peilbesluit Alblasserwaard	Actief	3.585	3.444	141
1241000	100325	NBW Broekse sluis	Actief	3.045	2.977	68
1241000	100329	iWA telemetrie vervanging	Actief	15.501	14.249	1.252
1241000	100335	Ren. gemaal Maurikse Wetering	Afsluiten	975	883	92
1241000	100350	Renovatie gemaal Arkel	Actief	22	15	7
1241000	100351	Voorb technische werken ws	Actief	5	0	5
1241000	100378	Real. arboveiligheid obj ws	Afsluiten	1.250	736	514
1241000	100385	Renov gml 2011	Afsluiten	3.428	2.837	591
1241000	100386	Ren. gemaal Drielandpunt	Actief	420	382	38
1241000	100393	nieuwbouw gemaal Hardinxv-Zuid	Actief	1.800	1.518	282
1241000	100394	Uitbr. 3e trap Elshoutsluis	Afsluiten	2.500	2.041	459
1241000	100397	Nieuwbouw gemaal Pannerling en realisatie vispassage	Actief	11.375	8.210	3.165
1241000	100401	Waterbeheersing Werkendam-oost	Afsluiten	1.170	1.157	13
1241000	100534	A5H: Nieuwe Waarden Alblasserwaard	Actief	20.000	11.255	8.745
1241000	100552	Renovatie stuw Langerak Noord	Afsluiten	115	113	2
1241000	100625	Uitv.peilbesluit Bommelerwaard	Actief	385	291	94
1241000	100641	Afwatering Gijsbertpolder	Actief	345	310	35
1241000	100713	A5H: Afsluutmiddel Graafstroom / Polder Laag-Blokland	Actief	862	454	408
1241000	100735	A27 verbetering watersys (duikers en knelpunten)	Afsluiten	695	695	0
1241000	100831	Uitvoering peilbesluit Alm en Biesbosch	Actief	220	188	32
1241000	100889	Vervanging aandrijflijn Gemaal G.N. Kok Overwaard	Actief	80	55	25
1241000	100897	WUP Aanpassen en automatiseren stuwen RMW + KAR	Actief	1.888	1.176	712
1241000	100900	WUP KA RvMW Optimalisatie waterinlaat	Actief	130	7	123
1241000	100918	WUP KAR Stuwen aanpassen/automatiseren	Actief	1.435	0	1.435
1241000	100927	Peilbesluit Bloemers/Streefpeilenplan Citters	Actief	50	33	17
1241000	100930	KRW3-Aanleg vispassages Riet & Ketelstraat	Actief	1.115	14	1.101
1241000	100931	APK vispassages	Actief	280	12	268
1241000	100935	WUP Altena uitvoering kunstwerken	Actief	1.353	0	1.353
1241000	100939	Renovatie stuwen 2023	Actief	850	19	831
1241000	100940	Automatisering stuwen 2023	Actief	80	4	76
1241000	100988	WUP A5H: Uitv. maatregelen kunstwerken	Actief	1.008	0	1.008
1241000	100991	Herz. peilbesl. Albl.w. (vaste dam en inlaten)	Actief	25	0	25
1241000	100998	Streefpeilenplannen Groesbeek en Ooijpolder	Actief	25	0	25
Totaal 1241000				106.647	80.826	25.822
1242000	100127	Impl OBS TI fase 2	Actief	270	235	35

Bijlage 11 Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten

Indien bij "Projectstatus" Afsluiten staat dan betekent dit dat het krediet administratief wordt afgesloten.

Bedragen x € 1.000

Product	Project	Project (T)	Project-status	Krediet (bruto) tm 2023	Realisatie (bruto) tm 2023	Krediet saldo per 31-12-2023
Totaal 1242000				270	235	35
1243000	100133	Beslissing Ondersteunend Systeem	Actief	750	246	504
Totaal 1243000				750	246	504
1261000	100336	Uitvoering Inwinplan	Actief	300	298	2
Totaal 1261000				300	298	2
1262000	100338	Meetapparatuur	Actief	150	148	2
Totaal 1262000				150	148	2
1524000	100317	Uitvoering Peulensluis	Actief	2.500	2.454	46
1524000	100624	Renovatie Gorinchemse Kanaalsluis	Actief	23	23	0
Totaal 1524000			0	2.523	2.477	46
1663000	100342	Uitv. Deltaplan Agr. Waterbeh.	Actief	1.900	902	997
Totaal 1663000				1.900	902	997
Totaal Programma Watersysteem				249.090	174.091	74.999
Programma Waterketen						
1311000	100211	ATS Giessendam West 2 en 3	Actief	890	824	66
1311000	100228	TS Zaltbommel	Actief	10.375	6.901	3.474
1311000	100247	TS regio noord	Actief	21.215	19.281	1.934
1311000	100249	Aanp. div. rioolgemalen ivm afn	Actief	1	0	0
1311000	100328	TS Land van Heusden en Altena	Afsluiten	14.847	14.839	8
1311000	100352	Voorb. technische werken wk	Actief	50	0	50
1311000	100387	Renovatie rgml Dodewaard	Afsluiten	180	176	4
1311000	100395	Aanp.rgml BLeeuwenExpeditieweg	Actief	1.050	1.044	6
1311000	100396	Aanp. Rgml Vianen- De Limiet	Actief	592	591	1
1311000	100555	cap.vergr rgml Waalsprong	Actief	514	510	4
1311000	100638	Aanp. rgml Brakel en Poederoyen ivm afname verplichting	Afsluiten	85	71	14
1311000	100683	A27 POS 001	Actief	77	62	15
1311000	100685	A27 POS 002	Actief	619	579	40
1311000	100686	A27 POS 003	Actief	68	46	22
1311000	100687	A27 POS 004	Actief	266	266	0
1311000	100688	A27 POS 005	Actief	1.822	1.503	319
1311000	100751	Vervangen procesautomatisering Waterketen/Slim Sturen	Actief	3.328	518	2.810
1311000	100847	Dijkkruising effluentleiding RWZI Papendrecht	Actief	2.000	111	1.889
Totaal 1311000				57.979	47.322	10.656
1321000	100238	Uitbreiding rwzi Zaltbommel	Actief	2.600	1.891	709
1321000	100295	Centralisatie rwzi noord	Actief	19.505	19.154	351
1321000	100331	KRW rwzi Groesbeek	Actief	250	120	130
1321000	100332	RWZI Nijmegen ARN luiers	Actief	250	186	64
1321000	100333	Aanpassingen tbv CE markering ZTW	Actief	1.580	1.462	118
1321000	100337	centrale rwzi LvH&A	Afsluiten	21.201	21.176	25
1321000	100383	stikstofbeh. rwzi Nijmegen	Actief	2.290	2.010	280
1321000	100384	vetreiniging rwzi Nijmegen	Actief	235	215	20
1321000	100420	Besturing rwzi Arnh Nijm Tiel	Actief	5.548	5.415	133
1321000	100421	Electro aanpassingen rwzi NAT	Actief	2.015	1.906	109
1321000	100655	investering mobiel/modulair RWZI beluchting	Actief	150	146	4
1321000	100697	Rwzi Arnhem Quick wins	Actief	287	278	9
1321000	100702	Renovatie rwzi Sliedrecht	Actief	360	200	160
1321000	100732	Demo medicijnresten rwzi Groesbeek	Actief	800	697	103
1321000	100753	Realisatie modificaties Arnhem	Actief	28.900	937	27.963
1321000	100895	Optimal. zuiveringsproces en gasproductie rwzi Tiel deelproject 1	Actief	1.350	150	1.200
1321000	100907	Energiebesparende maatregelen	Actief	100	60	40
Totaal 1321000				87.421	56.002	31.419
1331000	100298	Opt. sliëgistig Tiel	Actief	17.700	17.376	324
1331000	100304	Veiligheid biogasinstallaties	Afsluiten	530	524	6
1331000	100339	Energiefabriek West.	Actief	31.950	31.607	343
1331000	100700	Gasdetectie rwzi Arnhem, Nijmegen en Tiel	Actief	450	361	89
Totaal 1331000				50.630	49.868	762
3004010	100522	Zonnepark RWZI Nijmegen (INNOZOWA)	Actief	991	835	156
3004010	100524	PV Zonnestroom RWZI terreinen	Actief	105	7	98
3004010	100635	Zonnepark Rwzi Arnhem-Zuid	Actief	3.000	1.993	1.007
3004010	100636	Zonnepark RWZI Hardinxveld- Giessendam	Actief	1.012	845	167
3004010	100637	Zon op dak	Actief	988	57	931
3004010	100661	Zonnepark RWZI Wijk en Aalburg	Actief	839	722	116
3004010	100662	Zonnepark RWZI Sleeuwijk	Actief	2.070	1.863	207
3004010	100663	Zonnepark RWZI Geldermalsen	Actief	492	476	15
3004010	100689	Zonnepark Eethen	Actief	2.200	1.200	1.000
3004010	100690	Zonnepark Sliedrecht	Actief	450	403	47
3004010	100691	Zonnepark Dussen	Actief	1.000	682	318
3004010	100692	Zonnepark Zaltbommel	Actief	10	0	10
3004010	100693	Zonnepark Maasbommel	Actief	10	0	10
3004010	100695	Zonnepark Culemborg	Actief	1.450	1.218	232
3004010	100725	Zonnepark Millingen	Actief	25	21	4
3004010	100726	Zonnepark Haften	Actief	10	9	1
3004010	100727	Zonnepark Beesd	Actief	23	22	1
3004010	100729	Zonnepark Gendt	Actief	25	25	0
3004010	100785	Zonnepark Zetten	Actief	18	8	10
3004010	100786	Zonnepark Aalst	Actief	58	42	16
3004010	100787	Zonnepark Eck en Wiel	Actief	58	13	45
3004010	100788	Zonnepark Lienden	Actief	58	7	51
Totaal 3004010				14.891	10.449	4.442
Totaal Programma Waterketen				210.921	163.641	47.280
Programma Middelen						
1242000	100874	Fysieke beveiliging	Actief	300	25	275
Totaal 1242000				300	25	275
1242090	100877	Info. veilig: PA implem. CMDB	Actief	175	43	132
1242090	100878	Info. veilig: PA scheiden OT en IT omgeving	Actief	200	0	200
1242090	100879	Info. veilig: PA herinricht. assets-structuur	Actief	575	48	527
Totaal 1242090				950	91	859
1911000	100665	Waterschapsverkiezingen 2023	Afsluiten	300	232	68
Totaal 1911000				300	232	68
1913010	100402	Strategische Grondvoorraad	Actief	4.800	4.957	-157
Totaal 1913010				4.800	4.957	-157
1921000	100132	Inrichting multifunctionele ruimte JU Smitgemaal	Actief	150	74	76
Totaal 1921000				150	74	76
2002100	100137	Implementatie Omgevingswet	Actief	2.467	2.430	37
2002100	100514	Integrale planning projecten	Afsluiten	75	75	0
Totaal 2002100				2.542	2.506	36

Bijlage 11 Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten

Indien bij "Projectstatus" Afsluiten staat dan betekent dit dat het krediet administratief wordt afgesloten.

Bedragen x € 1.000

Product	Project	Project (T)	Project-status	Krediet (bruto) tm 2023	Realisatie (bruto) tm 2023	Krediet saldo per 31-12-2023
2003010	100869	Info veilig: T4 Terechte rechten	Actief	200	171	29
Totaal 2003010				200	171	29
2011010	100709	Implementatie aanbesteding telefonie	Actief	325	306	19
2011010	100721	Vervang netwerkcomp. en 2de fase netwerksegm	Actief	1.106	1.094	12
2011010	100848	DIB: Implementatie MS365	Actief	1.815	1.435	380
2011010	100866	Info.veilig: T6 SIEM	Actief	100	54	46
2011010	100867	Info veilig: Tx Aanvullend Victoria Proc	Actief	717	540	177
2011010	100871	Info.veilig: T2-6 MDM2 Conditional Access	Afsluiten	240	238	2
2011010	100925	Aanschaf CRK videowall	Actief	150	150	0
2011010	100926	IT hardware pilot hybride Blomboogerd	Actief	126	107	19
2011010	100993	Vervanging draadloos netwerk Hoofdkantoor en B-loc	Actief	408	193	215
2011010	100995	Uitfaseren Axxerion Huisvesting	Actief	150	143	7
2011010	100999	Hardware ICT Habit@ 2023	Actief	126	8	118
Totaal 2011010				5.263	4.268	995
2011020	100126	MIS Big Data	Actief	200	162	38
2011020	100754	DIB: digitaal (samen)werken	Actief	1.461	1.194	267
2011020	100773	DAMO vervolg 2021	Actief	380	185	195
2011020	100850	Digitale dienstverlening	Actief	977	199	778
Totaal 2011020				3.018	1.739	1.279
2011030	100913	Implementatie geo voorziening	Actief	150	86	64
Totaal 2011030				150	86	64
2013000	100175	Kantoorconcept Blomboogerd	Actief	2.160	1.321	839
2013000	100564	MJOP kantoor Blomboogerd	Actief	2.007	1.456	551
2013000	100699	Herstel kantoor Blomboogerd	Actief	2.800	1.233	1.567
Totaal 2013000				6.967	4.010	2.957
2014020	100755	DIB: Vervanging Verseon	Actief	1.533	488	1.045
Totaal 2014020				1.533	488	1.045
4001000	100099	Aanschaf/vervanging materieel (meerjarenraming)	Actief	200	196	4
4001000	100100	Vervangen maai-/veegboten (meerjarenraming)	Actief	194	183	11
4001000	100946	Volvo FE 62 TR A met elektrische Palfinger kraan en kipper opbouw (11-BVZ-8)	Actief	375	356	19
4001000	100947	JCB Ruw Terrein Heftruck type 930-4 RTFL SV LL	Afsluiten	72	72	0
4001000	100948	Conver C485III elektrische maaiboot	Actief	336	329	7
4001000	100949	John Deere tractoren inclusief maaiarm	Actief	722	355	367
Totaal 4001000				1.899	1.491	408
Totaal Programma Middelen				28.072	20.138	7.934
Eindtotaal				1.857.607	1.171.956	685.651

Bijlage 11b Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten met kredietoverschrijding op 31-12-2023

Bedragen x € 1.000

Indien bij "Projectstatus" Afsluiten staat dan betekent dit dat het krediet administratief wordt afgesloten.

Product	Project	Project (T)	Project-status	Krediet (bruto) tm 2023	Realisatie (bruto) tm 2023	Krediet saldo per 31-12-2023	Toelichting kredietoverschrijding
1913010	100402	Strategische Grondvoorraad	Actief	4.800,0	4.957,0	-157,0	Dit krediet dient om gronden te kunnen aankopen met een strategisch belang. Het betreft een voorraad die naar gelang de situatie wordt ingezet als ruilgrond, voor een eigen project, of voor verkoop. De aankoop van grond wordt als kosten in de boeken opgenomen, de ruil, verkoop of inzet voor een eigen project als opbrengst. De maximale grondvoorraad mag maximaal € 4,8 mln zijn (beschikbaar krediet). In totaliteit is voor € 5 mln aan gronden aangekocht, waarvan € 1,7 mln weer is afgeboekt door verkoop, ruil, of inzet voor een eigen project. Per saldo is het krediet op dit moment voor € 3,3 mln benut en is dus geen sprake van een kredietoverschrijding.

Bijlage 12 - Toelichting bruto investeringen per programma / beheerproduct

Programma	Beheer product	Omschrijving beheerproduct	Begroting 2022 (bruto)	Realisatie 2022 (bruto)	Bedragen * € Verschil Begr. -/ - Realisatie	% Afw.	Toelichting
Waterveiligheid	1121020	Aanl.&verw.primaire waterk.20	274.467	254.963	19.505	7%	De realisatie bij de HWBP projecten ligt met 93% binnen de bandbreedte van 90-110%. De grootste afwijkingen zitten bij de volgende projecten: <ul style="list-style-type: none"> GoWa: de realisatie in 2023 is uitgekomen op € 86,9 mln. Dit betekent een realisatiepercentage van 115 % t.o.v. de oorspronkelijke begroting 2023 (€ 75 mln), dit komt overeen met de bijgestelde raming bij de 2e burap. TiWa: de realisatie is met € 60,7 mln in 2023 behoorlijk achter gebleven bij de begroting 2023 van € 87,7 mln als gevolg van o.a. opgelopen vertraging van voorbereidende werkzaamheden en een wijziging in de strategie van de staalkopen. NeBe: De realisatie is met € 10,9 mln in 2023 achtergebleven bij de begroting 2023 van € 16,5 mln. Grootste veroorzaker van de delta zijn de vastgoedkosten (aankoop gronden, schadevergoedingen etc.). Deze waren geraamd op € 5 mln maar in de praktijk is er in 2023 circa € 1 mln uitgegeven aan vastgoedkosten. Deze kosten zijn in de planning opgeschoven naar 2024. ☐
	1122000	Onderh. primaire waterkeringen	340	1.083	-743	-219%	De afwijking t.o.v. begroting is met name ontstaan door project 'Onderhoud en schadeherstel na oplevering dijkversterkingsprojecten'.
	1122060	Onderh. primaire waterkeringen (T-OAB)	145	143	2	2%	
Totaal Waterveiligheid			274.952	256.188	18.764	2%	
Watersysteem	1012000	Waterbeheersplan	23	37	-14	-61%	
	1015000	Thema- en gebiedsgerichte plannen (themagericht)	355	118	237	67%	Voor KRW Natte Natuur heeft een fors lagere aanbesteding geleid tot meer dan 50% lagere planvormingskosten. Verder is een deel van het Droogte budget overgeheveld naar de realisatie van aanleg en automatisering stuwen en is inmiddels gerealiseerd. Data t.b.v. modelering leverde vertraging op bij de toetsing waterkwaliteit. En vanwege capaciteitsproblemen en ziekte is een tweetal projecten vertraagd.
	1015100	Thema- en gebiedsgerichte plannen (gebiedsgericht)	1.203	708	495	41%	Voor Breedeweg is later gestart met de realisatie vanwege de Wet Natuurbescherming. De uitvoering is inmiddels nagenoeg gereed. Verder zijn de ramingen vanuit het ramingsproject Klimaatadaptatie overgeheveld naar andere concrete uitvoeringsprojecten welke op andere beheerproducten worden gerealiseerd.
	1015230	Planv. Reg. Waterkeringen	8	6	2	22%	
	1021000	Plannen van derden (waterbeheer en -keten)	1.202	291	911	76%	Waterplan Tiel en Altena liften mee op projecten van de gemeente. De planning van beide projecten is door de gemeente doorgeschoven naar 2024. Verder heeft een projectleider vlak voor de zomer afscheid genomen van het waterschap. Hierdoor zijn 3 projecten stil komen te liggen. Een nieuwe projectleider is inmiddels gestart.
	1123000	Aanleg en verwerving regionale waterkeringen-00	2.987	1.755	1.233	41%	Eind 2023 is een grote strategische grondaankoop gedaan, die hierna dmv kavelruil tot doorbelasting op het project kadeversterking 1e tranche zal leiden. Dit was opgenomen in de begroting voor 2023, maar dit was afhankelijk van het moment van slagen van de strategische aankoop. Verder zijn werkzaamheden voor het onderzoeksprogramma en voor de voorkenning gebouwde kades met minder inhuur van externen en meer inzet van eigen capaciteit gerealiseerd. Er waren in 2023 geen (omgekeerde) meekoppelkansen waar de financiële reservering voor kon worden ingezet.
	1211000	Peilbesluiten	172	163	9	5%	
	1214000	Beheersregister waterlopen en kunstwerken	152	109	43	28%	
	1221000	Aanleg en verwerving waterlopen-00	3.460	1.656	1.804	52%	Vertraging als gevolg van de natte terreinomstandigheden, bij grondverwerving en bij verschillende vergunningstrajecten (met name flora en fauna) hebben geleid tot een lagere realisatie
	1223000	Bouw en verwerving kunstwerken passieve waterbeheersing-	270	58	212	79%	Renovatie van twee sluisjes is nog niet gestart
	1232000	Verwijdering en verspreiding van baggerspecie	8.167	8.312	-146	-2%	
	1241000	Bouw en verwerving kunstwerken actie waterbeheersing	17.432	15.545	1.887	11%	Afwijking hoofdzakelijk door lagere realisatie project Panterling (1,4 mln) en als gevolg van conflict met aannemer vertraagde uitvoering JU Smitgemaal (0,7 mln)
	1242000	Onderh. kunstwerken actieve waterbeheersing	344	21	323	94%	Lagere realisatie door het project fysieke beveiliging. Vanwege gebrek aan interne menskracht heeft de inventarisatie van huidige situatie en onderzoek naar mogelijkheden langer geduurd. Hierdoor is de investering doorgeschoven naar 2024 en 2025.
	1242090	Onderh. kunstw. act.waterbeh. (T-OPS)	794	30	764	96%	Werkzaamheden voor informatieveiligheid in OT domein zijn met een jaar vertraagd. Eerst basis op orde gebracht en voorbereidingen voor verdere uitrol in 2024 en 2025.
	1243000	Bediening kunstwerken actieve waterbeheersing	130	19	111	85%	Dit beheerproduct bestaat uitsluitend uit de ontwikkeling van een Beslissings Ondersteunend Systeem (BOS) voor het peilbeheer. In 2023 is de doorontwikkeling en het testen van het systeem met name uitgevoerd door eigen personeel. Daardoor is minder gebruik gemaakt van het investeringskrediet. Het beschikbare investeringskrediet is doorgeschoven naar 2024 en opvolgende jaren.
	1261000	Monitoring waterkwaliteit	0	4	-4	-	
	1262000	Monitoring waterkwaliteit	5	24	-19	-376%	
	1524000	Bouw en verwerving kunstwerken vaarwegenbeheer	100	0	100	100%	Opstart van de renovatie Gorcumse Kanaalsluis is vertraagd
	1663000	Stimulering aanpak diffuse emissies	330	190	140	42%	De projectleider DAW heeft voor de zomer afscheid genomen van het waterschap. Hierdoor zijn meerdere deelprojecten stil komen te liggen. De nieuwe projectleider is half november gestart.
Totaal Watersysteem			37.135	29.048	8.087	100%	

Programma	Beheer product	Omschrijving beheerproduct	Begroting 2022 (bruto)	Realisatie 2022 (bruto)	Bedragen * €		Toelichting
					Verschil Begr. -/Realisatie	% Afw.	
Waterketen	1322000	Onderhoud zuiveringsinstallaties	456	14	442	97%	Lagere realisatie door het project fysieke beveiliging. Vanwege gebrek aan interne menskracht heeft de inventarisatie van huidige situatie en onderzoek naar mogelijkheden langer geduurd. Hierdoor is de investering doorgeschoven naar 2024 en 2025.
	1311000	Bouw en verwerving transportstelsels	3.856	3.150	706	18%	Uitvoering van de dijk kruising effluentleiding Papendrecht kon niet meer voor de dijksluitingsperiode uitgevoerd worden en is verplaatst naar voorjaar 2024.
	1312000	Onderhoud transportstelsels	0	15	-15	-	
	1321000	Bouw en verwerving zuiveringsinstallaties	4.403	1.901	2.502	57%	Uitbreiding van de benodigde werkzaamheden bij het project Modificatie Rwn Arnhem hebben geleid tot een langere voorbereiding, waardoor de start van dit project verschoven is naar 2024
	1322090	Onderh. zuiveringsinstallaties (T-OPS)	999	18	982	98%	Werkzaamheden voor informatieveiligheid in OT domein zijn met een jaar vertraagd. Eerst basis op orde gebracht en voorbereidingen voor verdere uitrol in 2024 en 2025.
	1331000	Bouw en verwerving slibwerkingsinstallaties	437	433	4	1%	
	3004010	Duurzaamheid, Innovatie en Energie	159	275	-117	-74%	De meeruitgaven 2023 zijn ontstaan doordat laatste termijnfactuur voor realisatie Zonnepark Culemborg begin 2023 betaald is (was begroot dat dit in 2022 zou zijn afgerond, echter werkzaamheden waren wat uitgelopen).
Totaal Waterketen			10.310	5.805	4.505	-74%	
Wegen	1422020	Onderh. wegsloten (baggeren)	519	662	-143	-28%	Vanwege waterbodemonderzoeken uit 2022 die door Aquon in rekening zijn gebracht 2023
	1422030	Onderh. wegen en wegbermen	2.205	1.844	361	16%	Lagere realisatie verschuivingen in de programmering, vertraagde afhandeling van een eindfactuur van een groot project.
	1423000	Bouw en verwerving kunstwerken wegenbeheer	825	0	825	100%	Door capaciteitsgebrek is er in 2023 geen project uitgevoerd.
Totaal Wegen			3.549	2.507	1.043	100%	
Middelen	1911000	Bestuur	270	217	53	20%	
	1921000	Externe communicatie	271	127	144	53%	
	2002100	Organisatiebeleid- en beheer	160	135	25	16%	
	2003010	Person.beleid/beh.	285	134	151	53%	Samenwerking met leverancier verliep moeizaam. Inmiddels is offerte binnen kan dienstverlening worden opgestart.
	2011010	Automatisering	1.980	2.068	-88	-4%	
	2011020	Informatisering	787	682	105	13%	Oorzaak gelegen in enkele restpunten vanuit programma Victoria Data. Deze worden in 2024 opgepakt.
	2011030	Applicatiebeheer	50	86	-36	-72%	
	2013000	Huisvesting hoofdkantoor	3.386	1.856	1.531	45%	Herstel vloeren is vertraagd. De verwachting is dat deze uitgaven in de periode 2024 en 2025 wel weer in lijn komen met de oorspronkelijke planning
	2014020	Interne Fac. (Archief)	770	374	396	51%	Aanbesteding nieuw zaakstelsel heeft een langere doorlooptijd en aanbesteding leverde een SaaS oplossing met afrekenen per jaar in plaats van betaling licenties aan voorkant.
	4001000	Tractie	1.505	1.112	393	26%	In verband met langere levertijden van één van tractoren met maaiarm is ca € 0,4 mln doorgeschoven naar 2024.
	4001060	Tractie doorber. (T-OAB)	75	0	75	100%	
Totaal Middelen			9.539	6.790	2.749	100%	
Totaal			335.486	300.339	35.147	29%	

Bijlage 13 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken

Product	Omschrijving	bedragen x € 1.000				percentage		
		Watersystemen	Zuivering	Wegen	Totaal	Watersystemen	Zuivering	Wegen
		-10.449	-1.701	344	-11.806			
10110	Beheersplan waterkeringen	84	0	0	84	100%	0%	0%
10120	Waterbeheersplan	1.402	351	0	1.753	80%	20%	0%
10130	Beheersplan wegenbeheer	0	0	34	34	0%	0%	100%
10140	Beheersplan vaarwegenbeheer	47	0	0	47	100%	0%	0%
10150	Thema- en gebiedsgerichte plannen (themagericht)	1.657	292	0	1.949	85%	15%	0%
10151	Thema- en gebiedsgerichte plannen (gebiedsgericht)	3.823	0	0	3.823	100%	0%	0%
10152	Thema- en gebiedsgerichte plannen (veiligh. & waterkering)	3.830	0	0	3.830	100%	0%	0%
10153	Thema- en gebiedsgerichte plannen (wegen)	0	0	33	33	0%	0%	100%
10160	Calamiteiten plannen	450	450	57	957	47%	47%	6%
10170	Plannen afvalwaterketenbeleid	0	591	0	591	0%	100%	0%
10210	Plannen van derden (waterbeheer en -keten)	7.162	0	0	7.162	100%	0%	0%
10211	Plannen van derden (vaarwegen)	0	0	0	0	100%	0%	0%
10212	Plannen van derden (veiligheid en waterkering)	320	0	0	320	100%	0%	0%
10213	Plannen van derden (wegen)	0	0	59	59	0%	0%	100%
11110	Legger waterkeringen	380	0	0	380	100%	0%	0%
11120	Beheersregister waterkeringen	490	0	0	490	100%	0%	0%
11130	Veiligheidstoetsing waterkeringen	1.081	0	0	1.081	100%	0%	0%
11210	Aanleg en verwerving primaire waterkeringen	15.183	0	0	15.183	100%	0%	0%
11220	Onderhoud primaire waterkeringen	4.859	0	0	4.859	100%	0%	0%
11230	Aanleg en verwerving regionale waterkeringen	3.595	0	0	3.595	100%	0%	0%
11240	Onderhoud regionale waterkeringen	694	0	0	694	100%	0%	0%
11260	Onderhoud overige waterkeringen	20	0	0	20	100%	0%	0%
11280	Muskusrattenbeheer (waterkeringen)	5.291	0	0	5.291	100%	0%	0%
11310	Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	1.378	0	0	1.378	100%	0%	0%
12110	Peilbesluiten	292	0	0	292	100%	0%	0%
12120	Waterakkoorden	37	0	0	37	100%	0%	0%
12130	Legger waterlopen en kunstwerken	749	0	0	749	100%	0%	0%
12140	Beheersregister waterlopen en kunstwerken	582	0	0	582	100%	0%	0%
12210	Aanleg en verwerving waterlopen	4.078	0	0	4.078	100%	0%	0%
12220	Onderhoud waterlopen	14.938	0	0	14.938	100%	0%	0%
12230	Bouw en verwerv. kunstwerken passieve waterbeheersing	57	0	0	57	100%	0%	0%
12240	Onderhoud kunstwerken passieve waterbeheersing	157	0	0	157	100%	0%	0%
12250	Kwal.maatreg.oppervlaktewtr.	13	0	0	13	100%	0%	0%
12310	Baggerprogramma	1.995	0	0	1.995	100%	0%	0%
12320	Verwijdering en verspreiding van baggerspecie	6.837	0	0	6.837	100%	0%	0%
12330	Verwijdering en verwerking van baggerspecie	2.793	0	0	2.793	100%	0%	0%
12340	Bijdragen aan derden voor baggeren	165	0	0	165	100%	0%	0%
12350	Saneringsprogramma	0	0	0	0	100%	0%	0%
12360	Sanering van waterbodems	333	0	0	333	100%	0%	0%
12410	Bouw en verwerv. kunstwerken actieve waterbeheersing	10.418	0	0	10.418	100%	0%	0%
12420	Onderhoud kunstwerken actieve waterbeheersing	5.975	0	0	5.975	100%	0%	0%
12430	Bediening kunstwerken actieve waterbeheersing	6.838	0	0	6.838	100%	0%	0%
12510	Calamiteiten bestrijding watersystemen	468	0	0	468	100%	0%	0%
12610	Monitoring waterkwantiteit	527	0	0	527	100%	0%	0%
12620	Monitoring waterkwaliteit	3.406	0	0	3.406	100%	0%	0%
12630	Monitoring waterkwaliteit	191	0	0	191	100%	0%	0%
13110	Bouw en verwerving transportstelsels	0	6.687	0	6.687	0%	100%	0%
13120	Onderhoud transportstelsels	0	3.395	0	3.395	0%	100%	0%
13130	Beheer transportstelsels	0	4.512	0	4.512	0%	100%	0%
13210	Bouw en verwerving zuiveringsinstallaties	0	14.112	0	14.112	0%	100%	0%
13220	Onderhoud zuiveringsinstallaties	0	13.017	0	13.017	0%	100%	0%
13230	Beheer zuiveringsinstallaties	0	12.489	0	12.489	0%	100%	0%
13240	WVO-heffing effluent	0	642	0	642	0%	100%	0%
13260	IBA inrichtingen	0	128	0	128	0%	100%	0%
13310	Bouw en verwerving slibverwerkingsinstallaties	0	4.520	0	4.520	0%	100%	0%
13320	Onderhoud slibverwerkingsinstallaties	0	1.198	0	1.198	0%	100%	0%
13330	Beheer slibverwerkingsinstallaties	0	4.297	0	4.297	0%	100%	0%

Bijlage 13 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken

Product	Omschrijving	bedragen x € 1.000				percentage		
		Watersystemen	Zuivering	Wegen	Totaal	Watersystemen	Zuivering	Wegen
13340	Afzet slib/ restproducten	0	7.404	0	7.404	0%	100%	0%
13510	Calamiteiten bestr. Zuivering	0	791	0	791	0%	100%	0%
14110	Legger wegen, kunstwerken en wegsloten	0	0	0	0	0%	0%	100%
14120	Beheersregister wegen, kunstwerken en wegsloten	0	0	56	56	0%	0%	100%
14210	Aanleg, verw. & verb. wegen, wegbermen en bermsloten	0	0	337	337	0%	0%	100%
14220	Onderhoud wegen, wegbermen en bermsloten	0	0	5.449	5.449	0%	0%	0%
14230	Bouw en verwerving kunstwerken wegenbeheer	0	0	461	461	0%	0%	100%
14240	Onderhoud kunstwerken wegenbeheer	0	0	507	507	0%	0%	100%
14310	Wegenverkeersregeling	0	0	338	338	0%	0%	100%
14320	Wegenverkeersveiligheid	0	0	1.215	1.215	0%	0%	100%
14330	Calamiteitenbestrijding wegenbeheer	0	0	17	17	0%	0%	100%
15210	Aanleg en verwerving vaarwegen en havens	0	0	0	0	100%	0%	0%
15220	Onderhoud vaarwegen en havens	50	0	0	50	100%	0%	0%
15230	Baggeren vaarwegen en havens	-76	0	0	-76	100%	0%	0%
15240	Bouw en verwerving kunstwerken vaarwegenbeheer	196	0	0	196	100%	0%	0%
15250	Onderhoud kunstwerken vaarwegenbeheer	-199	0	0	-199	100%	0%	0%
15260	Bediening kunstwerken vaarwegenbeheer	203	0	0	203	100%	0%	0%
15270	Voorziening verwante belangen vaarwegenbeheer	74	0	0	74	100%	0%	0%
15310	Verkeersregeling en -veiligheid vaarwegen en havens	-8	0	0	-8	100%	0%	0%
15320	Calamiteitenbestrijding vaarwegen en havens	0	0	0	0	100%	0%	0%
16110	Keur	46	0	0	46	100%	0%	0%
16111	Keur vaarwegen	0	0	0	0	100%	0%	0%
16112	Keur wegen	0	0	0	0	0%	0%	100%
16220	Vergunningen en meldingen waterwet	3.296	366	0	3.662	90%	10%	0%
16221	Vergunningen en meldingen vaarwegen	34	0	0	34	100%	0%	0%
16222	Vergunningen en meldingen wegen	0	0	9	9	0%	0%	100%
16313	Schouw watergangen (veldwerk)	333	0	0	333	100%	0%	0%
16314	Schouw waterkeringen (veldwerk)	47	0	0	47	100%	0%	0%
16323	Adm. Afhand. schouw watergang	303	0	0	303	100%	0%	0%
16324	Adm. Afhand. schouw waterkering	55	0	0	55	100%	0%	0%
16330	Toezicht waterwet	2.523	1.081	0	3.604	70%	30%	0%
16331	Toezicht vaarwegen	71	0	0	71	100%	0%	0%
16332	Toezicht wegen	0	0	0	0	0%	0%	100%
16333	Toezicht WABO	46	20	0	66	70%	30%	0%
16410	WABO adviezen	30	3	0	33	90%	10%	0%
16420	Adv.waterwet andere waterbeh	4	0	0	4	90%	10%	0%
16510	Best.rechtel.handh. waterwet	499	214	0	713	70%	30%	0%
16511	Best.rechtel.handh. vaarwegen	41	0	0	41	100%	0%	0%
16512	Best.rechtel.handh.wegen	0	0	0	0	0%	0%	100%
16513	Strafrechtel.handh. waterwet	206	88	0	294	70%	30%	0%
16514	Strafrechtel.handh. vaarwegen	9	0	0	9	100%	0%	0%
16515	Strafrechtel.handh. wegen	0	0	0	0	0%	0%	100%
16610	Rioleringsplannen	282	282	0	564	50%	50%	0%
16620	Subsidies lozingen	153	0	0	153	100%	0%	0%
16630	Stimulering aanpak diffuse emissies	401	0	0	401	100%	0%	0%
18110	Kostentoedeling, classificatie en belastingverordeningen	18	5	1	24	74%	20%	6%
18120	Aanslagen huishoudens en forfaitaire bedrijfsruimten	208	517	46	771	27%	67%	6%
18130	Aanslagen WVO overige bedrijven	0	682	0	682	0%	100%	0%
18140	Aanslagen omslag gebouwd, ongebouwd en pachters	1.620	0	200	1.820	89%	0%	11%
18150	Verz bezw.- en beroepsschr. huish. en forf. bedrijfsruimten	139	345	31	515	27%	67%	6%
18160	Bezwaar- en beroepsschriften WVO overige bedrijven	0	76	0	76	0%	100%	0%
18170	Bezwaar- en beroepsschriften omslag gebouwd, ongebouwd	170	0	21	191	89%	0%	11%
18210	Betalingsverwerking aanslagen	571	408	41	1.020	56%	40%	4%
18220	Kwijtschelding	165	410	37	612	27%	67%	6%
18230	Invorderingsmaatregelen aanslagen	0	0	0	0	62%	30%	8%
19110	Bestuur	1.275	1.275	163	2.713	47%	47%	6%
19120	Bestuursondersteuning	376	376	48	800	47%	47%	6%
19130	Beheer niet-reglementaire zaken (onderhoud)	105	105	13	223	47%	47%	6%
19210	Externe communicatie	1.034	1.034	132	2.200	47%	47%	6%
30040	Duurz./Innovatie&Klimaat / Aquafarm	0	1.245	0	1.245	0%	100%	0%
21000	Dekkingsaldo en financieringsmiddelen	-6.600	-1.609	464	-7.745			
	Belastingopbrengsten	-137.064	-86.002	-8.815	-231.881			
	Inzet reserves (egalisatie, bestemmings en algemene)	6.320	2.502	-610	8.212			

Bijlage 14 Overzicht exploitatiekosten per beleidsveld

		Rekening 2022	Budget 2023	Rekening 2023	Vershil	V / N
10	Planvorming	19.565	20.989	20.642	347	V
101	Eigen plannen	12.238	13.321	13.101	221	V
102	Plannen van derden	7.327	7.668	7.541	126	V
11	Aanleg en onderhoud waterkeringen	33.908	34.097	32.971	1.126	V
111	Beheersinstrumenten waterkeringen	1.814	1.965	1.951	14	V
112	Aanleg en onderhoud waterkeringen	30.751	30.648	29.642	1.006	V
113	Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	1.344	1.484	1.378	106	V
12	Inrichting en onderhoud watersystemen	57.117	60.178	60.847	-669	N
121	Beheersinstrumenten watersystemen	1.609	1.700	1.659	41	V
122	Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	18.579	19.572	19.244	328	V
123	Baggeren van waterlopen en saneren waterbodems	11.351	12.173	12.122	52	V
124	Beheer hoeveelheid water	20.440	22.578	23.231	-652	N
125	Calamiteitenbestrijding watersystemen	1.364	232	468	-236	N
126	Monitoring watersystemen	3.775	3.923	4.124	-201	N
13	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	67.316	69.104	73.193	-4.089	N
131	Getransporteerd afvalwater	12.797	13.095	14.595	-1.500	N
132	Gezuiverd afvalwater	36.792	39.370	40.388	-1.018	N
133	Verwerkt slib	17.503	16.615	17.420	-805	N
135	Calamiteitenbestrijding Zuivering	224	25	791	-766	N
14	Aanleg en onderhoud wegen	7.273	7.960	8.380	-420	N
141	Beheersinstrumenten wegen	53	58	56	1	V
142	Aanleg en onderhoud wegen	5.864	6.460	6.754	-294	N
143	Wegenverkeersregeling en- verkeersveiligheid	1.357	1.443	1.570	-127	N
15	Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	598	446	240	206	V
152	Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	603	448	248	200	V
153	Verkeersregeling en verkeersveiligheid vaarwegen en havens	-5	-2	-8	6	V
16	Vergunningverlening en handhaving keur	9.277	10.882	10.445	437	V
161	Bheer keurkwartet & VTH beleid	43	48	46	2	V
162	Vergunningen en meldingen	3.116	3.986	3.706	280	V
163	Toezicht	4.168	4.724	4.479	245	V
164	Adviezen vergunningen	35	38	37	1	V
165	Handhaving	864	979	1.058	-79	N
166	Regulering keur	1.050	1.107	1.119	-11	N
18	Heffing en invordering	5.630	6.211	5.709	502	V
181	Belastingheffing	4.063	4.659	4.079	580	V
182	Invordering	1.567	1.552	1.631	-78	N
19	Bestuur en externe communicatie	4.836	6.582	5.937	644	V
191	Bestuur	2.558	4.266	3.738	528	V
192	Externe communicatie	2.278	2.316	2.200	116	V
300	DIE & Aquafarm	983	1.349	1.245	104	V
210	Dekkingsaldo	-4.407	-3.785	-14.124	10.339	V
	Totaal beleidsvelden	202.095	214.014	205.487	8.528	V
	Belastingopbrengsten	-208.383	-220.592	-225.505	4.913	V
	Inzet bestemmingsreserves	2.075	6.067	7.702	-1.635	N
	Inzet egalisereserves	-3.007	511	511	0	-
	Inzet algemene reserves	0	0	0	0	-
	Totaal	-7.220	0	-11.806	11.806	V

Bedragen x € 1.000

Bijlage 15 Overzicht netto investeringen per beleidsveld

		Bedragen x € 1.000				
		Rekening 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Verschil	Realisatie in %
10	Planvorming	1.796	2.585	1.038	1.547	40%
101	Eigen plannen	632	1.539	833	706	54%
102	Plannen van derden	1.165	1.046	204	842	20%
11	Aanleg en onderhoud waterkeringen	26.613	39.670	38.434	1.235	97%
111	Beheersinstrumenten waterkeringen	0	0	0	0	0%
112	Aanleg en onderhoud waterkeringen	26.613	39.670	38.434	1.235	97%
113	Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	0	0	0	0	0%
12	Inrichting en onderhoud watersystemen	11.104	17.931	13.751	4.180	77%
121	Beheersinstrumenten watersystemen	227	324	272	52	84%
122	Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	623	2.925	1.035	1.890	35%
123	Baggeren van waterlopen en saneren waterbodems	0	-598	0	-598	0%
124	Beheer hoeveelheid water	10.221	15.275	12.416	2.859	81%
125	Calamiteitenbestrijding watersystemen	0	0	0	0	0%
126	Monitoring watersystemen	33	5	28	-23	564%
13	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	4.765	9.909	4.010	5.899	40%
131	Getransporteerd afvalwater	1.708	3.614	1.278	2.336	35%
132	Gezuiverd afvalwater	2.053	5.858	2.298	3.560	39%
133	Verwerkt slib	1.003	437	435	2	100%
135	Calamiteitenbestrijding Zuivering	0	0	0	0	0%
14	Aanleg en onderhoud wegen	0	0	0	0	0%
142	Aanleg en onderhoud wegen	0	0	0	0	0%
15	Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	0	100	0	100	0%
152	Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	0	100	0	100	0%
16	Regulering keur	127	330	190	140	58%
162	Vergunningen en keurontheffingen	0	0	0	0	0%
163	Toezicht	0	0	0	0	0%
166	Regulering keur	127	330	190	140	58%
19	Bestuur en externe communicatie	-444	541	650	-108	120%
191	Bestuur	-723	270	522	-252	193%
192	Externe communicatie	279	271	127	144	47%
20	Investeringsen onderst. Beheerproducten (incl. nieuwbouw)	3.228	7.364	5.127	2.237	70%
200		0	445	269	176	60%
201	Investeringsen ondersteunende beheerproducten	3.228	6.919	4.858	2.061	70%
30	Innovatie	1.480	159	275	-117	174%
300	Innovatie	1.480	159	275	-117	174%
40	Tractie / Technisch Beheer / Decentrale Huisvesting	200	1.580	1.112	468	70%
400	Tractie / Technisch Beheer / Decentrale Huisvesting	200	1.580	1.112	468	70%
		0	0	0	0	
	Totaal beleidsvelden	48.870	80.168	64.588	15.580	81%
		0	0	0	0	
	Totaal beleidsvelden	48.870	80.168	64.588	15.580	81%

Bijlage 16 Overzicht mandatering kredietverlening bruto-investeringen begroting 2023 / kredietaanvragen 2023

Product	Project	Projectomschrijving	bedragen x € 1.000,-					Totaal Krediet- verlening 2023	Krediet- verlening 2023 AB	Krediet- verlening 2023 CDH/DR	Verschil bgr2023/ krediet- aanvraag 2023
			2023	2024	2025	2026	2027				
		Programma Waterveiligheid									
1121020	100493	Dijkversterking Waalfront	127					127		127	
1122060	100923	Herstel duikersluis Nederhemert	145					145		145	
		Totaal Programma Waterveiligheid	272	0	0	0	0	272	0	272	
		Programma Watersystemen									
1012000	100341	Waterbeheerprogramma 2022-2027			50	75	25	150		150	
1015000	100375	KRW onderzoek	52	50	50	50	50	252		252	
1015000	100438	Watersysteemanalyses	35	50				85		85	
1015000	100439	Optimalisatie BO	15	30				45		45	
1015100	100746	Maatreg. wateroverlast Breedeweg-Grafwegen	0	910	1.000			1.910		1.910	
Div.	Div.	Klimaataadaptatie/Droogte/KRW aanleg nvo's/aanpassen kunstwer	785	3.529	6.690	9.246	8.093	28.343	15.384	12.958	
1021000	100198	OSW Algemeen	151	277	180			608		608	
1021000	100432	Uitvoering Waterplan Neder-Betuwe	217	105	100	340		762	217	545	
1021000	100463	Waterbergig Stedelijk gebied	1	160	300	399	300	1.160		1.160	
1123000	100715	ASH: Kadeverbetering Tranche 2 + Loskoppelen Schelluinse Vliet en verplaatsen Banne van Gorinchem	200					200		200	
1221000	100261	KRW NVO Alblasserwaard	0			641	641	1.283		1.283	
1221000	100271	Knelpunten watersys WSRL breed (Ramingspot)	10	500	2.000			2.510		2.510	
1221000	100569	HEN maatregelen N-BR en ZH	20	20				40		40	
1221000	100642	Ombouw kwelkaden	55	255				310		310	
1221000	100783	N2000 Pompveld Andelsbroek Fase3	100	2.986	106			3.192	3.182	10	
1221000	100784	EVZ Pompveld-Alm	76					76		76	
1223000	100886	Renovatie inundatiesluis Heukelum	100	330				430		430	
1223000	100892	Renovatie Drielsche sluis	30	505				535		535	
1223000	100894	Herstel Boutensteense sluis te Rumpst	140	10				150	150	0	
1241000	100239	Aanpassingen JU Smitgemaal	600					600	600	0	
1241000	100263	Renovatie Stuwem MJR	0	600	450			1.050	850	200	
1241000	100265	Renovatie stuwen	79	470				549	80	469	
1241000	100269	Automatisering stuwen	14	105				119		119	
1241000	100270	Automatisering stuwen MJR	0	125				125	80	45	
1241000	100275	KRW Vispassages wsrl breed	2	1.100	1.850	2.000	1.217	6.169		6.169	
1241000	100308	CE markering watersysteem	50	450	500			1.000		1.000	
1241000	100318	Voorz. i/h kader van peilbesluiten	0	50	50	50	50	200	75	125	
1241000	100344	NBW Sliebrecht Noord	50	395	395			840		840	
1241000	100350	Renovatie gemaal Arkel	55	400	275			730		730	
1241000	100380	Renovatie gemaal Langerak	50	1.050	410			1.510		1.510	
1241000	100631	Vervangen gemaal Vredenburg	110	900	90			1.100		1.100	
1241000	100713	ASH: Afsluitemiddel Graafstroom / Polder Laag-Blokland	105	193				297	297	0	
1241000	100735	A27 verbetering watersys (duikers en knelpunten)	695					695		695	
1241000	100842	Inlaat Woudrichem	330					330		330	
1241000	100888	Renovatie Uitstroombaan Schaaik	64	200				264		264	
1241000	100889	Vervanging aandrijflijn Gemaal G.N. Kok Overwaard	50	350	400			800	80	720	
1241000	100890	Aanschaf en plaatsen 2 geautomatiseerde krooskreinigers gemalen Malden en Neerbosch-Oost	50	290				340		340	
1524000	100624	Renovatie Gorinchemse Kanaalsluis	123	879	879			1.881		1.881	
1663000	100342	Uitv. Deltaplan Agr. Waterbeh.	0	324	470	511	554	1.859		1.859	
		Totaal Programma Watersystemen	4.413	17.597	16.245	13.312	10.930	62.497	0	20.995	
		Programma Waterketen									
1311000	100249	Aanp. div. rioolgemaal ivm afn	50	350	350			750		750	
1311000	100395	Aanp.rgml BleeuwenExpeditiweg	60					60		60	
1311000	100628	A27-A15 Verleggen persleidingen	74	3.875	40			3.990		3.990	
1311000	100751	Vervangen procesautomatisering Waterketen		913	1.601			2.514	2.328	186	
1311000	100847	Dijkkruising effluentleiding RWZI Papendrecht	1.190	460	200			1.850	1.850	0	
1313000	100891	Slim sturen in de waterketen	628	803	898			2.328		2.328	
1321000	100331	KRW rwzi Groesbeek	200					200		200	
1321000	100752	Uitbreiding rwzi Sliebrecht	30	140	2.090	2.123	160	4.543		4.543	
1321000	100753	Realisatie modificaties Arnhem	1.503	10.400	3.683			15.586	27.400	-11.814	
1321000	100893	Doserinst. Leerdam, Culemborg en Gendt	100	290				390		390	
1321000	100895	Optimal. zuiv.proces en gasproductie rwzi Tiel deelpr. 1	100	1.250				1.350	1.350	0	
1321000	100907	Energiebesparende maatregelen	100	100	100			300	100	200	
								0		0	
								0		0	
		Totaal Programma Waterketen	4.035	18.581	8.962	2.123	160	33.860	27.400	5.628	
		Programma Middelen									
1242000	100874	Info.veilig: Fysieke beveiliging	800	1.000	300			2.100	300	1.800	
1242090	100878	Info.veilig: PA scheiden OT en IT omgeving	1.034	1.057				2.092	200	1.892	
1242090	100879	Info.veilig: PA herinricht. assets-structuur	750	511				1.261	500	761	
2003010	100868	Info.veilig: T4 Groepsaccounts	60					60		60	
2003010	100869	Info.veilig: T4 Terechte rechten	80	220				300		300	
2011010	100644	Aanschaf Client Hardware (Ramingspot)	402	126			350	878	126	752	
2011010	100651	Aanschaf centrale hardware (Ramingspot)	548	200			50	1.548	408	1.140	
2011010	100652	Aanschaf KA applicaties (Ramingspot)	150	50	50	50	50	350	150	200	
2011010	100866	Info.veilig: T6 SIEM	100					100	100	0	
2011010	100867	Info.veilig: Tx Aanvullend Victoria Proc	693					693		693	
2011020	100850	Digitale dienstverlening	176	156	213	77		622		622	
2011030	100913	Implementatie geo voorziening	50	50	50			150		150	
2013000	100175	Kantoorconcept Blomboogerd	1.105	2.170	2.250			5.525	1.185	4.340	
2013000	100564	MJOP kantoor Blomboogerd	11	624				635		635	
2013000	100699	Herstel kantoor Blomboogerd	1.425	3.175	3.250			7.850	1.650	6.200	
4001000	100098	Vervangen vrachtauto's (meerjarenraming)	375					375		375	
4001000	100099	Aanschaf/vervanging materieel (meerjarenraming)	60					60		60	
4001000	100100	Vervangen maai-/veegboten (meerjarenraming)	120					120		120	
4001000	100101	Vervanging tractoren (meerjarenraming)	710					710		710	
4001000	100906	Verduurzamen transportmiddelen en mobiele werktuigen	240					240		240	
4001060	100924	Vervangen elektrische installatie werkplaats Tricht	75					75		75	
								0		0	
		Totaal Programma Middelen	8.965	9.339	6.113	877	450	25.744	2.835	3.924	
		Totaal	17.684	45.517	31.320	16.312	11.540	122.373	30.235	61.319	

Bijlage 17 Verbonden partijen

Waterschap Rivierenland heeft bestuurlijke en financiële belangen in partijen, waaronder gemeenschappelijke regelingen en (andere) rechtspersonen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor het waterschap. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Het betreft de volgende verbonden partijen:

- Gemeenschappelijke regeling Belasting Samenwerking Rivierenland (BSR)
- Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis
- Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009
- Gemeenschappelijke regeling Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard (PHTB)
- Gemeenschappelijke regeling AQUON 2011
- Waterschapsbank N.V. (NWB)

Naam verbonden partij		Gemeenschappelijke Regeling Belastingamenwerking Rivierenland	
<p>Belastingamenwerking Rivierenland (BSR) is een samenwerkingsverband op het gebied van lokale belastingen. BSR zorgt voor het heffen en invorderen van gemeentelijke en waterschapsbelastingen en voor de uitvoering van de Wet WOZ en de Wet BAG.</p> <p>BSR doet dit voor Avri, Waterschap Rivierenland en de gemeenten Culemborg, IJsselstein, Maasdriel, Montfoort, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Wijk bij Duurstede. Voor inwoners, bedrijven en instanties heeft de belastingamenwerking als voordeel dat zij één aanslagbiljet ontvangen en met één organisatie te maken hebben.</p> <p>BSR verzorgt de (on)roerend zaakbelasting, forensenbelasting, rioolheffing, hondenbelasting, reclamebelasting, BIZ-heffing, afvalstoffenheffing/reinigingsrecht, verontreinigingsheffing, zuiveringsheffing, retributie, wegenheffingen en watersysteemheffingen. Ook bepaalt BSR de WOZ-waarde (Waardering Onroerende Zaken) van panden voor de gemeentelijke deelnemers en verzorgt zij voor een tweetal gemeenten de uitvoering van de BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen).</p>			
Algemene gegevens			
Ingangsdatum	1 januari 2008		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam		
Deelnemers	Waterschap Rivierenland, Afvalverwijdering Rivierenland, gemeenten Culemborg, Montfoort, Maasdriel, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijk bij Duurstede en IJsselstein.		
Vestigingsplaats	Tiel, Stationsstraat 4-8, 4001 CE		
Overgedragen bevoegdheden	Heffing en invordering van de watersysteemheffing, verontreinigingsheffing, zuiveringsheffing en wegenheffing.		
Openbaar belang	De regeling behartigt belangen op het gebied van de heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken waaronder tevens wordt begrepen de administratie van vastgoedgegevens en het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden		
Bestuurlijk belang	<p>-WSRL draagt voor circa 50% bij aan het totaal van de GR.</p> <p>-Stemverhoudingen binnen GR: iedere deelnemer is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd met één afgevaardigde en heeft één stem; WSRL heeft twee afgevaardigden en twee stemmen.</p> <p>-Het dagelijks bestuur bestaat uit 3 personen, waarvan altijd één vanuit WSRL.</p>		
Doelstellingen / ontwikkelingen	BSR is een innovatieve en professionele organisatie met een dienstverlenende houding naar haar klanten. BSR heeft als doel het maximaal ontzorgen van haar klanten. BSR is volop in beweging, waarbij de focus ligt op performance improvement. BSR doet dit klantgericht, kwaliteitsbewust en efficiënt. Hierbij zijn de kern- en streefwaarden resultaatgericht, klantgericht, samenwerken en veranderingsbereid.		
Bestuurlijke bevoegdheden:	<p>De algemene spelregels en bevoegdheden van de Gemeenschappelijke regeling, als Verbonden Partij, zijn gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr).</p> <p>De kadernota en de ontwerpbegroting vormen voor een Verbonden Partij de basis voor het indienen van een zienswijze op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij.</p> <p>Het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland dient jaarlijks een zienswijze in op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het wettelijk kader is per Verbonden Partij uitgewerkt in de regeling van de betreffende Verbonden Partij.</p>		
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	<p>AB: H. van 't Pad</p> <p>DB: M. Boons</p>		
Financiële gegevens			
Financieel belang	Zowel voordelige als nadelige resultaten worden afgerekend op basis van de vastgestelde verdeelsleutels. BSR heft en int jaarlijks voor WSRL ca. € 230 mln. aan waterschapsbelastingen. De bijdrage aan de BSR voor 2024 is begroot op ca. € 4,8 miljoen.		
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln.)		
2022	€ 0,0		
2023	€ 0,0		
Mutatie	€ 0,0		
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln.)			
Per ultimo	Eigen vermogen		
2022	€ 0,4		
2023	€ N.n.b.		
Risico's			
Risico profiel o.b.v. nota VP	Gemiddeld		
Beschrijving risico's WSRL	-		

Naam verbonden partij		Het Waterschapshuis	
Het Waterschapshuis is een openbaar lichaam in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen en is gevestigd in Amersfoort. Het Waterschapshuis ondersteunt de deelnemende waterschappen met het verbeteren van de informatie- en bedrijfsprocessen met als doel de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering te bevorderen. Het Waterschapshuis functioneert daarbij als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale voor de waterschappen.			
Algemene gegevens			
Ingangsdatum	1 juli 2010		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)		
Deelnemers	Waterschap Rivierenland en alle overige waterschappen in Nederland		
Vestigingsplaats	Amersfoort (Stationsplein 89, 3818 LE)		
Overgedragen bevoegdheden	De bevoegdheden zijn geregeld in artikel 24 van de Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis. "lid 1. Aan het bestuur van HWH worden geen publiekrechtelijke bevoegdheden van de deelnemers overgedragen. Lid 2. Het bestuur van HWH is bevoegd tot regeling en bestuur ter behartiging van die taken die het Waterschapshuis in de regeling zijn opgedragen".		
Openbaar belang	Het belang is omschreven in artikel 3 van de gemeenschappelijke regeling. "De regeling wordt getroffen om een expertinstituut en serviceorganisatie voor waterschappen in het leven te roepen met als doel het in opdracht van de deelnemende waterschappen en eventuele derden realiseren van renderende samenwerking op informatie- en bedrijfsprocessen en daarmee behartiging van behoeften van algemeen belang van de watersector".		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit zoveel leden als er waterschappen aan deze regeling deelnemen. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vier andere door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen leden. Ieder lid heeft 1 stem.		
Doelstellingen / ontwikkelingen	In 2010 is de gemeenschappelijke regeling opgericht, echter de transitie van stichting naar Gemeenschappelijke Regeling is pas in november 2013 in gang gezet. In 2016 zijn flinke stappen gezet in de vorming van HWH 2.0, waarbij flexibilisering een grote rol speelde. Deze is in 2017 zo goed als afgerond. 90% van de mensen die het betrok heeft geen aanstelling meer bij HWH. Zij hebben een overstap gemaakt naar de waterschappen of elders. In 2018 is HWH 2.0 geëvalueerd en goed ontvangen. De bijslijping heeft de afgelopen jaren plaatsgevonden middels HWH 3.0. Hierin ligt de nadruk op verdere professionalisering, gezien de digitaliseringsuitdagingen waar de waterschappen voor staan. Programmasturing is ingevoerd, met aansturing van de gezamenlijke Secretaris Directeuren daarop. Hiermee is de slagkracht en het eenduidig doorvoeren van de digitale uitdagingen beter geïnstitutionaliseerd.		
Bestuurlijke bevoegdheden:	De algemene spelregels en bevoegdheden van de Gemeenschappelijke regeling, als Verbonden Partij, zijn gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De kadernota en de ontwerpbegroting vormen voor een Verbonden Partij de basis voor het indienen van een zienswijze op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland dient jaarlijks een zienswijze in op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het wettelijk kader is per Verbonden Partij uitgewerkt in de regeling van de betreffende Verbonden Partij.		
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	AB: M. Boons		
Financiële gegevens			
Financieel belang	Het algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling stelt de begroting en de jaarrekening van het Waterschapshuis vast. In de gemeenschappelijke regeling staan de spelregels m.b.t. het zienswijze/goedkeuringsproces opgenomen. In Hoofdstuk 4 van de Gemeenschappelijke regeling wordt ingegaan op de Financien van het Waterschapshuis. In artikel 36 wordt de wijze van kostentoerekening uiteengezet. De financiële bijdrage aan HWH valt uiteen in twee items: algemeen gezamenlijke instandhoudingskosten van HWH (art 36 lid 1) en de bijdrage voor de afzonderlijke projecten waar het betreffende waterschap specifiek aan deelneemt o.b.v. een afgesloten dienstverleningsovereenkomst (art 36 lid 2).		
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln)		
2022	€ 0,00		
2023	€ N.n.b.		
Mutatie	€ N.n.b.		
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln)			
Per ultimo	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Jaarresultaat
2022 (Na resultaatbestemming)	€ 0,00	€ 10,3	(na afrekening met deelnemende waterschappen en reservering)
2023	€ n.n.b.	€ n.n.b.	(na afrekening met deelnemende waterschappen en reservering)
Risico's			
Risico profiel o.b.v. nota VP	Laag		
Beschrijving risico's WSRL	Het risico dat waterschappen uittreden uit (onderdelen van) programma's van Het Waterschapshuis. Uittreding van waterschappen kan lopende activiteiten in gevaar brengen en kan tot kostenstijging voor WSRL en andere waterschappen leiden. Ook het aangaan van fusies van waterschappen leidt tot toename in de kosten.		

Naam verbonden partij		Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 (HVC)	
<p>De deelnemers aan de Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009, zijnde de hoogheemraadschappen van Delfland, van Rijnland, van Schieland en de Krimpenerwaard, Waterschap Hollands Noorderkwartier, Waterschap Hollandse Delta, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Waterschap Zuiderzeeland en Waterschap Rivierenland hebben een gezamenlijk aandeel van circa 17% in het (gestort) aandelenkapitaal van de N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC) met een vertegenwoordigde waarde van totaal € 31.043. HVC verwerkt zuiverings-slib voor de deelnemers aan de slibverwerking, die het zuiverings-slib rechtstreeks aan HVC ter verwerking aanbieden.</p> <p>Waterschap Rivierenland heeft op basis van de overnameovereenkomst tussen HVC en de deelnemers van de slibverwerking een risico van maximaal 4% in de verplichtingen van de gemeenschappelijke regeling slibverwerking 2009. De bereidstelling ten aanzien van de BEC is niet omgezet in een feitelijke garantstelling. Dit betekent dat de GR per 31 december 2023 garant staat voor €45,9 miljoen uitstaande geldeningen. 4% van € 45,9 miljoen = € 1,8 miljoen.</p> <p>Waterschap Rivierenland staat mede garant voor het rekening courant saldo van rekeningnummer 63.67.60.707 ten name van HVC.</p>			
Algemene gegevens			
Ingangsdatum	1 augustus 2010		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam		
Deelnemers	Waterschap Rivierenland, Waterschap Hollandse Delta, Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Hoogheemraadschap van Delfland. Waterschap Hollands Noorderkwartier, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Waterschap Zuiderzeeland.		
Vestigingsplaats	Rotterdam (secretariaat: Jadestraat 1, 1812 RD Alkmaar)		
Overgedragen bevoegdheden	Specifiek is overgedragen de bevoegdheid tot het verlenen van een uitsluitend recht ex artikel 17 van het Bao aan HVC		
Openbaar belang	De regeling behartigt de belangen van de deelnemende waterschappen op het terrein van transport en verwerking van zuiverings-slib		
Bestuurlijk belang	Ieder lid vaardigt uit zijn midden een vertegenwoordiger af voor het Algemeen Bestuur. DB bestaande uit 3 leden gekozen uit de AB leden.		
Doelstellingen / ontwikkelingen	<p>De GR Slibverwerking heeft tot doel de behartiging en coördinatie van de belangen van de deelnemende waterschappen met betrekking tot de verwerking van zuiverings-slib en de gezamenlijke ontwikkelingen in de afvalwaterketen. De kerntaak van de gemeenschappelijke regeling is het gezamenlijk behartigen van het aandeelhouderschap in de NV HVC en het afstemmen van de activiteiten die met of door NV HVC ten behoeve van de in de gemeenschappelijke regeling deelnemende waterschappen worden uitgevoerd. Hiertoe oefent de GR een actief aandeelhouderschap uit, om namens de deelnemende waterschappen een nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen en innovatie in afval- en slibverwerking te borgen.</p> <p>Zeggenschap binnen de NV HVC is niet alleen direct gebonden aan het percentage van het aandeelhouderschap in NV HVC, maar vooral aan de manier waarop het aandeelhouderschap wordt ingevuld.</p> <p>Afvalverwerking en biomassaverwerking (waaronder het zuiverings-slib valt) hebben steeds meer raakvlakken. De uitvoering van de activiteiten vergt nagenoeg dezelfde disciplines. Door deelname in de NV HVC hebben de waterschappen toegang tot kansen ten aanzien van de inzet van technologische en organisatorische innovaties als gevolg van de investeringen die HVC doet op het gebied van afvalstoffenverwerking en energieopwekking. Met de deelname in de NV HVC beogen de waterschappen eveneens invulling te geven aan de ambitie voor invulling van de duurzaamheidsvraag.</p>		
Bestuurlijke bevoegdheden:	<p>De algemene spelregels en bevoegdheden van de Gemeenschappelijke regeling, als Verbonden Partij, zijn gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr).</p> <p>Op 1 juli 2022 is de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen van kracht geworden. Deze wet heeft als doel de democratische legitimiteit van gemeenschappelijke regelingen en de kaderstellende en controlerende rol van de algemene besturen van waterschappen te versterken. De kadernota en de ontwerp-begroting vormen voor een Verbonden Partij de basis voor het indienen van een zienswijze op de ontwerp-begroting van de Verbonden Partij.</p> <p>Het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland dient jaarlijks een zienswijze in op de ontwerp-begroting van de Verbonden Partij. Het wettelijk kader is per Verbonden Partij uitgewerkt in de regeling van de betreffende Verbonden Partij.</p>		
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	<p>AB: G. den Hartog (tijdelijke waarneming door H. van 't Pad i.v.m. interim rol G. den Hartog als waarnemend Dijkgraaf.</p> <p>DB: geen</p>		
Financiële gegevens			
Financieel belang	WSRL heeft geen aandelen in de GR Slibverwerking 2009 maar is wel voor 4% lid. De GR Slibverwerking 2009 heeft 683 aandelen B in de N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC).		
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln)		
2022	€ 0,00		
2023	€ 0,00		
Mutatie	€ -		
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln)			
Jaarrekening/balans			
Per ultimo	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Jaarresultaat
2022	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
2023	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
Risico's			
Risico profiel o.b.v. nota VP	Laag		
Beschrijving risico's WSRL	<p>Waterschap Rivierenland heeft op basis van de overnameovereenkomst tussen HVC en de deelnemers van de slibverwerking een risico van maximaal 4% in de verplichtingen van de gemeenschappelijke regeling slibverwerking 2009. De bereidstelling ten aanzien van de BEC is niet omgezet in een feitelijke garantstelling. Dit betekent dat de GR per 31 december 2023 garant staat voor €45,9 miljoen uitstaande geldeningen. 4% van € 45,9 miljoen = € 1,8 . Waterschap Rivierenland staat mede garant voor het rekening courant saldo van HVC.</p> <p>In de meerjarenraming vindt vanaf 2025 een sterke stijging plaats van de garantstellingsprovisie. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de oplevering van de slibdrooginstallatie in Alkmaar medio 2025. ☹</p>		

Naam verbonden partij		Gemeenschappelijke Regeling Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard			
<p>Per 4 januari 2011 is het openbaar lichaam Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard (PHTB) opgericht. Deelnemers aan deze gemeenschappelijke regeling zijn de gemeenten Zaltbommel en Maasdriel, de provincie Gelderland en Waterschap Rivierenland. Het openbaar lichaam krijgt als taak om binnen de voorwaarden van de ondertekende samenwerkingsovereenkomst, uitvoering te geven aan de plannen voor herstructurering van met name de glastuinbouw en paddenstoelenteelt in de Bommelerwaard. Waterschap Rivierenland neemt aan de gemeenschappelijke regeling deel als niet risicodragende partner en participeert hierin voor de realisatie van natuurvriendelijke oevers in de Bommelerwaard.</p> <p>Het algemeen bestuur van het PHTB heeft op 23 juni 2022 besloten tot opheffing van de gemeenschappelijke regeling PHTB per 1 januari 2023. Begin januari 2023 is de samenwerkingsovereenkomst ontbonden en resteert voor WSRL nog de financiële afwikkeling begin 2024.</p>					
Algemene gegevens					
Ingangsdatum	4 januari 2011				
Rechtsvorm	Openbaar lichaam				
Deelnemers	Waterschap Rivierenland, provincie Gelderland, gemeente Zaltbommel, gemeente Maasdriel				
Vestigingsplaats	Zaltbommel (Hogeweg 11, 5301 LB)				
Overgedragen bevoegdheden	Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling beschikt niet over specifiek overgedragen (publiekrechtelijke) bevoegdheden, anders dan die waarvoor zij is opgericht				
Openbaar belang	Herstructurering van de glastuinbouwgebieden en gebieden voor paddenstoelenteelt in de Bommelerwaard				
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 8 leden. De vertegenwoordigers van de provincie hebben ieder 2 stemmen, de overige vertegenwoordigers hebben ieder 1 stem. Besluiten worden met gewone meerderheid van stemmen genomen. Het DB heeft vier leden. De stemverhouding in het DB is identiek aan het AB.				
Doelstellingen / ontwikkelingen	Financiële bijdrage aan PHTB bedraagt (maximaal) € 780.000. Hiervoor wordt 7,8 km nvo's aangelegd in KRW waterlichamen.				
Bestuurlijke bevoegdheden:	<p>De algemene spelregels en bevoegdheden van de Gemeenschappelijke regeling, als Verbonden Partij, zijn gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr).</p> <p>De kadernota en de ontwerpbegroting vormen voor een Verbonden Partij de basis voor het indienen van een zienswijze op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij.</p> <p>Het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland dient jaarlijks een zienswijze in op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het wettelijk kader is per Verbonden Partij uitgewerkt in de regeling van de betreffende Verbonden Partij.</p>				
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	DB: E. Groenberg				
Financiële gegevens					
Financieel belang	1e fase € 230.000,- (2011) / 2e fase € 300.000,- (2015) / eerste deel 3e fase € 110.000,- (2017). Resterende deel € 140.000. De bijdrage is gekoppeld aan water gerelateerde doelen, zoals de aanleg van natuurvriendelijke oevers				
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln)				
2022	€ 0				
2023	€ 0				
Mutatie	€ 0				
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln)					
Jaarrekening/balans					
Per ultimo	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Jaarresultaat
2022	€ 11,2		€ 0,0		€ 0,0
2023	€ 0,0		€ 0,0		€ 0,0
Risico's					
Risico profiel o.b.v. nota VP	Laag				
Beschrijving risico's WSRL	Vanwege de beëindiging van de GR PHTB is een liquiditeitsplan opgesteld. Hierin is opgenomen dat al het ter beschikking gestelde geld door het waterschap dat niet is besteed terug gaat naar het waterschap. Verwachting is dat het liquidatiesaldo voor WSRL van ca. € 215.000 begin 2024 zal worden ontvangen.				

Naam verbonden partij		Gemeenschappelijke Regeling AQUON 2011	
Vanaf 1 juli 2011 bestaat er een gemeenschappelijke regeling tussen negen waterschappen (waaronder Waterschap Rivierenland) op het gebied van laboratoriumactiviteiten. Deelnemers beogen hiermee te komen tot schaalvergroting welke leidt tot vergroting van efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht. De activiteiten worden uitgevoerd vanuit de vestigingen in Leiden en Tiel.			
Algemene gegevens			
Ingangsdatum	1 juli 2011		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam		
Deelnemers	Waterschap Rivierenland, Waterschap Aa en Maas, Waterschap Brabantse Delta, Waterschap De Dommel, Waterschap Hollandse Delta, Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden		
Vestigingsplaats	Tiel (De Blomboogerd 12, 4003 BX)		
Overgedragen bevoegdheden	Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling beschikt niet over specifiek overgedragen (publiekrechtelijke) bevoegdheden, anders dan die waarvoor zij is opgericht.		
Openbaar belang	De regeling heeft als doel om op het gebied van laboratoriumactiviteiten te komen tot kennisdeling en –ontwikkeling, vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.		
Bestuurlijk belang	AB van 9 leden; elke deelnemer heeft een lid in AB. DB bestaat uit een voorzitter en 3 leden gekozen uit de AB-leden.		
Doelstellingen / ontwikkelingen	De afgelopen jaren heeft AQUON zich ontwikkeld tot full-serviceketenpartner. Hiermee geeft AQUON invulling aan bestuurlijke besluitvorming voor een nieuwe governance en strategie. In 2018-2019 is een businesscase opgesteld over centralisatie van de laboratoria. Door te centraliseren op één locatie kan AQUON optimaal invulling geven aan de vastgestelde strategie. Tevens kan AQUON haar werkprocessen efficiënter inrichten. Op 4 juli 2022 heeft het AB van AQUON het uitvoeringskrediet toegekend voor de bouw van het nieuwe pand. Inmiddels is de grond in Houten aangekocht, de ontwerp- en aanbestedingsfase afgerond en de bouw gestart. Conform de initiële planning verwacht AQUON het nieuwe pand eind 2024 in gebruik te kunnen nemen.		
Bestuurlijke bevoegdheden:	De algemene spelregels en bevoegdheden van de gemeenschappelijke regeling, als verbonden partij, zijn gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De kadernota en de ontwerpbegroting van de verbonden partij vormen de basis voor het indienen van een zienswijze door de deelnemende waterschappen. Het Algemeen Bestuur van Waterschap Rivierenland dient jaarlijks een zienswijze in op de ontwerpbegroting van de verbonden partij. Het wettelijk kader per verbonden partij is uitgewerkt in de regeling van de betreffende verbonden partij.		
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	AB: Heemraad M. Boons		
Financiële gegevens			
Financieel belang	Het waterschap neemt deel in de gemeenschappelijke regeling AQUON met acht andere waterschappen. Het aandeel van WSRL in de netto kosten van 2024 ad € 37,6 mln. bedraagt 16%, zijnde € 6,0 mln.		
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln)		
2022	€ 20,8 mln		
2023	€ n.n.b.		
Mutatie	€ n.n.b.		
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln)			
Jaarrekening/balans			
Per ultimo	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Jaarresultaat
2022	€ 1,7	€ 16,8	-
2023	€ n.n.b.	€ n.n.b.	€ n.n.b.
Risico's			
Risico profiel o.b.v. nota VP	Laag		
Beschrijving risico's WSRL	AQUON treft de voorbereidingen voor de centralisatie (nieuwbouw van een laboratorium). Het risicomanagement is ondergebracht bij het management van het nieuwbouwproject.		

Naam verbonden partij		Nederlandse Waterschapsbank (NWB)	
<p>De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is meer dan 60 jaar geleden opgericht en is een national promotional bank die als doel heeft de financieringslasten van de publieke sector zo laag mogelijk te houden. De bank bedient met name decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden zoals woningbouwcorporaties en zorginstellingen. Door haar AAA/Aaa-ratings en financiële deskundigheid is de bank in staat altijd actief in te spelen op de behoefte van haar klanten waardoor zij hun maatschappelijke taak in Nederland zo goed mogelijk kunnen uitvoeren. De NWB Bank staat als significante bank onder toezicht van de Europese Centrale Bank. Voor waterschappen is de NWB huisbankier met diensten als betalingsverkeer, electronic banking en consultancy. Sleutelwoorden bij de activiteiten van de NWB zijn maatschappelijke relevantie en duurzaamheid. Alle aandelen van de NWB zijn in handen van overheden. De NWB financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten. Zij maakt daarbij gebruik van financiële instrumenten als obligaties, medium term notes en commercial paper. De bank heeft een zeer sterke vermogenspositie en AAA ratings van Moody's en Standard & Poor's. Waterschap Rivierenland bezit 7,5% van het totale aandelenkapitaal.</p>			
Algemene gegevens			
Ingangsdatum	5 mei 1954		
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Deelnemers	Waterschap Rivierenland en alle overige waterschappen in Nederland		
Vestigingsplaats	Den Haag (Rooseveltplantsoen 3, 2517 KR)		
Overgedragen bevoegdheden	Geen		
Openbaar belang	Als huisbankier van de waterschappen levert de Nederlandse Waterschapsbank diensten op het gebied van betalingsverkeer, electronic banking en consultancy.		
Bestuurlijk belang	WSRL is voor 7,5% aandeelhouder		
Doelstellingen / ontwikkelingen	<p>In verband met kapitaaleisen onder Bazel III heeft de NWB-bank begin 2011 besloten tot een maximale reservering van de nettowinst. Vanwege de destijds aangekondigde minimale eis voor de leverage ratio per 1 januari 2018 van 3%, is besloten geen dividend uit te keren totdat de bank voldoet aan deze minimum eisen. Per 1 januari 2018 was dit het geval waardoor over het jaar 2018 weer een dividenduitkering heeft plaatsgevonden. Over het jaar 2019 is een dividend uitgekeerd van € 55 miljoen (waarvan € 4,1 miljoen voor WSRL). Over het jaar 2020 is een dividend uitgekeerd van € 45 miljoen (waarvan € 3,4 miljoen voor WSRL). Over het jaar 2021 is een dividend uitgekeerd van € 50 miljoen (waarvan € 3,7 miljoen voor WSRL) over het jaar 2022 is een dividend uitgekeerd van € 60 miljoen (waarvan € 4,5 miljoen voor WSRL)</p> <p>De nettowinst over het eerste halfjaar 2023 bedraagt € 72 miljoen. De bank koerst op een jaarlijks stabiele dividenduitkering tussen de 40% en 60% van de winst. Op basis van de gemiddelde dividenduitkering van de laatste jaren bedraagt de verwachte dividenduitkering voor het waterschap jaarlijks circa € 4,1 miljoen.</p>		
Bestuurlijke bevoegdheden:	<p>De algemene spelregels en bevoegdheden van de Naamloze Vennootschap, als Verbonden Partij, zijn gebaseerd op boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW).</p> <p>Het wettelijk kader is per Verbonden Partij uitgewerkt in de statuten van de betreffende Verbonden Partij.</p>		
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	<p>AvA: M. Boons (I. Verdaas p.l.v.)</p> <p>RvC: geen</p>		
Financiële gegevens			
	3.968 aandelen A van € 115, -- per stuk		
Financieel belang	437 aandelen B van € 460,-- per stuk		
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln)		
2022	€ 0,50		
2023	€ N.n.b.		
Mutatie	€ N.n.b.		
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln)			
Jaarrekening/balans			
Per ultimo	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Jaarresultaat
2022	€ 1.995	€ 71.285	€ 143
2023 (halfjaarcijfers)	€ 2.007	€ 86.088	€ 72
Risico's			
Risico profiel o.b.v. nota VP	Laag		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 11-01-2024								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	
lenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)		Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Indicator	Indicator	Indicator	
					Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02	Aard controle R Indicator: E44B/03	
					Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04	Aard controle R Indicator: E44B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06	
				1	061945 Gemeente Berg en Dal	275846	€ 54.110	
				2	061959 Gemeente Altena	101512	€ 0	
				3	061959 Gemeente Altena	101512	€ 0	
				4	060281 Gemeente Tiel	104619	€ 0	
				5	060482 Gemeente Alblasterdam	254129	€ 0	
				6	060482 Gemeente Alblasterdam	254129	€ 0	
				7				
				8	061945 Gemeente Berg en Dal	275846	€ 0	
				9				
				10				
					Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
					Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09	
				1	061945 Gemeente Berg en Dal	275846	Nee	
				2	061959 Gemeente Altena	101512	Nee	
				3	061959 Gemeente Altena	101512	Nee	
				4	060281 Gemeente Tiel	104619	Nee	
				5	060482 Gemeente Alblasterdam	254129	Nee	
				6	060482 Gemeente Alblasterdam	254129	Nee	
				7	#VERW!	#VERW!		
				8	061945 Gemeente Berg en Dal	275846	Nee	
				9				
				10				
					Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Naam/nummer maatregel	
					Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12	
					Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13		Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel	
				1	061945 Gemeente Berg en Dal	275846	Bergingscapaciteit creëren	Nee
				2	061959 Gemeente Altena	101512	Water vasthouden en benutten	Nee
				3	061959 Gemeente Altena	101512	Vergroten afvoercapaciteit	Nee
				4	060281 Gemeente Tiel	104619	Water vasthouden en benutten	Nee
				5	060482 Gemeente Alblasterdam	254129	Water vasthouden en benutten	Nee
				6	060482 Gemeente Alblasterdam	254129	Vergroten afvoercapaciteit	Nee
				7	#VERW!	#VERW!		
				8	061945 Gemeente Berg en Dal	275846	Peilbeheersing door automatisering stuw / dam	Nee
				9				
				10				

SISa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 11-01-2024									
IenW	E84	Regeling stimuleringsmaatregelen 2022-2023 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle R Indicator: E84/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E84/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/04</i>			
			€ 119.000	€ 597.000	€ 301.000	Nee			
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuk, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk			
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/08</i>					
	1	318 Verbreden van fietspaden aantal in Meters	Nee	1.366					
	2	360 Aanleg van een kruispunt plateau ETW-ETW 60	Ja	5					
	3	361 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden (rekening houdend met landbouwverkeer) aantal in Stuks	Ja	9					
IenW	E87	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater	Beschikingsnaam/nummer	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van derden (t/m jaar T)	Volledige zelfstandige uitvoering? (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E87/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: E87/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/06</i>	
			1	98596	€ 6.637.431	€ 8.187.040	€ 6.026.124	€ 7.433.014	Ja
			2	98818	€ 214.784	€ 497.664	€ 161.088	€ 373.248	Ja
			10						
				Kopie beschikingsnaam/nummer	Correctie besteding (jaar T-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/09</i>			
			1	98596	€ 1.549.609	Nee			
			2	98818		Ja			
			10						

Bijlage 19 Kinderopvang toeslagaffaire (KOTA) Waterschap Rivierenland

Uitvoeringskosten voor de kwijtschelding voor de gedupeerden kinderopvangtoeslag:		
Aantal gedupeerden		168
Berekening bedrag uitvoeringskosten (€ 100,- per gedupeerde)	€	16.800
Kwijtscholden bedragen van gedupeerden kinderopvangtoeslag:		
WEGE	€	-
WEGG	€	90
WSHE	€	541
WSHG	€	2.202
ZUIW	€	3.320
Invorderingskosten	€	1.513
	€	7.665

Bijlage 20 Resultaat afgeronde projectfasen HWBP m.i.v. 2023

Jaar	Project	Fase	Stand 01-01-2023	Toevoeging	Onttrekking	Stand 31-12-2023
2023	Project 22AR Streefkerk-Ameide-Fort Everdingen	Verkenningfase	0 €	869.139	0 €	869.139